

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
ELEKTRONİK TİCARET PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YÜKSEK ENFLASYON VE FİNANSAL TABLOLARA
ETKİSİ: BİR UYGULAMA VE ANALİZ

Volkan KILIÇ

Danışman
Prof. Dr. Gönül İPEK ALKAN

2024

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
ELEKTRONİK TİCARET PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YÜKSEK ENFLASYON VE FİNANSAL TABLOLARA
ETKİSİ: BİR UYGULAMA VE ANALİZ

Volkan KILIÇ

Danışman:
Prof. Dr. Gönül İPEK ALKAN

İZMİR - 2024

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : VOLKAN KILIÇ
Öğrenci No : 2022801404
Tez Başlığı : Yüksek Enflasyon Ve Finansal Tablolara Etkisi : Bir Uygulama Ve Analiz

Savunma Tarihi :
Danışmanı : Prof.Dr.Gönül İpek ALKAN

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Önvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Prof.Dr.Gönül İpek ALKAN	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Prof.Dr.Erhan DEMİRELİ	-Dokuz Eylül Üniversitesi	
Prof.Dr.Emre KAPLANOĞLU	- Ege Üniversitesi	

VOLKAN KILIÇ tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Asuman ALTAY
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yüksek Enflasyon ve Finansal Tablolara Etkisi: Bir Uygulama ve Analiz” adlı çalışmanın; tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

01.08.2024

Volkan KILIÇ

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
Yüksek Enflasyon ve Finansal Tablolara Etkisi;
Bir Uygulama ve Analiz
Volkan KILIÇ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı
Elektronik Ticaret Programı

Enflasyon; en bilinen şekliyle fiyatlar genel düzeyinde sürekli bir artış olarak tanımlanır. Enflasyon Türkiye özelinde 2000-2004 döneminden bu yana ilk defa 2021 yılı itibariyle, Covid-19 pandemisinin de etkisiyle, tekrar önemli derecede artış göstermeye başlamış ve ekonomi yüksek enflasyon içerisine girmiştir. İçinde bulunduğumuz 2024 yılı içerisinde hâlâ artışına devam eden enflasyon, hem toplum üzerinde hem de işletmeler üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır.

İşletmeler faaliyet sonuçlarını finansal tablolar aracılığıyla sunarlar. İşletme yöneticileri, yatırımcılar, diğer üçüncü kişi ve kurumlarca kullanılan bu finansal tablolar; gerçeğe uygun, genel kabul görmüş muhasebe standartları çerçevesinde hazırlanmış olmalıdır. Bununla birlikte yüksek enflasyon ortamında finansal tablolar muhasebenin temel ilkeleri ve uluslararası standartların gerektirdiği makul olma, gerçeğe uygun değer sunma, tutarlılık, karşılaştırılabilirlik ve ihtiyatlılık ilkelerinden uzaklaşır. Bu bakımdan finansal tabloların yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon düzeltmesine tabi tutulması gereği ve zorunluluğu ortaya çıkar.

Çıkış noktası aynı olsa da, enflasyon muhasebesi Vergi Usul Kanunu ve Kamu Gözetimi Kurumu düzenlemeleri kapsamında farklılıklar ihtiva eder. Bu bağlamda işletmelerin enflasyon düzeltmesini hangi mevzuat kapsamında ve nasıl uygulayacağı da önem taşır.

Bu itibarla, bu çalışma kapsamında yüksek enflasyonun işletme finansal tabloları üzerindeki etkileri incelenmiş ve bir uygulama üzerinden söz konusu etkilerin finansal durum tablosu ve kâr/zarar tablosu üzerinde oluşturduğu değişimler yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler; enflasyon, yüksek enflasyon, enflasyon muhasebesi, enflasyon düzeltilmesi.

ABSTRACT
Master's Thesis
High Inflation and Its Effects on Financial Statements:
A Practice and Analyze
Volkan KILIÇ

Dokuz Eylul University
Graduate School of Social Sciences
Department of Information Management
E-Commerce Program

As is commonly known, inflation is defined as a continuous increase in the general level of prices. In relation to Turkey, since the period of 2000-2004, high inflation began to rise significantly again as of the year 2021 for the first time, especially due to the impact of the Covid-19 pandemic. As a result, economy has re-entered into high inflation environment. Inflation, which continues its rise within the year of 2024, has negative effects not only society but also businesses as well.

Companies present their operational results through their financial statements. These financial statements, used by managers, investors and other third parties and institutions. Financial statements are needed to be prepared in accordance with generally accepted accounting principles. However, in a high inflation environment, financial statements deviate from the basic principles of accounting and the requirements of international accounting standards in terms of being fair, presenting fair value, consistency, comparability, and prudence. In this regard, during high inflation periods a necessity arises to make inflation correction over financial statements.

Although starting point is same for the regulations; Public Oversight Authority and Tax Procedure Law contain some differences in terms of adjustment practices. In this context, it is important for the companies to determine how to apply inflation adjustments.

Therefore, within the scope of this study, the effects of high inflation on the financial statements of businesses have been examined and via an application practice part; the impact and consequences of high inflation on financial statements have been interpreted.

Keywords; inflation, high inflation, inflation accounting, inflation adjustment.

**YÜKSEK ENFLASYON VE FİNANSAL TABLOLARA ETKİSİ:
BİR UYGULAMA VE ANALİZ**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

**ENFLASYON KAVRAMI, ENFLASYONUN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ VE ENFLASYON MUHASEBESİ**

1.1. LİTERATÜR TARAMASI	4
1.2. ENFLASYON MUHASEBESİ İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.2.1. Enflasyon İle İlgili Kavramlar	8
1.2.2. Enflasyonun Ekonomi Üzerindeki Etkileri	9
1.2.3. Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri	11
1.2.3.1. Enflasyonun Bilanço Üzerindeki Etkileri	14
1.2.3.1.1. Enflasyonun Parasal Kalemler Üzerindeki Etkileri	15
1.2.3.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemler Üzerindeki Etkileri	16
1.2.3.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerinde Etkileri	17
1.2.4. Yüksek Enflasyon ve Muhasebe	19
1.3. ENFLASYON MUHASEBESİ	21
1.3.1. Enflasyon Muhasebesinin Dünya’da Gelişimi	24

1.3.2. Enflasyon Muhasebesinin Türkiye’de Gelişimi	26
1.3.3. Enflasyon Muhasebesi Modelleri	29
1.3.3.1. Genel Fiyat Düzeyi Yöntemi	29
1.3.3.2. Cari Maliyet Yöntemi	32
1.3.3.3. Karma Yöntem	34
1.3.3.4. Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması	35

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİNİN GELİŞİMİ VE YASAL DÜZENLEMELER, VUK - BOBİ/FRS VE TMS/TFRS’DE ENFLASYON MUHASEBESİ

2.1. ENFLASYON MUHASEBESİNİN GELİŞİMİ VE YASAL ÇERÇEVE	38
2.1.1. Türkiye’de Yüksek Enflasyon Dönemleri ve Enflasyon Muhasebesi Uygulamasına İlişkin Genel Bilgi	38
2.1.2. Yüksek Enflasyon Dönemlerinde İşletmeleri Korumaya Yönelik Tedbirler	42
2.1.3. Vergi Kanunları Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesi	44
2.1.3.1. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Kapsamındaki Düzenlemeler	44
2.1.3.2. 193 Sayılı Gelir Vergisi ve 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamındaki Düzenlemeler	48
2.1.4. Enflasyon Muhasebesinin Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Kamu Gözetimi Kurumu Açısından Uygulanmasına İlişkin Düzenlemeler	51
2.1.4.1. Sermaye Piyasası Kurulu Açısından Enflasyon Muhasebesi	52
2.1.4.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Açısından Enflasyon Muhasebesi	53
2.1.4.3. Kamu Gözetimi Kurumu Açısından Enflasyon Muhasebesi	54
2.2. ENFLASYON MUHASEBESİ DÜZELTME İŞLEMLERİNİN BOBİ/FRS VE TMS-29 KAPSAMINDA İNCELENMESİ	56
2.2.1. BOBİ/FRS Kapsamında Enflasyon Düzeltmesi	59
2.2.2. TMS-29 Kapsamında Enflasyon Düzeltmesi	61
2.2.3. BOBİ/FRS ve TMS Kapsamında Enflasyon Düzeltme Farklılıkları	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ENFLASYON DÜZELTMESİ İLE İLGİLİ ÖZELLİKLİ HUSUSLAR VE
FİNANSAL TABLOLARIN TMS-29 KAPSAMINDA DÜZELTİLMESİNE
İLİŞKİN İŞLEMLER

3.1. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN NİTELİĞİ	67
3.2. ENFLASYONUN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN GİDERİLMESİ	68
3.3. REEL OLMAYAN FİNANSMAN MALİYETİ	70
3.4. ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI/YÜKÜMLÜLÜĞÜ	72
3.5. PARASAL POZİSYON KAYIP VEYA KAZANÇLARI	75
3.6. ENDEKSLER VE DÜZELTME KATSAYILARI	77
3.7. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN KÂR DAĞITIMINA ETKİSİ	83
3.8. FİNANSAL TABLOLARIN TMS-29'A GÖRE DÜZELTİLMESİ	87
3.8.1. Finansal Durum Tablosu Düzeltme İşlemleri	87
3.8.2. Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Düzeltme İşlemleri	97
3.8.3. Nakit Akım Tablosu Düzeltme İşlemleri	100
3.8.4. Öz Kaynak Değişim Tablosu Düzeltme İşlemleri	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TOPTAN GIDA TİCARETİ ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN
MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş.'NİN TFRS KAPSAMINDA HAZIRLANMIŞ
2022-2023 DÖNEMİ FİNANSAL TABLOLARI ÜZERİNDE
ENFLASYON DÜZELTMESİNE TABİ TUTULMUŞ SONUÇLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. DÜZELTME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	105
4.2. MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş. FİNANSAL TABLOLARI	106
4.3. MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş. FİNANSAL TABLO DÜZELTME İŞLEMLERİ	113
4.3.1. Finansal Durum Tablosu Değişimlerine İlişkin Bilgiler	115
4.3.2. Kâr/Zarar Tablosu Değişimlerine İlişkin Bilgiler	120

4.4. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN İŞLETME FİNANSAL TABLOLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME	120
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	128

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BOBİ/FRS	Büyük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Finansal Raporlama Standardı
FIFO	Son Giren İlk Çıkar Stok Değerleme Yöntemi
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
IASB	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
KAYİK	Kamu Yararını İlgilendiren Kurumlar
KGK	Kamu Gözetimi Kurumu
KVK	Kurumlar Vergisi Kanunu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KÜMİ/FRS	Küçük ve Mikro Ölçekli İşletmeler Finansal Raporlama Standardı
LIFO	Son Giren İlk Çıkar Stok Değerleme Yöntemi
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
ROFM	Reel Olmayan Finansman Maliyeti
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMUDESK	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TEFE	Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
VUK	Vergi Usul Kanunu
Yİ-ÜFE	Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması	s. 36
Tablo 2: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinin Özellikleri	s. 37
Tablo 3: Enflasyon Muhasebesi Standartlarının Tarihsel Gelişimi	s. 41
Tablo 4: Kümi Frs, Bobi Frs, Tfrs Uygulama Kapsamı	s. 57
Tablo 5: Bobi/Frs'de Ayrı Bir Bölüm Olarak Yer Almayan Tms/Tfrs Düzenlemeleri	s. 63
Tablo 6: Bobi/Frs Ve Tam Set Tms/Tfrs Uyumluluk İlişkisi	s. 64
Tablo 7: Bobi/Frs Ve Tam Set Tms/Tfrs Farklılıkları (Özet)	s. 65
Tablo 8: Parasal Pozisyon Kayıp/Kazanç Tablosu (Tms'ye Göre)	s. 77
Tablo 9: Vuk Kapsamında Kullanılacak Yi-Üfe Endeks Değerleri	s. 79
Tablo 10: Vuk Kapsamında Kullanılacak Düzeltme Katsayıları	s. 80
Tablo 11: Bobi/Frs & Tms/Tfrs Kapsamında Kullanılacak Tüfe Endeks Değerleri	s. 81
Tablo 12: Tüfe Düzeltme Katsayıları; 2021 Finansal Tabloları İçin	s. 82
Tablo 13: Tüfe Taşıma Katsayıları; 2022 Finansal Tabloları İçin	s. 82
Tablo 14: Tüfe Taşıma Katsayıları; 2023 Finansal Tabloları İçin	s. 83
Tablo 15: Örnek Finansal Durum Tablosu	s. 89
Tablo 16: Örnek Kâr Veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	s. 100
Tablo 17: Örnek Nakit Akış Tablosu	s. 101
Tablo 18: Örnek Öz Kaynak Değişim Tablosu	s. 103
Tablo 19: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Öncesi Tfrs Finansal Durum Tablosu	s. 107
Tablo 20: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Tfrs Finansal Durum Tablosu	s. 108
Tablo 21: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Tfrs Finansal Durum Tablosu Değişim Değerleri	s. 109
Tablo 22: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Öncesi Tfrs Kâr Veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	s. 110
Tablo 23: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Tfrs Kâr Veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	s. 111

Tablo 24: Mavi İnci A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Tfrs Kâr Veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Değişim Değerleri	s. 112
Tablo 25: Enflasyon Düzeltmesi Süreci	s. 113
Tablo 26: Parasal Ve Parasal Olmayan Kalemlerin Sınıflandırılması	s. 114
Tablo 27: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller İle Duran Varlıklara İlişkin Örnek Hesaplama	s. 117
Tablo 28: Sermaye Düzeltmesi Detayı	s. 119
Tablo 29: Önemli Değişim Kalemleri	s. 122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye’de 1990-2023 Dönemi Enflasyon Görünümü	s. 39
Şekil 2: Kümi Frs, Bobi Frs Ve Tfrs Kapsamındaki İşletmelere İlişkin Kriterler Ve Eşik Değerler	s. 58
Şekil 3: Bilançonun Parasal Açıdan Sınıflandırılması	s. 76

GİRİŞ

Enflasyon; hayatın tam içinde kendisine yer bulmuş, özellikle günümüzde, ülkemiz ekonomik koşullarının yarattığı zorluklar neticesinde, halkın her kesiminin deneyimlediği ve konuştuğu güncel bir ekonomi terimidir. Buradan hareketle enflasyon olgusunun konunun uzmanları yanında toplumun tüm kesimlerince bilinmesi ve bu hususta toplumsal duyarlılık olması, yüksek enflasyonun bu kesimlerin satın alma gücünde, dolayısıyla refah seviyelerinde yarattığı erozyondan ileri gelir.

Gelişmiş ekonomilerde enflasyon oranları negatif ya da çok düşük oranlarda artış göstermekle birlikte, Türkiye gibi daha az gelişmiş ya da ekonomik gelişimini tamamlayamamış ülkelerde ciddi artışlar gösterebilmektedir. Bu artışların sebebi genelde cari işlemler açığı, etkisiz para politikaları, dış kaynaklı ekonomik şoklar, coğrafi/politik riskler gibi etmenlerdir.

Enflasyon sadece toplumsal refahı düşürmekle kalmayan, aynı zamanda birer ekonomik birim olan ticari işletmeleri de etkileyen bir kavramdır. Ticari işletmeler kâr etmek için kurulmuş şirket, kurum ya da kuruluşlardır. Ticari işletmeler; hem yatırımcılar, hem üçüncü taraf kişi/kurumlar nezdinde ve hem de kanuni düzenlemeler çerçevesinde faaliyet sonuçlarını belirli dönemlerde makul, güvenilir ve karşılaştırılabilir ölçülerde oluşturup sunmak durumundadır. İşletmelerin hazırladığı ve işletme yönetiminin sorumlu olduğu bu sonuçlar finansal tablolar aracılığıyla paylaşılır.

Enflasyonsuz veya enflasyon artışının göz ardı edilebilecek düzeyde düşük olduğu ekonomilerde, finansal tablolar hazırlanırken bu tablolar genel itibarıyla tarihi maliyetler üzerinden oluşturulmuş muhasebe kayıtları üzerinden hazırlanır. Tarihi maliyetlerle hazırlanan bu finansal tablolar, kimi zaman “Ulusal” kimi zaman da “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)” çerçevesinde kısmi de olsa bazı değerlendirme ve düzeltme işlemlerine tabi tutulur. Ancak yüksek enflasyonun hâkim olduğu ekonomilerde söz konusu kısmi düzeltmeler yetersiz kalır. İşte bu durum, enflasyon muhasebesinin gelişmesinde temel alınan ve enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi gereğini açıklayan kritik bir unsurdur.

Yüksek enflasyon ortamında işletmelerin yerel para cinsinden sahip oldukları kıymetler değer kaybına uğrar. Bu durum aynı zamanda öz kaynakların güçsüz

kalmasına, dolayısıyla işletme çalışma sermayesinin erimesine de yol açar. Öte yandan tarihi maliyetlerle muhasebe kayıtlarına intikal ettirilen stoklar, maddi duran varlıklar gibi kalemlerse işletme kârlılığı yönünden pozitif değer yaratır. Oysaki bu durum işletmelerin gerçekte ödemeleri gerekenden daha fazla vergi ödemelerine neden olur. Çünkü satış hasılatı cari değerler üzerinden, yani enflasyonel etkiye uğramış gerçek bedeller üzerinden işletme finansallarına yansır. Bu durumda gelir/gider arasında gelirin yüksek kalması yönünde bir dengesizlik oluşur. Ayrıca, enflasyon düzeltilmesi uygulanmayan finansal tablolar ile; hem önceki ve sonraki finansal dönemlerle, hem de sektörel rakipleriyle performans karşılaştırması yapılma imkanı ortadan kalkar.

Düzeltilme yapılmayan finansal tablolar ihtiyatlı olmaktan uzak, makul değerler içermeyen ve işletme faaliyet sonuçları üzerinde güven sorunu yaratan değerler içerir. Bu nedenle yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi; hem işletmeler, hem yatırımcılar ve hem de diğer bilgi kullanıcıları açısından önemlidir.

Enflasyon muhasebesi uygulaması ayrı bir muhasebe uzmanlık alanı olmayıp, mevcut muhasebe alt yapısı üzerine inşa edilen, matematik ve istatistik biliminin iç içe geçtiği bir işlemler silsilesidir. İstatistiki gözlem ve araştırmalar sonucu oluşturulan endeks değerleri, matematiksel yöntem ve işlemler ile yeni bir değerler bütünü oluşmasına aracılık eder. Ancak bu değerlendirme işlemleri uzmanlık ve tecrübe gerektiren, ilave iş yükü doğuran kapsamlı bir çalışma gerektirir.

Enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tablo düzeltme işlemleri birtakım endeks değerleri üzerinden gerçekleştirilir. Bu endeks değerleri, Türkiye’de yasal bağlayıcılık yönünden Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hesaplanır ve ilan edilir. Bunun yanında, işletmelerce, özel bağımsız uzman kuruluşlardan da farklı endeks verileri alınıp, finansal tablolar bu endeksler özelinde ayrı bir düzeltmeye tabi tutulabilir. Tabi bu düzeltme işlemi yasal düzeltme işlemlerinden bağımsız, işletme içi ve sektörel konularda kullanılır.

Enflasyon muhasebesi Türkiye’de hem yerel mevzuatla hem de uluslararası standartların Türkiye’ye uyarlanmış halleri olan TMS ve TFRS’ler ile düzenlenmiştir. Türkiye özelinde günümüz öncesi en son enflasyon muhasebesi uygulama zorunluluğu 2004 yılı finansal tabloları için zorunlu kılınmıştır. Enflasyon muhasebesi Türkiye Muhasebe Standardı, TMS-29 kapsamında bağımsız denetime tabi işletmeler

tarafından zaten uygulamakta idi. Bununla birlikte 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)’nda belirlenen hadlerin tekrar aşılması ile birlikte “finansal tabloların uzun yıllar süren yüksek enflasyonun etkisinden arındırılması ve böylece vergileme üzerindeki enflasyondan kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesini teminen” 30 Aralık 2023 tarihinde yayımlanan “555 Sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği” ile bilanço usulüne göre defter tutan tüm kurumlar ve gelir vergisi mükellefleri için enflasyon muhasebesi uygulaması tekrar zorunlu hale gelmiştir.

Enflasyon muhasebesi, birden fazla düzenlemenin bir arada olduğu ve birbirinden etkilendiği bir alt muhasebe dalıdır. Temelde benzer kurallar bütünü üzerinden ilerlese de; VUK, TMS-29 ve BOBİ/FRS gibi farklı kapsamlar ve uygulamalar mevcuttur. Dolayısıyla hem VUK kapsamında hem de TMS-29 ve BOBİ/FRS kapsamında enflasyon düzeltilmesinin birlikte uygulanması; meslek mensupları, uygulayıcılar ve finansal tablo okurları açısından karmaşa yaratmıştır.

Bu çalışmada ilk olarak enflasyon ve enflasyon muhasebesine ilişkin temel bilgiler verilmiş, literatür taraması yapılmıştır. İkinci bölümde enflasyon muhasebesinin detayları ve düzenlendiği mevzuat hükümleri ile standartlar incelenmiş, bunun yanında VUK, TMS-29 ve BOBİ/FRS açısından da bu düzenlemeler arasındaki farklar irdelenmiştir. Son bölüm olan uygulama içerisinde ise TFRS kapsamında hazırlanmış ve TMS-29’a göre enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuş bir örnek uygulama üzerinden; yüksek enflasyonun söz konusu işletme finansal tabloları üzerindeki etkisi yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON KAVRAMI, ENFLASYONUN EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE ENFLASYON MUHASEBESİ

1.1. LİTERATÜR TARAMASI

Ateş (1989), Türkiye’de enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini inceleyen ilk çalışmalardan birini gerçekleştirerek; enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini giderebilmek için paranın nominal değeriyle ifadelendirilmiş finansal tabloların, paranın satın alma gücüyle ifadelendirilmesi gerektiği savunmuştur.

Abitter (2002), paranın satın alma gücünün enflasyonist dönemlerde olumsuz yönde değişmesi nedeniyle finansal tabloların sağlıklı sonuçlar sunma özelliğinin negatif etkilendiği, enflasyon muhasebesinden bağımsız bir şekilde hazırlanan finansal tablolarda işlevsellik yönünden yetersizlik bulunduğu ve enflasyonun finansal veriler üzerindeki etkisinin göz ardı edildiğini ön plana çıkarmıştır. İşletmelerin gerçek olmayan fiktif kârlar dolayısıyla vergi ve kâr payı (temettü) yönünden gereksiz ve daha fazla nakit çıkışıyla karşılaştığı, yürürlükteki mevcut vergi düzenlemeleri içerisinde enflasyonun yarattığı olumsuz etkileri yok edecek bazı kısmi yöntemler ile oto finansman uygulamaları mevcut olsa da, bu uygulamaların yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Çelik (2003), enflasyonun işletme finansal tabloları üzerindeki etkilerini tarihi maliyetlere göre düzenlenmiş tablolar ile enflasyona göre düzeltilmiş tablolara göre karşılaştırmalı olarak sunmuştur. Bununla birlikte enflasyon muhasebesi yöntemlerinden genel fiyat düzeyi muhasebesi yöntemini kullandığı çalışmasında enflasyon düzeltmesi sonrası finansal tablolarda önemli değişiklikler meydana geldiğini ve sonuçların her firma için farklı gerçekleştiğini ortaya koymuştur.

Kılınçvuran (2004), Türkiye’de 2004 yılında yürürlüğe giren yasal düzenlemeler çerçevesinde enflasyona göre düzeltilmiş finansal tabloların hazırlanmasının ve sunulmasının, uluslararası standartlar açısından uyumu ve işletme yönetiminde geleceğe yönelik kararlar alınmasında önemli olduğunu vurgulamıştır.

Öğüt (2004), enflasyon muhasebesinin işletmeler yönünden sadece bir yasal zorunluluk olarak görülmemesi gerektiği, bu şekilde bir yorumun sadece ek külfet olarak anlaşılabileceği, bu bakımdan enflasyon muhasebesinin finansal tablolarının gerçek değerleriyle ifade edilmesi yönünden zaruri olduğu ve bu yönüyle işletmelerin ve yatırımcıların faydası yönünde bir işlev gördüğünün işletmelerce iyi anlaşılması gerekliliğini savunmuştur.

Yalçın (2006), enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde işletmelerin finansal tablolarında enflasyon muhasebesi uygulamasına gidilmemesi sonucunda öz sermaye ile çalışan işletmelerin sermaye erozyonuna uğrayabileceğini ön plana çıkarmıştır. Bu durumdaki işletmelerin vergi kaçırma ve kayıt dışı istihdam politikasına gidebileceğinin altını çizmiş, enflasyon muhasebesi uygulamasına gidilmesinin gerekliliğini ifade etmiştir.

Yavuz (2007), çalışması sonucu ulaştığı kanıda enflasyon muhasebesinin kazançların enflasyonist etkilerinden arındırılması yönünde önem taşıdığı ve enflasyonist dönemlerde bilanço değerlerinin güncellenmesi bakımından enflasyon muhasebesinin zaruri olduğunu belirtmiştir.

Özdemir ve diğerleri (2007), genel fiyat düzeyi yönteminin yalnızca Türkiye’de değil, başka ülkelerde de benimsenip uygulanan bir yöntem olduğunu ifade etmiş, genel fiyat düzeyi yönteminin bu özelliği aracılığıyla diğer yöntemlerin bir adım önüne geçtiğini, teorik olarak ta daha geçerli bir yöntem olduğunu savunmuştur. Ayrıca çalışmada; seçilecek endeksin enflasyonun gerçek seviyesini yansıtır derecesinin önemli olduğu, bu açıdan endeks seçiminin özen gerektirdiği, çünkü bu durumun enflasyon muhasebesinden beklenen sonuçların kazanımı açısından gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Karacan ve diğerleri (2018) çalışmasında, BOBİ/FRS’nin genel özelliklerini tanımlamış ve tam set TMS/TFRS ile karşılaştırmasını yapmıştır. Çalışmada ilgili düzenlemeler arası benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Aynı şekilde Doğan (2023) çalışmasında; BOBİ/FRS ve TMS/TFRS açısından karşılaştırmalar yapmış, enflasyon muhasebesinin finansal raporlama ile olan ilişkisine dair düzenlemeleri incelemiştir.

Tunçez (2018), BOBİ/FRS’nin genel özelliklerini incelediği çalışmada BOBİ/FRS ve tam set TMS/TFRS arası farkları irdelenmiştir. BOBİ/FRS’nin işletme

ticari kârının hesaplanmasında TMS'ye kıyasla daha uygulanabilir ve anlaşılabilirliği kolay bir standart olduğunu ileri sürmüştür. BOBİ/FRS'nin Türkiye'de yerleşik şirketler açısından “vergileme için yapılan muhasebe uygulaması” anlayışı yerine “bilgi sağlamak için yapılan muhasebe uygulaması” anlayışına geçişin anahtarı olduğunu gözlemlemiştir.

Arzova ve diğerleri (2022), enflasyon muhasebesinin TMS-29 ve BOBİ/FRS açısından karşılaştırılmasına yönelik örnekler sunduğu çalışmalarında; standartların enflasyon muhasebesinin uygulanma şartları, kullanılacak fiyat endeksinin belirlenmesi ve enflasyondan farklı düzeylerde etkilenen finansal tablo kalemlerine ilişkin ek uygulamalar konusunda eksikleri bulunduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca işletmelerin yeni standarda geçişte uzmanlık ve maliyet açısından hazır olmaları gerektiğini ön plana çıkarmıştır.

Gökten ve diğerleri (2023), BIST 30 Endeksi'nde yer alan ve imalat sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin stoklar kaleminde olası enflasyon düzeltmesi sonrası yeniden oluşturulan finansal değerlerini gösteren çalışmasında; şirket temel finansal tablolarından bilanço ve gelir tabloları üzerinde ciddi ve önemli değişimler yaşandığını belirtmiş ve yaptığı uygulama ile sonuçları ortaya koymuştur.

Gökçen ve diğerleri (2023), BOBİ/FRS düzenlemelerinin uygulanması sırasında standart setlerinin diğer konuları da kapsayacak şekilde dikkate alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Özellikle cari değer kullanıldığı uygulamalarda mevzuatta düzeltme işlemlerinin nasıl ve ne şekilde yapılacağına yönelik yeterli açıklama bulunmaması nedeniyle bazı özellik arz eden unsurları tespit ederek, buna ilişkin çözüm önerileri getirmiştir.

1.2. ENFLASYON MUHASEBESİ İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Enflasyon literatürdeki en genel tanımıyla; “fiyatlar genel seviyesindeki sürekli bir artış hali”dir. Toplam arzın toplam talebi karşılayamaması durumunda fiyatlar yükselir, dolayısıyla bu durum enflasyonun oluşmasına yol açar. Üretimde artış olmamasına rağmen cari dönemde mal ve hizmet kalemlerine olan talepteki artış, fiyatlar genel seviyesini de sürekli artırır. Bu tür durumlarda enflasyondan korunmak için ülkeler genel olarak bağımsız para kurulları olarak adlandırılacak kurum ya da

kuruluşlarca (ülke Merkez Bankaları gibi) sermayeden vazgeçme maliyeti olan faizleri artırır. Piyasada üretim miktarından daha yüksek düzeyde dolaşımda olan para miktarı, bu sayede azaltılmaya çalışılır. Merkez Bankaları ya da düzenleyici kurumlar yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde enflasyonu düşürmek için, -ekonomide durgunluk pahasına da olsa-, para arzını düşürmeye çalışır. Bir başka deyişle emisyonu azaltmak durumunda kalır. Ya da bu durumu çözebilecek para politikaları geliştirir ve uygular.

Enflasyondan bahsedebilmek için fiyatlar genel seviyesinde tek bir dönem için değil, belirli bir dönem için süreklilik arz eden bir artış olması gerekir. Enflasyon türleri aşağıda gösterildiği gibi dört grup altında sınıflandırılır (Toroslu, 2024: 42):

1) Nedenlerine Göre Enflasyon Türleri:

a) Talep enflasyonu: Belirli bir mal veya hizmetler bütünü için tüketicilerin talep ettiği miktarın piyasadaki arz miktarını geçmesi durumunda oluşan enflasyondur.

b) Maliyet enflasyonu: En basit anlatımla, üretime ait girdi fiyatlarının artması sonucu oluşan ve bunun sonucunda üretilen ürünün fiyatının yükselmesine neden olan enflasyondur.

c) Fiyat enflasyonu: Piyasa oyun kurucularının (bu oyun kurucular işletme tekelleri ya da devlet olabilir) kâr amaçlı olarak belirli bir ürün ya da hizmet için o ürün ve hizmetin fiyatını kasıtlı olarak yükseltmeleri sonucu oluşan enflasyondur.

d) Yapısal enflasyon: Üretilen ürün miktarı ya da sağlanan hizmetin piyasadaki talebi karşılayamaması sonucu ortaya çıkan enflasyondur.

2) Artış Hızına Göre Enflasyon Türleri:

a) Sürünen enflasyon: Enflasyondaki artışın düşük oranlarda gerçekleştiği ve enflasyonun ekonomide yarattığı etkinin sınırlı olduğu enflasyondur.

b) Ilımlı enflasyon: Enflasyonda sürekli bir artış gerçekleşmesine rağmen bu artış oranının limitli kaldığı ve genel kabul itibarıyla yıllık 10% düzeyini aşmadığı enflasyondur.

c) Yüksek enflasyon: Alım gücündeki kaybın hissedilir bir ölçüde olduğu, genel olarak 10% ve üzerinde bir artışı simgeleyen, hem ekonomi üzerinde hem de toplumların satın alma gücü üzerinde olumsuz etkiler yaratan enflasyondur.

d) Hiperenflasyon: Yüksek enflasyona benzeyen, fakat sonuçlarının yüksek enflasyona göre daha ağır olduğu, çözüm reçetesinin sıkı ekonomik kurallar

gerektirdiği ve fiyatlar genel düzeyinin daha kısa sürede daha ciddi oranlarda arttığı enflasyondur.

3) Gelişme Süreçlerine Göre Enflasyon Türleri:

a) Açık enflasyon: Fiyatlarda meydana gelen artışın ölçülebilir olduğu ve bu sayede elde bir veri setine sahip olunabildiği enflasyondur.

b) Gizli (örtülü) enflasyon: Bir ekonomide enflasyonun tam olarak bulunduğu ifade edilemediği bir ortamda, gerçekte olan, fakat ürünlerin fiyatlarına tam olarak yansıyamamış olan enflasyondur.

4) Diğer Enflasyon Türleri:

a) Çekirdek enflasyon: Enflasyon hesabında ya da sepetinde; mevsimsel etkiler, geçici dalgalanmalar gibi dışsal ve dönemsel etkiler yapan enflasyon kalemlerinin, enflasyon hesabı dışında tutulması şeklinde hesaplanan enflasyondur.

b) Beklenti enflasyonu: Piyasalarda enflasyonun belirli bir dönem içerisinde artacağına yönelik beklentilerden kaynaklı oluşan talep enflasyonudur.

c) Kronik enflasyon: Enflasyonla yaşamaya alışılması hali olup, enflasyonun alınacak tedbir ve gerçekleştirilecek reformlara karşı duyarsız olduğu enflasyondur.

d) Skimpflasyon: Bir ürün ya da hizmetin içeriğinin değiştirilmesi ya da kalitesinin düşürülmesine rağmen o ürünün aynı fiyattan satılması ile ilişkili enflasyondur.

e) Shrinkflasyon: Bir ürünün fiyatı aynı kalmasına rağmen söz konusu ürünün boyutu, hacmi, şekli gibi unsurlarda küçültmeye gidilmesi ile ilişkili enflasyondur.

f) Greedflasyon: Çıkarıcı tüccar ya da işletmelerin enflasyon bahanesiyle ya da enflasyonun arkasına sığınarak mevcut ürün ve hizmetlerinde herhangi bir değişim olmamasına rağmen ilgili ürün fiyatlarını artırmaları durumunda oluşan enflasyondur.

1.2.1. Enflasyon İle İlgili Kavramlar

Enflasyon hem sebepleri hem de sonuçları itibariyle önemli bir kavramdır. Bu bakımdan kendisini etkileyen ve kendisinin etkilediği olgular vardır. Bu olguları anlamak enflasyonu anlamak açısından önemlidir. Enflasyonun ilişkili olduğu bu kavramlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

a) Deflasyon: Enflasyonun zıttı olan bu kavram, bir ekonomide fiyatlar genel seviyesinin enflasyonun aksine sürekli olarak düşmesi halidir. Tersine enflasyon olarak ta ifade edilir.

b) Stagflasyon: Yüksek enflasyon ve buna bağlı ekonomik sorunlar yaşayan bir ekonomide eş zamanlı olarak üretimin de azalması ve yatırımların durması gibi sebeplerle enflasyonun daha ağır bir hâl alması durumudur. Bu dönemde işsizlik te; artma eğilimindedir.

c) Dezenflasyon: Enflasyon artmaya devam ederken bu artış hızının göreceli olarak yavaşlama eğilimine girerek artmaya devam etmesi hâlidir.

d) Reflasyon: Belirli bir yüksek enflasyon dönemi sonrası toparlanma sürecini ifade eden reflasyon, fiyatların eski halini almaya başlaması şeklinde tanımlanır.

1.2.2. Enflasyonun Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Yüksek enflasyonun işletmeler üzerinde ciddi olumsuz etkileri bulunur. İşletme yöneticileri ve karar vericiler yüksek enflasyon ortamında uzun vadeli stratejiler ve buna uygun taktikler geliştirmekte zorlanır. İşletmelerin öz sermayeleri enflasyon karşısında aşınıp güçsüzleşirken, yabancı kaynak kullanımı da yüksek maliyete katlanılmasına yol açar. Bunun yanında işletmeler reel olmayan yani fiktif kârlar elde eder ve bu fiktif kârlar üzerinden ilave vergiler ile karşı karşıya kalır. Ayrıca, yüksek enflasyonun yarattığı belirsizlik ortamı yatırımların azalmasına dolayısıyla ekonomik büyümeye de engel olur (Toroslu, 2024: 60).

Enflasyon hedeflemesi ve enflasyonun düşürülmesine yönelik stratejik çalışmalar, bu stratejilerin ekonomik performans üzerindeki etkilerini incelerken fiyat istikrarı konusunda sağlanan başarıya da dikkat çeker. Yüksek enflasyon oranlarının ve enflasyon oynaklığının düşürülmesinin yanı sıra enflasyon artış hızının yavaşlatılması; uzun vadeli yatırım planlarının gerçekleşmesine katkıda bulunur. Bu tür yatırım harcamalarının gerçekleşmesi, iktisadi büyüme performansının artışı açısından son derece önemlidir (Erdoğan ve diğerleri; 2010: 118).

Yüksek enflasyonun kısa dönemde reel tüketim ve yatırım üzerindeki etkisi negatiftir. Ancak uzun vadede cari denge üzerinde olumlu etki yaratabilir (Mallick ve diğerleri, 2010: 665).

Enflasyonla ilgili geleneksel inanış, yaygın olarak kabul edilen “enflasyonda herkes kaybeder” önermesi gibi bazı yanlış bilgiler de içerir. Temelde; birisinin daha yüksek fiyat ödediği her durumda, sonuç itibarıyla bir başkasının daha yüksek bir geliri olduğu düşünülür. Enflasyon ekonomideki toplam gerçek çıktıyı (gerçek gayri safi milli hâsıla) azaltmadığı sürece, ulusu ekonomik açıdan daha da kötü bir duruma sokmaz ve enflasyon sonucu oluşan geliri ve zenginliği yeniden dağıtmak yoluyla toplumun refah seviyesinin artmasına katkıda bulunur. Bu nedenle enflasyonun ekonomi üzerindeki etkilerini araştırırken hem enflasyonun ekonominin toplam çıktı seviyesini azaltıp azaltmadığı hem de cari gelirin yeniden nasıl dağıtıldığının sorgulanması önemlidir. Enflasyon ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin altında yatan teorik çerçeve karmaşıktır. Bu karmaşıklık, özellikle ücretler (ki bunlar maliyettir) ile satış fiyatları arasındaki gecikmelere ve farklı politik-ekonomik grupların enflasyonu tahmin etme, gelirlerini enflasyona karşı koruma konusundaki etkinliklerine bağlıdır. Genel olarak enflasyon dönemlerinde ücretler ve diğer maliyetler artan satış fiyatlarının gerisinde kalır ve bu durum kârlarda artışa yol açar. Bu durumda yatırımlar teşvik edilir ve daha hızlı bir ekonomik büyüme gerçekleşir. Ancak maliyet enflasyonunda olduğu gibi ücretler ve diğer maliyetler satış fiyatlarından daha hızlı artarsa; işte o zaman kârlar azalma eğilimine girer, yatırımlar azalır ve ekonomik büyüme yavaşlar (Bach, 1975: 20).

Türkiye özelinde enflasyonun 2004 yılı sonrası yeniden önemli derecede artış göstermeye başlaması 2020 ve 2021 yıllarına dayanır. Bu artışta Covid-19 pandemisi kaynaklı arz yetersizliğinin etkisi de bulunur. Kısıtlı arz, üretilen ürünlerin fiyatlarında talep nedeniyle bir artış meydana gelmesine neden olmuştur. Fiyatlarda meydana gelen artışlar tüketicileri yatırım aracı olarak araba, beyaz eşya ve konut alımlarına yöneltmiştir. Diğer taraftan döviz kurunun yükselmesi hammadde maliyetleri ve ithal girdilerin fiyatlarının artmasına neden olmuş, enflasyon artışını körüklemiştir. Bunun sonucunda hayat pahalılığı derinleşmiş, çalışan ve emekli kesim ücretleri reel olarak erimiştir. Maaş artışları ve sübvansiyonlar yoluyla çalışan, emekli ve yardıma muhtaç kesimler üzerinde enflasyonun etkisi azaltılmaya çalışılmış, ancak başarılı olunamamıştır.

Enflasyon artışının durdurulmasına yönelik ekonomik reformların etkisizliği ve Türk Lirası’nın diğer ülke para birimleri karşısında yaşadığı değer kaybının

durdurulamaması; maaşlar üzerinde yapılan her artışın enflasyon üzerinde daha da olumsuz etkiler yaratmasına neden olmuştur. Dünya Bankası (WB); Türkiye'nin maaş artışları yoluyla enflasyonu daha da körüklediğini, bunun enflasyonla mücadele açısından olumsuz bir uygulama olduğunu ifade etmiştir. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin de benzer yönde açıklamaları mevcuttur. Ancak satın alma gücünün çok kısa bir zaman diliminde çok hızlı değer kaybetmesi, ücretlerin hem kamu hem de özel sektör bazında kaçınılmaz olarak artırılması gereği doğurmuştur.

İşletmeler ise hem döviz kurundaki artış, hem de üretim maliyetlerindeki yükseliş nedeniyle ürün fiyatlarını artırmak durumunda kalmıştır. İhracat pazarı bulunmayan ya da ihracat yoluyla döviz geliri elde edemeyen şirketler daha da zorlanmıştır. Bu ortamda işletmeleri etkileyen bir diğer sorun da vergi unsuru olmuştur. Satış değerlerini güncel satış fiyatları üzerinden kayıtlarına alan işletmeler, maliyetlerin tarihi değerlerle muhasebede yer alması nedeniyle fiktif kârlar elde etmiş ve gizli bir enflasyon vergisine tabi olmuştur.

1.2.3. Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri

Fiyatlar genel seviyesinde belirli bir dönemde oluşan sürekli artış olarak tanımlanan enflasyon kavramı, boyutuna göre şirketlerin her yıl kâr ve maliyetlerinde değişikliklere neden olduğu için, finansal verilerin doğru bir şekilde kayıt altına alınması ve analizi açısından muhasebeyle yakından ilişkilidir.

BOBİ/FRS seti, bölüm 25.1'e göre; yüksek enflasyon dönemlerinde işletmeler finansal tablolarını düzeltilmiş haliyle sunmak durumundadır. Bununla birlikte enflasyon düzeltmesine tâbi olacak şekilde finansal tablo düzenleyen işletmeler, artık bu tabloların enflasyon düzeltmesinden önceki hallerini de sunamazlar (Yükçü ve diğerleri, 2022: 477).

Yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon düzeltmesi yapmak zaruri bir gerek olsa da, enflasyon düzeltmesine ihtiyaç duymak bir aciziyet göstergesidir. Çünkü yüksek enflasyon döneminde enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayan finansal tablolar anlamını yitirir ve onlara anlam kazandırmak için enflasyon düzeltmesi yapmak gerekir (Yükçü ve diğerleri, 2024: 1).

Enflasyon bilanço ve gelir tablolarının sağlıklı bilgi sunma yapısını bozarak, finansal tabloların gerçekliğini, doğruluğunu ve karşılaştırılabilir olma özelliğini ortadan kaldırır. Bu açıdan muhasebenin temel ilke ve kavramları yüksek enflasyon dönemlerinde işlevsiz kalır. Bu durum hem işletme ortakları ve yöneticileri ve hem de diğer işletme finansal tablo faydalanıcıları nezdinde söz konusu verilerden yanıltıcı anlamlar çıkarılmasına yol açtığı gibi, uzun vadeli planlar yapma ve kararlar alabilme yetisine engel olur (Yükçü ve diğerleri, 2022: 477).

Yüksek enflasyon dönemlerinde işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyacı sürekli artar (Toroslu, 2024: 62). Girdi fiyatları sürekli artış gösterdiğinden işletmeler ihtiyaç fazlası da olsa ellerinde stok tutma eğilimine girer. Bu durum, işletmelerin artan dış kaynak maliyetlerine daha fazla katlanmasına yol açar. Enflasyonda meydana gelen değişimler işletme maliyetlerini sürekli olarak etkilediğinden, firma değerleri de sürekli olarak değişir. Bu durum finansal tabloların güvenilir olmaması sorunu yaratır (Toroslu, 2024: 63).

Muhasebe faaliyetlerinin temelini, işletme ilgililerine bilgi verme amacına yönelik olarak hazırlanan finansal tablolar oluşturur. Söz konusu finansal tablolar; yöneticiler, ortaklar, devlet, kredi kurumları, sermaye piyasası ilgilileri, alıcı ve satıcılar, sendikalar, araştırma kurumları, tüketiciler gibi kişi ve kurumların bilgi edindikleri en temel kaynak olma özelliği taşır. İşletmeler, kendilerini finansal tablolar aracılığıyla ifade ederler. Şirketlerin dili finansal tablolardır ve finansal tablolar üzerindeki veriler ile konuşurlar. Finansal tabloların sunulma amacı; şirket yatırımcıları, kredi veren kuruluşlar ile diğer ilgili kesimler için şirket mali durumuyla ilgili bilgiler sağlamak, herhangi bir karar mekanizmasını işletme aşamasında yol göstermek ve yardımcı olmak, işletmenin mevcut nakit pozisyonu ile izleyen dönemlerdeki nakit projeksiyonlarına ışık tutmaktır. Finansal tablolar ayrıca; işletmelerin kendilerine yatırım yapmasını beklediği çevrelere bu konuda ihtiyaç duyacakları bilgileri de sağlar. Yatırımcılara; işletme varlık ve kaynak durumunu bildirir, meydana gelen değişiklikleri gösterir ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlar. Bu bakımdan paranın değerinde meydana gelen olumsuz değişimleri ifade eden yüksek enflasyon kavramı, muhasebe kayıtlarında yer alan değerler ve dolayısıyla işletme finansalları üzerinde de olumsuz etkiler yarattığı için işletme ilgililerine sunulan bilgi ve verilerin enflasyondan arı olması esastır (Dursun, 2010: 25).

Yüksek enflasyon oranları kısa dönemde şirketlerin maliyetlerini artırır, kâr oranlarında belirsizlik yaratır ve faiz oranlarının yükselmesine neden olur. Bu durum sonucu yatırım maliyetleri artar ve yatırımlar azalır. Yüksek enflasyon, büyüklüğü ne olursa olsun, her işletmeyi etkiler. Fakat işletmelerin döviz borcu, mali yapısı, faaliyet gösterdiği sektör de bu işletmelerin enflasyondan etkilenme derecelerini değiştirir. Ayrıca enflasyondan olumsuz etkilenen işletmeler olduğu kadar olumlu yönde etkilenen işletmeler de olabilir.

Enflasyonun finansal tablolar üzerinde yarattığı tahribat; işletmelerin mali durumunu gerçek anlamda yansıtmasını da engeller. İşletme ticari alacakları, ticari borçları, işletme aktifinde kayıtlı değerleriyle yer alan maddi & maddi olmayan varlıklar, bunlara ilişkin itfa değerleri, muhtelif karşılıklar ile işletme bünyesinde bulunan dağıtım konu edilmemiş kârlar gibi finansal tablo kalemleri yüksek enflasyon ortamında enflasyonun şiddeti oranında değer kaybına uğrar. Bu hesaplar altındaki unsurlar bilançoda maliyet değerleriyle yer almaları nedeniyle gerçek değerlerinden uzak kalır. Bu nedenle enflasyon ortamında ortaya çıkan finansal sonuçlar işletmelerin gerçek durumunu yansıtmaz. Enflasyonun finansal tablolar üzerinde ki olumsuz etkisi “tarihi maliyet muhasebesi” ile düzenlenen finansal tabloların cari değerleri ifade edememesinden kaynaklanır (Tolga, 2004: 10).

Bu bakımdan enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisinin giderilmesi gerekliliği ortaya çıkar. Bu etkinin giderilmesi sonucu da işletme finansal tablolarının düzeltilmiş halleri oluşur. Enflasyon muhasebesi, finansal tabloların paranın dönem sonundaki gerçek satın alma gücüne göre düzeltilmesine ilişkin bir amaç güder. Söz konusu düzeltme işlemleri finansal tablolar üzerinde yapılır ve yapılan bu düzeltme işlemleriyle amaçlanan unsurlar aşağıdaki gibidir (Civak, 2003: 24):

1. İşletmenin varlık ve kaynak yapısını gerçek tutarları yansıtmasını sağlamak.
2. İşletme öz sermayesini gerçek değeri ile raporlamak.
3. Finansal tablolar üzerinde yer alan reel olmayan kâr ile gerçek kârın birbirinden ayırt edilmesini sağlamak ve bu sayede fiktif kâr üzerinden gereksiz vergi ödenmesinin önüne geçmek.
4. Kârlılık rasyolarını doğru olarak hesaplamak.
5. Kâr dağıtımının fiktif tutar üzerinden değil gerçekte oluşan kâr üzerinden yapılmasını sağlayarak işletme öz sermayesini korumak.

6. Amortismanları doğru maddi duran varlık değerleri üzerinden hesaplayarak sabit kıymetlerin yenilenmesi için gerekli fonu sağlamak. Bu sayede şirket üretim gücünün korunmasına katkıda bulunmak.

7. Finansal tabloların karşılaştırılabilirliğini sağlamak ve bu sayede tutarlı sonuçlara ulaşmak.

8. Finansal tabloların gerçeğe yakın değerlerini hesaplayarak, mali sonuçları doğru bir şekilde yorumlamak. Bu sayede işletme performansına yönelik hem cari dönemde hem geleceğe yönelik planlamaların daha doğru yapılmasına katkı sunmak.

9. Çokuluslu şirketlerle iş ilişkisi içerisinde olan işletmelerin ana firmalarına ya da bağlı oldukları firmaya sundukları finansal raporların hazırlanması ve sunumunu kolaylaştırmak.

Bir işletmenin bütününi özetleyen, belirlenmiş dönemler itibariyle hazırlanması ve sunulması zorunlu olan en yaygın temel finansal tablolar; bilanço ve gelir tablolarıdır. Bilançolar işletmelerin varlık ve kaynaklarını gösterir. Ayrıca bu varlık ve kaynakların alt başlıklar halinde sınıflandırılmasını da sağlar. Gelir tablolarında ise faaliyet gelir ve giderleri özetlenir. Ortaya çıkan bu kâr ya da zararlar dönem sonunda bilançoya kaydedilir. Bunun yanında işletmenin gelir tablosunda hareket oluşturmayan ve sadece bilançosuna etki eden işlemler de bulunur. Sonuç olarak enflasyon muhasebesi ile varlık ve borçların gerçek değerleri tespit edilir, makul değerlere sahip yeni finansal tablolara ulaşmak mümkün hale gelir (Civak, 2003: 29).

1.2.3.1. Enflasyonun Bilanço Üzerindeki Etkileri

Bilanço, başka bir deyişle finansal durum tablosu, bir işletme ya da kurumun belirlenmiş bir dönem sonu tarih itibariyle sahip olduğu varlıklar ve bu varlıkların karşılığı olan kaynakları belirli gruplar altında sınıflayarak gösteren finansal tablodur. Bilanço, bir nevi, işletmenin ilgili tarihteki fotoğrafıdır. Bilanço kalemlerinin tümü enflasyondan aynı derecede etkilenmediği için, bu kalemler enflasyondan etkilenme derecelerine göre “parasal ve parasal olmayan” kalemler olarak ikiye ayrılır ve gruplanır. Bu bakımdan enflasyonun bilançonun varlık ve kaynak kalemleri üzerindeki etkileri bilanço kalemlerinin parasal olup olmamasına göre değişir (Yavuz, 2007: 31).

“Parasal pasif bilanço varlıkları parasal aktif bilanço varlıklarından fazla olan” işletmeler enflasyondan pozitif yönde etkilenecek kârlı çıkar. Bunun tersi durumda, yani “parasal aktif bilanço değerleri parasal pasif bilanço değerlerinden fazla olan işletmeler” ise enflasyondan negatif yönde etkilenecek, zararlı çıkar. Bu kazanç veya kayıpların boyutu; alacak ve borç devir hızı ile enflasyonun derecesine bağlı olarak değişim gösterir (Yalçın, 2006: 32).

Finansal tablolara enflasyon düzeltilmesi uygulanırken parasal ve parasal olmayan kalemlerin ayrıma tutulması önemlidir. Uygulayıcılara yol göstermesi açısından parasal ve parasal olmayan kalemlerle ilgili ayrıntılı bilgilere Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan 555 Seri No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği içerisinde detaylıca yer verilmiştir.

1.2.3.1.1. Enflasyonun Parasal Kalemler Üzerindeki Etkileri

Parasal varlıklar; bilançonun aktif kısmında yer alan, enflasyon karşısında reel değerinde azalma olan, diğer bir ifadeyle fiyatlar genel seviyesindeki artışlara rağmen nominal değeri aynı kalan varlıklardır. Bu varlıklar; yerel para cinsinden kasa ve banka hesapları, yerel para cinsinden alacak senetleri, yerel para cinsinden depozito ve teminatlar gibi enflasyon karşısında satın alma gücü azalan bilanço kalemlerinden oluşur.

Parasal kaynaklar ise; bilançonun pasif kısmında yer alan, nominal değerini korumakla beraber enflasyondaki artış sonucu işletmenin borç yükünü azaltan kaynak kalemlerinden oluşur. Bu kalemler içerisinde işletmenin temel gider kalemlerini ifade eden yerli para cinsinden olan banka kredileri, yerli para cinsinden olan borç senetleri, yerli para cinsinden ödenecek vergiler, yerli para cinsinden gider unsurlarına ilişkin tahakkuklar ve yine yerli para cinsinden alınan depozitolar ile teminatlar gibi kalemler bulunur.

Parasal varlık kalemleri enflasyon ortamında reel anlamda değer kaybına uğrar. Bir işletmenin dönem başında ve dönem sonundaki aynı birim nakdi nakit varlığının gerçek satın alma değeri söz konusu dönemler karşılaştırıldığında aynı olmaz. Çünkü örneğin; aynı nakit değerle bir mal veya hizmetten dönem başında 100 birim satın alabilen bir işletme, dönem sonunda 60 birim satın alabilecektir (Toroslu, 2024: 67).

Görüldüğü üzere enflasyon düzeltilmesi yapılması gereken kalemler tümüyle yerel para cinsinden değerlerdir. Döviz üzerinden takip edilen ya da raporlanan varlık ya da kaynaklar için enflasyon düzeltilmesi yapılmaz.

1.2.3.1.2. Enflasyonun Parasal Olmayan Kalemler Üzerindeki Etkileri

Parasal olmayan varlıklar; bilançonun aktifinde yer alan, enflasyon karşısında nominal değeri artan ve satın alma gücünü koruyan maddi değere sahip varlıklardan oluşur. Bu varlıklar; tesis, makine, bina gibi maddi duran varlıklar ile hammadde ve mamul stokları, gelecek dönemlere ait yerli para cinsinden giderler, döviz cinsinden ticari veya ticari olmayan alacak kalemleri ve hisse senetleri gibi kalemlerden meydana gelir. Parasal olmayan bu varlık kalemleri; enflasyon döneminde değerlerini korurlar. Ancak geleneksel muhasebede tarihi maliyetlerle kayıt altına alındıklarından, nominal değerlerindeki artışları tam olarak koruyabilmeleri için düzeltme katsayısıyla çarpılarak düzeltilmeleri gerekir.

Bilançada parasal olmayan varlıkların değerleri fiyat hareketlerinin sonucu olarak değişim gösterir ve bu doğrultuda artar. Ancak bu kapsamdaki değerler bilançada maliyet değerleriyle yer almaları durumunda fiyatlar yükseldiğinde daha düşük bir değerle bilançada gözüktür. Bu durum, bilançada gözüken tutarlara göre alınacak olan kararların yanıltıcı olmasına yol açar ve bilançoju analiz edenlerin gerçeğe uygun bilgi edinmelerinin önüne geçer (Yavuz, 2007: 33).

İşte enflasyon muhasebesi yoluyla enflasyon düzeltilmesinin amacı da tam olarak bu açığı giderebilmeye yöneliktir.

Parasal olmayan kaynaklar ise yukarıdaki açıklamalara paralel olarak bilançonun pasifinde yer alan, parasal olan kaynakların dışında kalan, enflasyon karşısında işletmelerin borç yükünü artıran ve gelirini azaltan kaynak kalemlerini ifade eder. Parasal olmayan kaynaklar; gelecek dönemlere ait gelirler, yabancı para birimiyle ödenen borçlar, alınan avanslar ve öz kaynak kalemlerinden oluşur.

Öz kaynaklar grubundaki alt hesaplar özel bir önem ihtiva eder. Eğer işletme bilançosunda parasal aktif kalemlerin yoğunluğu daha fazla ise enflasyon ortamında işletme öz kaynaklarında giderek bir azalma olacak, diğer yandan parasal olmayan

aktif kalemlerin yoğunluğu fazla ise, bu varlıklar enflasyonla birlikte değer kazanacak ve öz kaynaklarda fazlaca bir değişme olmayacaktır (Yükçü ve diğerleri, 2024: 5).

İşletmelerin enflasyondan görecekları zarar, işletme kaynaklarının hangi amaçla kullanıldığı ile doğru orantılıdır. Çünkü enflasyon dönemlerinde parasal olmayan kaynaklar eğer ki parasal olan varlıkların alımı yönünde değerlendirilmiş ise, bu durumda işletme enflasyondan olumsuz etkilenecektir. Tam tersi parasal nitelikli kaynaklar, parasal olmayan varlıkların satın alınması ya da başka bir deyişle finanse edilmesi amacıyla kullanıldığında ise enflasyondan dolayı parasal olmayan varlıkların değerinde artış gerçekleşir. Bu durum işletme öz sermayesinde bir artış meydana gelmesine yol açar. Bu sayede işletmenin cari dönem kârı olumlu etkileneceğinden, yüksek enflasyon dönemlerinde parasal nitelikli kaynaklarla borçlanmak işletmeler için avantaj sağlar (Yavuz, 2007: 33-34).

1.2.3.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerinde Etkileri

Gelir tablosu, başka bir deyişle kâr veya zarar tablosu, işletmelerin belirli bir dönemde elde ettiği tüm gelir unsurları ve kazançları ile ilgili dönemde katlandığı gider ve maliyet unsurlarını belirli bir sınıflandırma düzeni altında gruplayan temel finansal tablolardan biridir. Gelir tablosu işletmenin elde ettiği dönem kâr veya zararını gösterme fonksiyonuna sahiptir.

Gelir tablosu; işletme başarısının tespit edilmesinde, önceden belirlenen amaçlara işletmenin ne ölçüde uyum sağladığının anlaşılabilmesinde, yönetimin başarı derecesinin ölçülmesinde, yatırım planlarının yapılması ve gerektiğinde kâr dağıtımına karar verilebilmesinde, işletmenin ekonomik dengesi ve zayıf yönlerinin gözlemlenebilmesinde; işletme ilgililerinin ve finansal tablo kullanıcılarının yararlandıkları önemli bir araçtır.

Yüksek enflasyonlu ekonomilerde mal ve hizmet fiyatları kesintisiz bir eğilim içinde sürekli olarak artış gösterir. Buna bağlı olarak işletmelerin gelir tablosu üzerinde satış hasılatları da tutar olarak sürekli artar. Bahse konu bu artış enflasyon oranının üzerinde ise gerçek bir artış, enflasyon oranının altında ise görünüşte bir artıştır (Kılınçvuran, 2004: 15).

İşletme performansının doğru ve gerçekçi şekilde ölçülebilmesi için bilançonun olduğu gibi, gelir tablosunun da sağlıklı bilgiler içermesi önemlidir. Bu nedenle enflasyon muhasebesi yöntemlerinin gelir tablosu kalemlerine de uygulanarak gelir tablosunun da enflasyon etkilerinden arındırılması gerekir (Toroslu, 2024: 73).

Gelir tablosu üzerinde gösterilen gelirler, giderler ve kâr/zarar tutarları da enflasyon dönemlerinde gerçeği yansıtmaz. Özellikle brüt satış kârı; satış hâsılatının en son satın alma gücüyle, satışların maliyetinin ise daha eski satın alma gücüyle hesaplanması nedeniyle gerçek değer sunmaktan uzak kalır (Can, 2006: 11).

Enflasyon nedeniyle işletmenin yıl sonu gelirinin ve dolayısıyla kârının olması gerekenden fazla hesaplanmasıyla oluşan gerçek dışı kâr, muhasebede fiktif kâr olarak ifade edilir. Enflasyon nedeniyle fiktif kârın oluşması; işletme gelirlerinin olması gerekenden daha yüksek ve giderlerinin de olması gerekenden daha düşük hesaplanmasından kaynaklanır. Bunun sonucu ortaya çıkan kâr da, gelir tablosunda suni olarak daha yüksek bir şekilde görünür. Fiktif kâr nedeniyle işletmelerden daha fazla vergi alınması dolayısıyla işletmeler öz sermayelerini korumaya yönelirler. Bu durumda işletmeler öz sermayelerini koruyabilmek adına kaynaklarını doğru alanlara tahsis edemeyebilir ve işletme faaliyetleri olumsuz yönde etkilenebilir. En nihayetinde bu durum işletmeler yönünden vergi kayıp ve kaçığına, yani devletin daha az vergi almasına ve ayrıca kayıt dışı istihdama sebebiyet verebilir.

Gelir tablosu kalemleri gelir tablosu içerisinde ya cari değerleri ile ya da tarihi maliyet bedelleri ile yer alır. Örneğin hasılat kalemleri cari değerler üzerinden gelir tablosunda yer alırken, maliyet kalemleri tarihi bedeller ile yer alır. Bu durum işletmelerin yüksek enflasyon ortamında gelirlerinin olması gerekenden daha fazla, maliyetlerinin de olması gerekenden daha düşük görünmesine yol açar. İşte bu durum tam olarak fiktif kârların oluşmasına sebep olan noktayı işaret eder.

En nihayetinde; enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmamış bir gelir tablosu o işletmenin gerçek kâr veya zarar tutarını değil, fiktif yani suni kâr veya zararını gösterir. Bu nedenle işletme gerçek gelir ve giderinin doğru ölçülmesi zorlaşır. Ayrıca işletme politikalarının doğru saptanması güçleşir, likidite ve kârlılık durumları belirsizleşir. Bu nedenle enflasyonun gelir tablosu üzerindeki etkilerini gidermek önemlidir. Gelir tablosunun işletme bilançosunu faaliyet sonuçları üzerinden oluşan

kâr veya zarar aracılığıyla etkilemesi nedeniyle; gelir tablosu kalemleri ile bilanço kalemlerinin bir bütün olarak düzeltilmesi önemlidir.

1.2.4. Yüksek Enflasyon ve Muhasebe

İşletme finansal tablolarının hazırlanması ve yorumlanması açısından muhasebenin temel kavramları önemli unsurlardır. Bu nedenle yüksek enflasyon dönemlerinde muhasebenin temel kavramlarına sadık kalmak ve bu ilkelere uyumlu raporlama yapmak önemlidir.

Yüksek enflasyon ile muhasebenin temel kavramları arasındaki ilişkiyi bilmek ve enflasyonun bu kavram ve ilkeler üzerindeki etkisini anlamak gerekir. Çünkü yüksek enflasyon ortamında muhasebenin temel kavram ve ilkeleri birbiriyle çelişir. Bu nedenle sunulan finansal tablolar üzerinde bu kavram ve ilkeleri aramak anlamsızlaşır (Yıldırım ve diğerleri, 2007: 21-24). Enflasyon ve muhasebenin temel kavram ve ilkeleri arasındaki ilişki aşağıdaki gibidir:

Enflasyon ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluk Kavramı İlişkisi: Bu kavram; muhasebe uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve finansal sonuçların raporlanmasında sadece bir kişi veya grubun değil, tüm finansal tablo kullanıcı ve faydalanıcılarının çıkarının korunmasını ifade eder. Yani gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst bir şekilde finansal tablo hazırlama sorumluluğunu simgeler. Bu bakımdan, enflasyon düzeltilmesi yoluyla enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerinin giderilmesi sosyal sorumluluk ilkesinin gereğidir. Bu şekilde enflasyondan arındırılan finansal tablolar, finansal tablo okuyucu ve kullanıcılarına tarafsız, makul sonuçlar sunar.

Enflasyon ve İşletmenin Sürekliliği Kavramı İlişkisi: Genel olarak işletme faaliyetlerinin belirli bir süreye bağlı kalmaksızın devam edeceği varsayılır. Bu varsayım altında işletme yaşamı işletme sahipleri veya yöneticilerinin varlığına ve yaşamlarına değil, müstakil olarak işletmenin kendi faaliyetlerinin sağlıklı ve başarılı olarak yürütülmesine bağlıdır. İşte tam da bu noktada enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tablo düzeltme işlemlerinin gerçekleştirilmesi, işletme faaliyetlerinin sürekliliği açısından esastır. Şöyle ki; enflasyon etkilerinden arındırılmamış finansal tablolar işletmeye fiktif kârlar yoluyla ilave vergi yükü getirirken, bir yandan da gerçek işletme performansının belirlenmesinde yanlış ve yanıltıcı bilgiler sunar. Bu durum

işletme yönetim kararlarının alınmasında handikaplar ve olumsuz sonuçlar doğurur. Nitekim yanlış karar ya da stratejiler de işletmenin sürekliliğini tehlikeye atar.

Enflasyon ve Maliyet Esası Kavramı İlişkisi: Bu kavram; işletmedeki nakit mevcudu, alacaklara ilişkin değerler ve maliyeti belirsiz olan kalemler haricindeki tüm işlemlerin muhasebeleştirilmesinde, söz konusu varlık ya da kaynakların elde etme maliyetlerinin kullanılması gereğini ifade eder (Toroslu, 2024: 77).

Geleneksel muhasebe yöntemlerinde tarihi maliyetler kullanılır ve enflasyonist etkiler göz ardı edilir. Oysa paranın zaman değeri enflasyon ortamında sürekli düşüş gösterir. Bu durum enflasyonist ekonomik konjonktürlerde geleneksel muhasebe yöntemlerinin işlevini yitirmesi anlamı taşır. Bu yüzden gelir, gider ve maliyetlerin doğru şekilde tespit edilerek finansal tablolarda bu yeni değerlerin kullanılması önemlidir. Aksi takdirde, gerçekçi olmayan değerler üzerinden yapılan raporlamalar işletme finansal durumu ile faaliyet sonuçlarının yanıltıcı şekilde sunulmasına yol açar.

Enflasyon ile Tutarlılık ve İhtiyatlılık Kavramları İlişkisi: Tutarlılık kavramı, muhasebenin en önemli ilke ve kavramlarından biridir. Çünkü muhasebede karşılaştırılabilirlik önemlidir. Birbiriyle karşılaştırılması istenen finansal dönemler için bu finansal tabloları oluşturan verilerin birbiriyle uyumlu olması, uygulanan muhasebe usul ve yöntemlerinin tutarlı olması gerekir. Aksi takdirde yapılacak karşılaştırmalarda varılacak sonuçlar yanlış kanaat doğurur. Doğaldır ki, gerekmesi halinde işletmeler muhasebe kayıt veya hesap yöntemlerini değiştirebileceklerdir. Örneğin kullanılan amortisman yönteminin (normal, hızlandırılmış) değiştirilmesi gibi. Ancak bu tür durumlar sunulan finansal raporların dipnotlarında açıklanır ve gerekirse “yöntem değişikliği yapılmasaydı nasıl bir finansal sonuç çıkacaktı?” gibi sorulara yanıt verilir.

Özetle, bu kavram enflasyonist ortamlarda birbiriyle karşılaştırılacak finansal tabloların tümünün enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş olarak karşılaştırılmasını gerekli kılar. Ayrıca işletme faaliyetlerinin enflasyondan olumsuz yönde etkilenmesine yönelik bir beklenti oluşmuş ise, bu durum ihtiyati tedbir olarak işletme finansalları hazırlanırken dipnotlarda belirtilir. Çünkü yatırımcıların geleceğe dönük kararlar alma ve işletme faaliyetleriyle alakalı sonuçları tam ve doğru tahmin edebilmesinde bu ilkeye uygun sonuçlar sunmak önem taşır.

Enflasyon ve Tam Açıklama Kavramı İlişkisi: Tam açıklama kavramı işletme ya da kurumlarca hazırlanan ve sunulan finansal tabloların hiçbir şüpheye mahal vermeyecek şekilde doğru, dürüst ve tüm faaliyetleri yansıtacak şekilde hazırlanmasıdır. Bu kavrama aykırı şekilde hazırlanan finansal tablolar yanıltıcı olur. Yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon düzeltmesinin gerçekleştirilmesi de tam açıklama kavramının bir gereğidir. İşletme faaliyetleri enflasyondan etkilendiğinden finansal tabloların da buna göre enflasyon düzeltmesine tabi tutulması ve gerektiğinde dipnotlarda önemli durumlara ait bilgi verilmesi şarttır.

Enflasyon ve Parayla Ölçülme Kavramı İlişkisi: Bu kavram parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçü olarak aynı para birimiyle yansıtılmasını ifade eder. (Toroslu, 2024; 79).

VUK 215'inci maddesinin Bakanlar Kurulu'na verdiği yetkiye istinaden belirli hadler üzerinde faaliyet gösteren ve sermayesinin belirli bir büyüklüğü yabancı sermayeli olan firmalar yabancı para cinsinden defter tutabilir. Yine aynı kanun maddesinde yabancı para cinsinden defter tutan mükelleflerin enflasyon düzeltmesi yapmayacakları belirtilmiştir. Hazırlanan finansal tabloların aynı para cinsinden hazırlanması ve birbiriyle ölçülebilir olması esastır.

1.3. ENFLASYON MUHASEBESİ

Enflasyon muhasebesi; işletme finansal tablolarında yer alan değerlerin enflasyon karşısında gerçek değerlerinin ifade edilememesi sorununa bir çözüm olarak; bu sorunun hem matematiki hem de istatistiki yöntemlerle giderilmesi amacıyla ortaya çıkmış bir işlemler bütünüdür.

Enflasyon muhasebesi uygulanmasında dikkate alınması gereken en önemli faktör, finansal tablolardaki hesap ve kalemlerin enflasyondan etkilenme derecesinin tespit edilmesidir (Yıldiran, 2022: 2).

Enflasyon muhasebesi özel uzmanlık gerektiren banka muhasebe işlemleri, sigorta muhasebe işlemleri, vergi muhasebe işlemleri gibi ayrı bir ihtisas alanı olmayıp, tamamıyla mevcut enflasyon ortamında değer düşüklüğü yaşayan finansal tabloların düzeltilmesine yönelik işlemler bütünüdür. Bu kapsamda enflasyon

muhasbesi finansal tabloların içerdği gerçek değerlerin aşınmasının önüne geçen ve bu tabloların doğruluğunu tekrar tesis eden bir vazife görür (Yüce, 1998: 103).

Yüksek enflasyon dönemlerinde paranın nominal değeri değişmezken, satın alma gücü düşer. Bu durum işletmelerin gerçek değer içeren makul finansal tablolar sunabilmesi için parasal olmayan hesap kalemlerini düzeltmesini zorunlu kılar (Dikmen, 2021: 49).

Muhasebenin sunduğu finansal tablo ve veriler yüksek enflasyon ortamında bu finansal tabloları kullanacak faydalanıcıları yanıltır. Hem Türkiye’de hem de yüksek enflasyon yaşayan ülkelerde enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi finansal tablolar üzerindeki olumsuz etkileri giderme işlevi görür (Yenisu, 2022: 718).

Enflasyon muhasebesi, “paranın satın alma gücü sabittir” anlayışını yıkan bir uygulamadır. Enflasyon düzeltmesi sayesinde finansal tabloların gerçek değerleriyle sunulması sağlanır (Peker, 2023: 32).

Paranın satın alma gücündeki değer düşüklüğünden kaynaklanan değişimleri dikkate almayan bir muhasebe sistemi gerçeklikten uzak finansal tablolar sunar. İşletme yöneticileri ve yatırımcıları bu şartlar altında gerçeğe uygun hedefler geliştiremez ve büyüme kararları alamaz.

Tarihsel maliyet muhasebesinin temel avantajı, bu kapsamdaki kuralların muhasebe ölçüm yöntemleri arasında en az belirsiz olanı olmasıdır. Tarihsel maliyetler ilkesi yüzyıllar boyunca muhasebe metodolojisinin temelini oluşturmuştur. Aslında bugün bile muhasebesel işlemlerin büyük bir çoğunluğu tarihi maliyetlere (defter değeri) göre kaydedilir ve raporlanır. Bu bir bakıma kullanışlılığın da bir göstergesidir. Diğer yandan fiyatların sürekli değiştiği bir ortamda tarihi maliyet ilkesine dayalı muhasebe bilgileri çevreye uyum sağlamaktan uzak kalır. Dolayısıyla tarihsel muhasebe sistemiyle kaydedilmiş değerler, finansal tablo kullanıcılarının doğru ve anlamlı kararlar almasına yardımcı olamaz. Tarihi maliyetler finansal tablolarda önceki dönemlere ait rakamları temsil ettiğinden bu rakamlar mevcut değerlerle karşılaştırılmaz (Özkaşıkçı, 1995: 3).

Enflasyonun muhasebeleştirilmesi muhasebe literatüründe kapsamlı bir şekilde tartışılmıştır. Bir işletme kısa vadede enflasyonun etkisini sistematik bir şekilde muhasebeleştirmeli, böylece söz konusu etkinin ölçümünü gerçekleştirerek her bir

hesap döneminde işletmenin karşılaştığı enflasyonun derecesine göre finansal tablolarını düzeltmelidir. Böyle sistematik bir yöntemin yokluğunda ömür boyu enflasyonun etkisini yalnızca bir yılda hesaba katmak efektif bir yöntem olmaz. Yine de üretken kapasiteyi koruma temel amacına ulaşmayı mümkün kılar. Bu nedenle enflasyon etkisinin sistematik ve periyodik olarak finansal tablolara yansıtılması; enflasyon muhasebesinin bir diğer amacı olarak görülür (Agrawal, 1977: 790).

Enflasyon muhasebesi, şirketlerin çalışma kapasitelerine bağlı olarak faaliyetlerinin gerçek sonuç ve performanslarını değerlendirir. Fiyat oynaklıklarını dikkate alarak şirketlerin kâr ve finansman ihtiyaçlarının planlanması enflasyon muhasebesinin temel ilkesini oluşturur. Enflasyon normal şartlar altında şirketleri olumsuz yönde etkiler. Bunun nedeni enflasyonun şirket finansal tablolarının homojenliğini bozmasıdır. Şirketlerin varlık değerlerini geçersiz kılar. Maliyet ve kârlılık hesaplamalarının bozulmasına yol açar ve şirketlerin ekonomik potansiyellerinin korunması engeller. Öte yandan enflasyonun şirketlere olumlu yansıdığı durumlar da bulunur. Şirketler parasal kaynaklarla borçlanmışsa enflasyon şirketlerin borç yükünü azaltır. Dolayısıyla bu durumda öz sermayelerinde olumlu bir artış sağlanır. Enflasyon muhasebesi esas olarak, devam eden enflasyon ortamında muhasebenin asli işlevlerini yerine getirmesini sağlayan bir sistem yaklaşımı olarak ifade edilir. Uygulanacak enflasyon muhasebesi seçiminde ülkenin sosyal ve ekonomik yapısı, enflasyonun türü, işletmelerin büyüklüğü ve yapısı, dövizle işlem yapma yoğunlukları temel kriterleri oluşturur (Azizağaoğlu, 1997: 21).

Enflasyon muhasebesinin işletmelere sağladığı faydalar yanında çeşitli sakıncaları da olabilir (Toroslu, 2024: 85). Bu sorunlar şu başlıklar altında ifade edilebilir:

1. Finansal tabloların enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması işlemlerinin karmaşıklığı ve uzmanlık gerektirmesi.
2. Yatırımcı ve finansal tablo okuyucularının düzeltme işlemleri sonrası finansal tabloları okuması ve analiz etmesine yönelik zorluklar.
3. Düzeltme işlemleri yoluyla üçüncü tarafları aldatmaya yönelik raporlama niyeti çerçevesinde; gayriahlaki raporlama sorunları.
4. Düzeltme işlemlerinin işletmelere ek mali yükler getirmesi.

5. Muhasebe departmanlarının ve muhasebe bürolarının mevcut iş yüküne ilave olarak bu karmaşık işlemler bütünü zamanında ve doğru şekilde yerine getirememesi riski.

Enflasyon muhasebesi kendine has özellikler ihtiva eden bir çalışma alanıdır. Enflasyon muhasebesi temelde şu üç ilke üzerinde kurulmuştur (Toroslu, 2024: 86):

Paranın satın alma gücünün korunması: Bu ilke, enflasyonun paranın satın alma gücünde yarattığı aşınmaların makul ve belirlenmiş hesaplamalarla ortaya çıkarılarak, işletme finansallarının gerçeğe uygun hale getirilmesini ifade eder.

Fiyat değişikliklerine uygun muhasebe: Bu ilke enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların fiyat değişimlerine duyarlı hale gelmiş dinamik bir yapıda olmasını ifade eder. Bu sayede enflasyon etkisinin finansal raporlama dönemlerinin üzerinden çok zaman geçmeden, raporlama dönemlerinde gösterilme imkânı olur.

Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik: Bu ilke farklı dönemlerdeki veya benzer sektörlerdeki farklı işletmeler arasında yapılacak karşılaştırmalar ile finansal tablo analizlerinin makul ve gerçeğe uygun değerlerle yapılması gereğini ifade eder.

1.3.1. Enflasyon Muhasebesinin Dünya’da Gelişimi

Enflasyon olgusu dünyada 1970’lerden itibaren kaygı verici bir boyuta ulaşmıştır. Şirketlerin kârlılık hesaplamaları bozulmuş, öz sermayelerindeki olumsuz yöndeki değişim ve ödedikleri verginin doğru şekilde tespiti büyük bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Bu sorunların çözümünde geleneksel muhasebe yöntemlerinin yetersiz kalması, enflasyon muhasebesi kavramının gelişmesini sağlamıştır. Uzun dönemli yüksek enflasyon ortamında geleneksel yöntemlerle muhasebe kayıtlarının tutulması; doğru muhasebeleştirilme yapılamamasına ve buna bağlı olarak finansal performansların bozulmasına yol açarak, firmaları gerçekte görüldüğünde daha fazla kâr sağladığı yanılgısına düşürmüştür. Şirket öz sermayelerinin ekonomik değerini koruyamaması ciddi sorunlara neden olmuştur. Bu nedenle enflasyon muhasebesi uygulamaları, hiperenflasyona eğilimli ülkelerdeki şirketlerin devamlılığı ve büyümesi için hayati bir vazife üstlenmiştir (Toroslu, 2024: 140).

Genel fiyat düzeyi muhasebesi konusu 1960 yılından beri İngiliz ve Amerikan muhasebe enstitülerinin araştırma grupları tarafından incelenmiştir. Bu enstitüler

ulaştıkları sonuçları 1969-1974 tarihleri arasında yayımlayarak üyelerinden finansal tablolarını genel fiyat düzeyine göre düzeltmelerini ve bu düzeltilmiş değerleri, ek sütunda tarihi maliyetlerle yayımlamalarını istemiştir. Ancak 1975 yılından sonra cari değer muhasebesine olan ilginin artması nedeniyle, söz konusu uygulamaların bazı ülkelerde muhasebe standartlarından çıkartıldığı görülmüştür. Bununla birlikte 1990'lı yıllarda karma yöntemler benimsenmiş, bu sayede hem cari değer hem de genel fiyat düzeyi muhasebesinin birlikte kullanılması önerilmiştir (Can, 2006: 33).

Mevcut maliyet muhasebesi (CCA) standardı, SSAP 16 (Statements of Standard Accounting Practice), Mart 1980'de yayımlandığında İngiliz profesyonel çevrelerce bir dereceye kadar desteklenmiştir. Çünkü Britanya bu alanda dünyaya olmasa da Avrupa'ya öncülük etmiştir. O dönemde dünyada cari maliyet muhasebesi standardına sahip diğer tek ülke olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), hem cari maliyet hem de cari satın alma gücü uyarlamalarını içeren SFAS-33 (Statement of Financial Accounting Standart)'ü yayımlamıştır. Ancak ABD, SFAS-33'ün cari maliyet dengesi gerektirmediğini öne sürmüştür. Böylece önemli bir açıdan ABD'nin Britanya'nın arkasında olduğu düşünülmüştür. Her hâlükârda diğer İngilizce konuşulan ülkelerin hepsinin elinde SSAP-16 veya SFAS-33 ile uyumlu standartlar yayımlamayı öngören tavsiyeler ve taslaklar olduğundan, o dönem Anglo-Sakson dünyasındaki standart uygulamanın kıta Avrupa'sındakinin çok ilerisinde olduğu görülmüştür. Daha sonrasında enflasyon yükselmeye devam ettikçe ve fiyat değişimi muhasebesi konusundaki tartışmalar hükümetlerin müdahalesiyle uzadıkça, CCA'nın fiyat değişimi muhasebesi haline geldiği “cari maliyet devrimi” denilen kavram ortaya çıkmıştır. 1980 yılına gelindiğinde, hem ABD hem de Birleşik Krallık'ta standart belirleyicilerin tercih ettiği sistem sırasıyla SFAS-33 (1979) ve SSAP-16 (1980) olmuştur. Bu kapsamda önde gelen şirketler tarafından CCA bilgilerinin ek olarak açıklanmasını gerektiren muhasebe standartları benimsenmiştir. Benzer öneriler Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada'da da takip edilmiş ve o dönem için “mevcut maliyet devrimi” tamamlanmıştır (Whittington, 2007:225).

1986 yılından itibaren SFAS-33 uygulamaları terk edilmiş ve SFAS-89 standardı uygulamaya alınmıştır. Bu standart ile SFAS-33'e kıyasla; işletmelerin finansal tablolarını enflasyon düzeltmesi yoluyla enflasyon etkisinden arındırmasına yönelik daha kapsamlı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Toroslu, 2024: 140).

Öte yandan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) ilk defa 1981 senesinde yayımladığı IAS-15 standardı (International Accounting Standart) ile enflasyon muhasebesinin uluslararası düzeyde gelişmesine katkı sağlamıştır. Fakat bu standart 2003 yılında geri çekilmiştir. Çünkü 1989 yılında isteğe bağlı olarak uygulanmasına karar verilmiştir. Bu gelişmeyi tetikleyen bir diğer unsur ise yine UMSK'nın 1990'ların başında yürürlüğe koyduğu IAS-29 standardı olmuştur. Çünkü IAS 29; yüksek enflasyon dönemlerindeki finansal raporlama süreçlerini düzenlemek için yayımlanmıştır (Arzova ve diğeleri, 2022: 15).

2005 yılında muhasebe uygulamaları yeni bir sürece evrilmiştir. Muhasebede yeni dönem olarak adlandırılan bu dönemin ortak paydası bütün dünyada ortak bir raporlama lisanının kabul edilmesi olmuştur. “Finansal Raporlama Standartları” (FRS) olarak oluşturulan yeni muhasebe lisanı, zaman içinde farklı ülkelerdeki farklı işletmeler için düzenlense de, çıkış noktası olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na sadık kalınmıştır. Şüphesiz süreç içinde ihtiyaçlar doğrultusunda yeni güncellemeler gerekse de, ortak bir muhasebe lisanı kullanılmaya devam edilmiştir (Yükçü vd. 2022:1).

1.3.2. Enflasyon Muhasebesinin Türkiye’de Gelişimi

Türkiye’de gelişimini yeterince tamamlamamış olan sermaye piyasası, 1980’li yıllara kadar muhasebe ve buna bağlı işlemlerin daha çok vergi düzenleyici kurumların yönlendirmesiyle ve vergisel amaçlarla gerçekleştirilmesi sonucunu doğurmuştur. İzleyen süreçte bu durum değişmiş, muhasebenin kullanım alanı genişlemiştir. Ancak yine de muhasebe kavramları önemli bir değişime uğramamıştır. Enflasyon muhasebesi kapsamındaki ilk düzenlemeler, 29 no’lu UMS ile gerçekleşmiştir. 1990 yılında yürürlüğe giren bu standart, “Hiperenflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı” ismiyle anılmıştır. Bununla birlikte TMSUDSK tarafından 1996 yılında “2 nolu” standart yayımlanmıştır. Bu standart “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Finansal Raporlama Standardı”dır. UMS-29 ile uyumlu olan söz konusu 2 nolu standart, 1997 yılında uygulamaya alınmıştır. Takiben MSUGT'nin de yürürlüğe girmesiyle birlikte Türkiye’de muhasebeye ilişkin uygulamalar 1994 yılı itibariyle standart hale gelmiştir (Yıldız, 2018: 212).

Türkiye’de 2004’e kadar çok uzun bir süre boyunca, yaklaşık otuz sene, yüksek enflasyon yaşanmıştır. Enflasyon, işletme finansal tablolarını bozmakta ve enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmamış finansal tabloların işletme gerçek durumunu yansıtmasını engellemektedir. Enflasyonun yarattığı olumsuz etkileri giderebilmek amacıyla 2004 yılına kadar, geçici etki sağlayan çeşitli vergi uygulamaları ile bu durum idare edilmeye çalışılmıştır. Fakat enflasyonun uzun bir zaman aralığı boyunca yüksek seyretmesi bu yöntemleri faydasız kılmıştır (Açık, 2006: 355).

Türkiye’de enflasyon muhasebesi kapsamında enflasyon düzeltmesi uygulama gereğini doğuran unsurlar ilk kez 2003 yılında ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda 2003 yılında yapılan mevzuat değişikliği ile yürürlükten kaldırılan yeniden değerlendirme uygulaması, yerini enflasyon düzeltmesine bırakmıştır. Enflasyon muhasebesine yönelik mevzuat düzenlemeleri ilk kez 5024 sayılı kanunla gerçekleştirilmiş ve 1 Ocak 2004 tarihinden itibaren bilanço usulüne göre defter ve kayıt tutan tüm şirketler için uygulanması zorunlu kılınmıştır (Söylemez: 2023: 245).

5024 sayılı kanun kapsamında işletmeler parasal olmayan bilanço kalemlerini enflasyon düzeltmesine tabi tutmuştur. Kanun kapsamındaki düzenleme temel olarak kazançlarını bilanço usulüne göre tespit eden işletmeler için uygulanmıştır. Bu işletmelerin enflasyon muhasebesine tabi olması ve enflasyon düzeltmesi yoluyla finansal tablolarını düzeltmesi şu koşula bağlanmıştır:

“Fiyat endeksindeki artışın son üç hesap dönemi (yıl) itibariyle 100%’den ve içinde bulunulan hesap döneminde 10%’dan fazla olması”.

Enflasyon düzeltmesi uygulamasının yukarıdaki koşulların birlikte meydana gelmemesi durumunda sona ereceği hüküm altına alınmıştır.

5024 sayılı kanun ile getirilen bu düzenlemenin ekonomik alanda da çeşitli yansımaları olmuştur. Bununla birlikte enflasyon oranında yaşanan düşüş ile birlikte Türkiye’de birçok alanda yaşanan normalleşme süreci çerçevesinde 2005 yılından itibaren enflasyon düzeltmesi uygulaması yürürlükten kalkmıştır (Açık, 2006: 357).

Sonuç olarak kanun kapsamındaki tüm işletmeler bir kereyle sınırlı olacak şekilde 31 Aralık 2003 tarihli bilançolarını enflasyona düzeltmesine tabi tutmuşlardır. İlk defa 2004 yılı finansal tabloları için uygulanan enflasyon muhasebesi, işletmelere fiktif kârların oluşmasını engellemede uzun vadeli faydalar sağlamasına rağmen, söz konusu dönemde işletmelere kısa vadeli bazı dezavantajlar da getirmiştir. Çünkü

dönem içerisinde gelir tablosunu etkilememekle birlikte sonraki finansal dönemlerde gelir tablosuna yansıyabilecek kalemlerin tutarı artış göstermiştir.

Bu düzenlemelerin vergi gelirleri üzerinde de etki yarattığı gözlenmiştir. 2004 yılı başından itibaren gerçekleştirilen enflasyon düzeltmesi uygulaması, işletmelere vergi yönünden aşağıda dört madde altında sunulan olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Yalçın, 2006: 114):

1. Öz kaynak yerine dış kaynakla finansman sağlayan işletmelerin vergi yükü artmıştır.
2. Faal olmayan işletmeler kazanç vergisi (gelir veya kurumlar vergisi) yükümlülüğü altına girmiştir.
3. Parasal olmayan varlık yatırımlarının hızında yavaşlamalar olmuştur.
4. Parasal varlık yatırımları ile yabancı para cinsinden yatırımlara doğru bir yönelim ihtimali doğmuştur. Yani döviz üzerinden işlemlere yönelik bir eğilim baş göstermiştir.

5024 sayılı kanunda yer alan istisna gereğince; bazı işletmeler 2003 yılında enflasyon düzeltmesi işlemi yapmamış, sadece 2004 tarihinde düzeltme işlemi gerçekleştirmiştir. Bazı işletmeler ise istisna hakkından faydalanmayarak, 2003 içerisinde düzeltme işlemlerini gerçekleştirmiştir. Genel olarak bakıldığında 2003 ve 2004 yıllarında düzeltme yapan işletmelerin dönem kârında negatif yönde bir değişim olduğu gözlenmiştir. 2004 yılında düzeltme yapan işletmelere sektörler açısından bakıldığında dönem karı açısından en yüksek azalış; yaklaşık 13% ile metal eşya, makine ve gereç yapımı sektöründe, en yüksek artış ise yaklaşık 12% oranı ile kimya, petrol kauçuk ve plastik sektöründe yaşanmıştır. Faaliyet kârında da en yüksek oransal artış 47% ile kimya, petrol kauçuk ve plastik sektöründe gerçekleşmiştir. Dönem kârı kalemlerindeki değişimlere genel olarak bakıldığında ise lokanta ve oteller sektörü yaklaşık 50% artış rakamı ile ilk sırada yer almıştır. Bunu 44% ile gıda ve içki sektörü takip etmiştir. 2004 yılında dönem karı ve dönem net karı değişimleri olumsuz yönde en çok değişen sektör ise 125% ile elektrik sektörü olmuştur (Aktaş, 2015: 252).

1.3.3. Enflasyon Muhasebesi Modelleri

Geleneksel muhasebe yöntemleri enflasyonist dönemlerde finansal tabloların sunduğu bilgileri yetersiz ve işlevsiz kılmıştır. Bunun sonucu olarak enflasyon muhasebesi ortaya çıkmıştır.

Enflasyon muhasebesi enflasyonun finansal tablolar üzerinde oluşturduğu olumsuz etkinin giderilmesini amaçlar. Enflasyon düzeltmesi için; “finansal tablolarda yer alan mali verilerin üzerine çöken sis perdesinin rüzgâr yardımıyla dağıtılması” benzetmesi yapılabilir.

Enflasyon muhasebesi finansal tablolar üzerindeki söz konusu olumsuz etkileri enflasyon düzeltmesi yöntemleri aracılığıyla giderir. Enflasyon muhasebesi düzeltme yöntemleri ile geleneksel muhasebe birlikte çalışır. Ancak enflasyon muhasebesi geleneksel muhasebe işlemlerinin aksine, dönemler halinde uygulanır.

Enflasyon muhasebesi düzeltme işlemlerine ilişkin üç farklı model bulunur. Bu modeller; “genel fiyat düzeyi yöntemi”, “cari maliyet yöntemi” ve “karma yöntem”dir (Karasioğlu ve diğerleri, 2005: 146-147).

Yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon muhasebesi uygulaması finansal tablolar üzerinde etkin ve dikkate değer değişimler sağlar. Bu bakımdan enflasyon muhasebesi modellerinin dikkatli ve uygun şekilde uygulanması önemlidir.

1.3.3.1. Genel Fiyat Düzeyi Yöntemi

Bu yöntemin temelinde geleneksel muhasebe ilkelerine bağlı kalınmaktadır. Bu uygulama çerçevesinde genel fiyat seviyesindeki değişiklikler muhasebe bilgilerine yansıtılır. Genel fiyat düzeyi yöntemi ile geleneksel model arasındaki fark, paranın kullanılan ölçü birimiyle ilgilidir. Klasik muhasebe ölçü birimi olarak paranın nominal değerini kullanırken, genel fiyat düzeyi muhasebesi ölçü birimi olarak paranın satın alma gücünü kullanır (Açık, 2010: 353).

Genel fiyat düzeyi muhasebesinin uygulama süreci şu şekildedir (Karasioğlu ve diğerleri, 2005: 147, Toroslu, 2024: 128-132):

1. Öncelikle enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilecek finansallar belirlenir.
2. Akabinde düzeltmede kullanılacak endeks tespit edilir.

3. Takiben parasal ve parasal olmayan kalemler sınıflandırılır.
4. Sonrasında düzeltilecek kalemlerle ilgili ayrıştırma gerçekleştirilir.
5. Parasal olmayan kalemler endeks değerleriyle düzeltilir.
6. Buna müteakip parasal kalemlerin elde tutulmasına ilişkin parasal kayıp/kazanç tespiti yapılır.
7. Son olarak; finansal tabloların düzeltilmiş halleri oluşturulur.

Enflasyon muhasebesi uygulamalarının geleneksel muhasebeden temel farkı, paranın satın alma gücünün değiştiği varsayımıdır. Fiyatlar genel düzeyi yönteminde; işletmelerin dönem sonu fiili kayıp ve kazançlarının tam olarak tespit edilebilmesi için, enflasyon nedeniyle işlevselliği ortadan kalkan veya azalan finansal tabloların; benzer satın alma gücündeki para birimleriyle yeniden anlamlandırılarak tekrar işlev kazanması amaçlanır.

Genel fiyat düzeyi yönteminin bu amaca hizmet edebilmesi için aşağıda sıralanan işlemlerin sırasıyla yerine getirilmesi gerekir (Açık, 2010: 353-354):

1. Tarihi maliyetlerle hazırlanmış asgari son iki dönem finansallarının kullanılması ve düzeltme işleminde kullanılacak endeks değerleri ile düzeltme katsayılarının oluşturulması.
2. Parasal ve parasal olmayan varlık & yükümlülüklerin tespit edilmesi.
3. Parasal olmayan tüm değerlerin tespit edilerek ve bu değerlerin işletme kayıtlarına intikal ettiği tarihlerin belirlenmesi.
4. Gelir tablosunda yer alan tüm kalemler üzerindeki değişimlerin analiz edilerek, bu değerlerin ne zaman oluştuğu ve sonuç hesaplarına intikal ettiğinin saptanması.
5. Parasal olmayan tüm değerlerin cari para birimi ile tekrar ifade edilmesi.
6. Dönem başı bilançosunda yer alan parasal kalemlerin cari para birimiyle tekrar gösterilmesi.
7. Parasal olmayan değerlerin cari para birimiyle yeniden gösterimi sonrasında; “cari ya da düzeltilmiş maliyet değerinden düşük olanıyla değerlendirme” kuralının uygulanması.
8. Parasal değerleri elde tutma kayıp/kazancının hesaplanması. (Burada özellikle belirtmek gerekir ki söz konusu bu parasal kayıp ya da kazanç tutarı düzeltilmemiş geleneksel yöntemlerle hazırlanmış finansal tablolarda yer almaz,

sadece enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilmiş finansal tablolarda yer alır (Can, 2006: 39)). (Parasal değerleri elde bulundurma kazancı; işletmelerin yüksek enflasyon dönemlerinde parasal yükümlülük değerlerinin enflasyon karşısında değer kaybetmesi sonucu elde ettikleri kazanç ifade eder. Yine tam tersi şekilde işletmelerin sahip olduğu Türk Lirası cinsinden nakit ya da nakit benzeri varlıklarının da değerlerinde azalış meydana geleceği için, bu durum da “parasal değerleri elde bulundurma kaybı” olarak ifade edilir. Bu kayıp ve kazançların birbirinden çıkarılması ile net parasal kayıp veya kazançta ulaşılmış olur.)

9. Bir önceki yıla ait düzeltilmiş işletme finansal tablolarının cari yıl satın alma gücüyle tekrar gösterime konu edilmesi.

Genel fiyat düzeyi yönteminin olumlu ve olumsuz yönleri aşağıdaki gibidir (Özdemir ve diğerleri, 2007: 98):

Olumlu Yönler

1. Finansal tablolarda yer alan tüm değerler endeks yoluyla düzeltilerek paranın o dönemki güncel satın alma değerine getirilir. Bu sayede finansal tablolar üzerindeki değerlerin makul ve karşılaştırılabilir olması sağlanır.

2. Enflasyonist kayıp ve kazançlar finansal tablolardan arındırılır.

3. Öz sermayenin satın alma gücü korunmuş olur.

4. Tarihi geleneksel maliyet yöntemi tam olarak terk edilmediğinden ve işlemler bu yöntem üzerine inşa edildiğinden, uygulama yönünden elverişli bir enflasyon muhasebesi yöntemidir.

Olumsuz Yönler

1. İşletme faaliyet sonuçlarına genel fiyat endeksleri uygulansa dahi bu sonuçların yöneticiler, girişimciler ve de yatırımcıların beklentilerini karşılamayacağı düşüncesi olabilir.

2. Net kâr kalemi gerçek faaliyet kârını yansıtmayabilir.

3. Finansal tablo okuyucularının düzeltilen finansal tablolara aşına olmamaları nedeniyle bu yöntem sonucu oluşan finansal sonuçları anlama ve analiz etme kapasitelerine yönelik endişeler bulunabilir.

1.3.3.2. Cari Maliyet Yöntemi

Cari maliyet; bir varlığa eşdeğer başka bir varlığın belirli bir ölçüm tarihindeki maliyetidir. Yine cari maliyet, ölçüm tarihinde ilgili varlık için ödenecek bedel ve bu varlığı elde etmek için katlanılacak maliyetleri içerir (Akdoğan, 2004: 32).

Cari değer, bir varlığın satışından elde edilebilecek net nakit değer ya da ilgili varlığın kullanılması sonucu işletmenin elde edebileceği nakit girişlerinin net bugünkü değerlerinin karşılaştırılarak, büyük olanının esas alınması sonucu kullanılan değerdir (Küçükgergerli, 2023: 18). Cari maliyet yöntemi yaklaşımı; varlık ve yükümlüklerin cari değerlere uygun şekilde düzeltilmesine ve muhasebeleştirilmesine olanak sağlar.

Genel fiyat düzeyi yöntemine göre yapılan düzeltme işlemlerinde enflasyon oranı baz alınırken, cari maliyet muhasebesi yönteminde işletmenin elinde bulundurduğu varlıkların nispi fiyat değişimleri baz alınır. Cari değer, net cari yenileme maliyetinden daha küçük olma koşuluyla; varlığın kullanılması suretiyle elde edilecek nakit akışının net bugünkü değerle karşılaştırılarak bunlar içerisinde büyük olanı şeklinde ifade edilir. Cari maliyet yöntemi, “ikame maliyet muhasebesi” olarak da tanımlanır. Genel fiyat düzeyi yönteminden farklı olarak, cari maliyet yönteminin uygulanmasındaki amaç; sermayenin üretim gücünün korunmasıdır. Yani sermaye gücünün sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır (Özdemir ve diğerleri, 2007: 94).

Bu yöntemin temelinde; bilançonun düzenlendiği tarihte mevcut varlığın üretim gücüne, hizmet veya faaliyet kapasitesine eşit aynı tip başka bir varlığın satın alınması durumunda katlanılmak zorunda kalınacak toplam maliyeti belirlemek yatar. Ayrıca, düzeltme işleminde genel fiyat endeksi yerine özel fiyat endeksleri kullanılır. Türkiye’de Türkiye İstatistik Kurumu’nca (TÜİK) hesaplanan ve ilan edilen endeksler kullanılmakla beraber, firmaların kendi deneyimlerine dayanarak geliştirdiği ve daha rasyonel olduğunu düşündükleri endeksler ile işletme dışındaki değerlendirme uzmanlarının belirlediği bağımsız endeksler de bulunur. Bu endeksler dışında cari değerlerin saptanmasında yöneticiler öngörülerine göre çeşitli düzenlemeler yapabilmektedir. Cari değeri belirlemede kullanılan araçlar arasında; stoklar için bayi listeleri, sabit varlıklar için özel fiyat endeksleri gibi unsurlar bulunur. Bu sayede özel fiyat hareketlerinin finansal tablolara yansımaları mümkün olur (Kılınçvuran, 2004: 30).

Cari değer yöntemi, TFRS ve BOBİ/FRS içerisinde yer aldığı Şekliyle; finansal tablo kalemlerinin raporlama dönemi sonundaki değeriyle finansal tablolarda gösterilmesi Şeklinde tanımlanır. Cari değer ölçümü, tarihi maliyet esasına göre hazırlanmış finansal tablolarda yer alan bazı kalemlerin raporlama tarihi itibariyle (gerçeğe uygun değer kullanılarak) llmesi Şeklinde olabileceği gibi, bazı özel iş alanlarında (rneğin kuyumculuk gibi) hazırlanan finansal raporlardaki belirli kalemlerin cari değer esasına göre (cari maliyet kullanılarak) llmesi Şeklinde de olabilir. Her iki durumda da, cari değerlere göre değerlenmiş finansal kalemlerin dönem sonunda tekrar düzeltme işlemine tabi tutulması gerekmez (Gökçen ve diğerleri, 2023: 507).

Cari maliyet muhasebesi; tek bir değerleme esasını temel almayan, varlıkların niteliğine göre ikame maliyeti, net gerçekleşebilir değer, net bugünkü değer gibi değerlerin kullanılmasını benimseyen modern bir değerleme modelidir. Fiyat değişimlerinin finansal tablolara yansıtılmasını sağlamakla beraber, sadece bu amaçla geliştirilmiş bir model de değildir. Çünkü aynı zamanda maliyet esası yerine de kullanılmak üzere geliştirilmiş bir sistemdir. Cari maliyet muhasebesi yönteminde üretim gücünün korunması ve varlıkların değerlenmesi esas alınırken, parasal olmayan kalemlerin ikame maliyetinin tespit edilmesi de önem taşır. Cari değer esasına dayalı değerlemede, stoklar ve maddi duran varlıkların gelecekte sunabilecekleri hizmet ya da hizmet edebilme kapasitesini karşılayabilecek bir başka varlık alındığında katlanılacak cari maliyet bu maliyet olur (Can, 2006: 31).

Cari maliyet muhasebesinin bazı temel kavramları bulunur. Bu kavramlar şu Şekildedir (zdemir ve diğerleri, 2007: 95):

Yerine Koyma (İkame) Maliyeti: İşletme bilançosunun düzenlendiği tarihteki ikame maliyet; ilgili varlığa ilişkin olarak aynı verimliliğe sahip benzer bir varlığın elde edilebilmesi için katlanılması gereken maliyettir.

Net Gerçekleşebilir (Net Nakit) Değer: İşletme varlıklarının piyasa ortamında herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın satışa konu edilebilecekleri varsayımı altında, bu varlıkların elden çıkarılabilmesi halinde sağlanacak nakit akışıdır.

Net Bugünkü Değer (Kullanım Değeri): Varlıkların kullanılmasına ilişkin olarak sağlanabilecek nakit akışlarının net bugünkü değere indirgenmesi sonucu bulunacak değerdir.

Yoksun Olma (Firmaya Katkı) Değeri: İşletmenin sahip olduğu bir varlıktan mahrum kalması durumunda etkilenebileceği en yüksek zarar tutarındır.

Genel fiyat düzeyi yönteminde olduğu gibi, cari maliyet yönteminin de olumlu ve olumsuz yönleri vardır (Özdemir ve diğerleri, 2007: 100):

Olumlu Yönler

1. Gelir tablolarında cari gelirlerden cari maliyetlerin indirilmesi sonucu cari değerler üzerinden bir karşılaştırma imkânı sağlanır.
2. Elde tutma kazançları gelir olarak değerlendirildiği takdirde bu işleme ilişkin unsurlar ortaya çıktıkları dönemde kazanç olarak dikkate alınır.
3. İşletme faaliyetine ilişkin gerçek sonuçlara ulaşılabilir.
4. Değerleme işleminde cari maliyet yönteminin seçilmesi farklı işletmeler arasında karşılaştırmaya imkan sunar.
5. Gelirlerin ölçümünden ziyade gelecekteki aktif varlıkların yenilenebilmesi önemlidir. Bu bağlamda finansal karar alma sürecinde bu yöntemin daha faydalı olacağı savunulur.

Olumsuz Yönler

1. Cari maliyet yöntemi yönetimin amaçlarına uygun iken, dış raporlama için aynı amaçlara hizmet etmez ve belirsizlikten kaynaklı memnuniyetsizlik yaratır.
2. Geleceğe dönük bir öngörü içerdiğinden, değerlendirme sonuçları makul olmayabilir.
3. Belirli malların üretimine ilişkin üretimin düşmesi ya da kârlılığın azalmasına yönelik veri ve beklentiler, bu yöntemin her zaman kullanılamayacağı yönünde tereddütler oluşturur.
4. Değerleme işlemlerine yönelik kapsam ve büyüklük gibi güçlükler söz konusudur.

1.3.3.3. Karma Yöntem

Karma yöntem, adından da anlaşılacağı üzere, yukarıda ifade edilen iki yöntemin olumlu ve olumsuz yanlarını dikkate alarak daha etkili bir değerlendirme metodu kullanılmasını amaçlayan enflasyon muhasebesi yöntemidir.

Bu yöntemde, enflasyonist ortamda bazı varlık fiyatlarının genel fiyat hareketlerinden farklı bir değişim gösterdiği, bu nedenle stokların ve duran varlıkların yeniden değerlendirilmesinde; genel fiyat endeksinin kullanılmasından ziyade, ikame (yerine koyma) maliyetinin esas alınmasının enflasyonun etkilerinin ölçülmesi açısından daha doğru sonuçlar verdiği varsayılır. Bunun yanında; kasa, bankalar, alacaklar, kısa ve uzun vadeli borçlar için genel fiyat endeksindeki değişmelerin kullanılmasının daha pratik ve daha uygun olacağı savunulur (Abitter, 2002: 131).

Karma yöntemde fiyatlar genel ve özel seviyelerindeki değişimler birlikte ele alınır. Ayrıca genel fiyat düzeyi ve cari maliyet yöntemlerinin birlikte kullanılması sağlanır (Toroslu, 2024: 137).

Sonuç olarak karma yöntemde stoklar ve duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde üretim gücünün korunması ön planda tutulurken, diğer yöntemlerde ise satın alma gücünün korunması ön planda tutularak, bu kalemlerin muhasebeleştirilmesinde genel fiyat endeksi yönteminin kullanılması gerekliliği savunulur. Karma yöntemin genel fiyat düzeyi yöntemi ile cari maliyet yönteminin olumlu yönlerinin bir araya getirildiği, daha efektif bir yöntem olduğu söylenebilir. Ancak bu yöntem diğer iki yönteme göre uygulaması daha zor ve daha çok zaman alan bir değerlendirme yöntemidir.

1.3.3.4. Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması

Yukarıda üç başlık altında enflasyon muhasebesi modellerinin neler olduğu, olumlu-olumsuz yönleri detaylandırılmış idi. Aşağıda ise bu yöntemlerin birbiriyle olan ilişkileri tablolar üzerinden gösterilecektir.

Enflasyon muhasebesi modelleri aşağıda, tablo 1’de karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir:

Tablo 1: Enflasyon Muhasebesi Modellerinin Karşılaştırılması

MODELLER/ KRİTERLER	Tarihi Maliyet Yöntemi	Genel Fiyat Düzeyi Yöntemi	Cari Maliyet Yöntemi	Karma Yöntem
Üretilen Bilgiler Anamlı ve Yorumlanabilir mi?	HAYIR	KISMEN	EVET	EVET
Üretilen Bilgiler İşletme İlgililerine Yararlı mı?	HAYIR	KISMEN	KISMEN	EVET
Model Uygulanabilir mi?	KOLAY	KOLAY	ZOR	ÇOK ZOR
Model Denetlenebilir mi?	KOLAY	ZOR	ZOR	ÇOK ZOR

Kaynak: Yüksel, 2004: 149.

Tablodan da görüleceği üzere enflasyon muhasebesi modellerinin kullanılması ve finansal tabloların düzeltilmesi sonucunda anlamlılık ve yararlılık açısından tüm modellerin tarihi maliyetlere göre üstün olduğu görülür.

Uygulama açısından zor olsa da karma yöntem diğer yöntemlere göre daha doğru sonuçlar verebilme yeteneğine sahiptir.

Yine aşağıda, tablo 2’de ise enflasyon muhasebesi yöntemlerinde kullanılan parametreler ve bu yöntemlerin özellikleri topluca bir arada gösterilmektedir:

Tablo 2: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinin Özellikleri

YÖNTEMLER/ ESASLAR	Tarihi Maliyet Yöntemi	Genel Fiyat Düzeyi Yöntemi	Cari Maliyet Yöntemi
Kâr Kavramı	Öz sermayenin nominal değeriyle gösterilir.	Öz sermayenin satın alma gücüyle gösterilir.	Öz sermayenin üretim gücünün korunması kavramıyla gösterilir.
Değerleme Ölçüsü	Tarihi maliyet	Tarihi maliyetlerin endeksler ile düzeltilmiş tutarları.	-Yenileme maliyeti -Net nakit değer -Net bugünkü değer
Ölçü Birimi	Paranın nominal değeriyle gösterilir.	Paranın satın alma gücüyle gösterilir.	Paranın nominal değeri ve satın alma gücü ile gösterilir.
Düzeltilmede Kullanılacak Endeks	Kısmi düzeltme	Genel fiyat endeksleri	-Özel fiyat endeksleri -Satıcılardan alınan fiyat listeleri -Yönetici takdirleri -Uzman görüşleri

Kaynak: Akdoğan, 2004: 135.

Tablo 2’den görüldüğü üzere tarihi muhasebe yönteminde kısmi düzeltme hariç herhangi bir düzeltme yapılmamaktadır. Kısmi düzeltme; enflasyon muhasebesi uygulamasının tüm finansal tablolar üzerinde gerçekleştirilmediği, ağırlıklı olarak maddi duran varlıkların net bugünkü değerlerine getirildiği, enflasyon muhasebesinin kapsamı içerisinde yer alan, fakat düzeltme işlemlerinin ihtiyari ve kısmi olarak uygulandığı yöntemdir. Bu bakımdan dikkate değerdir ki; tarihi maliyet yöntemi ile yapılan kayıtlar ve dolayısıyla tarihi maliyetler üzerinden oluşan finansal tablo değerlerinin enflasyonist etkileri hiçbir surette dikkate almaması; finansal sonuçların sunduğu anlamların yetersiz kalmasına neden olacaktır.

Yine tablodan anlaşıldığı üzere hem genel fiyat düzeyi hem de cari maliyet yönteminde finansal tabloların gerçek değerlerine getirildiği, buna karşılık tarihi maliyet yönteminde nominal değerlere sadık kalındığı görülür.

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİNİN GELİŞİMİ VE YASAL DÜZENLEMELER, VUK - BOBİ/FRS VE TMS/TFRS'DE ENFLASYON MUHASEBESİ

2.1. ENFLASYON MUHASEBESİNİN GELİŞİMİ VE YASAL ÇERÇEVE

Bu bölüm altında; öncelikle Türkiye’de enflasyon muhasebesi uygulanan dönemler ve enflasyon muhasebesinin gelişimi incelenecektir. İlaveten yüksek enflasyon dönemlerinde işletmeleri enflasyonun etkisinden korumaya yönelik ortaya çıkan tedbirlerden bahsedilecektir.

Sonrasında, yürürlükte olan ana vergi kanunları çerçevesinde enflasyon muhasebesi ile ilgili düzenlemeler hakkında bilgiler verilecektir. Takiben, enflasyon muhasebesinin VUK, SPK, BDDK ve KGK düzenlemeleri çerçevesinde uygulanmasına yönelik durumlar ele alınacaktır.

Yasal çerçevenin incelenmesine müteakip, enflasyon muhasebesinin BOBİ/FRS ve TMS-29 kapsamında incelemesine geçilecektir. Bu iki standart seti çerçevesindeki uygulama ve farklılıklarla ilgili bilgiler verilerek, hem yasal mevzuat hem de BOBİ/FRS & TFRS için kullanılan endeks değerlerine değinilecektir.

2.1.1. Türkiye’de Yüksek Enflasyon Dönemleri ve Enflasyon Muhasebesi Uygulamasına İlişkin Genel Bilgi

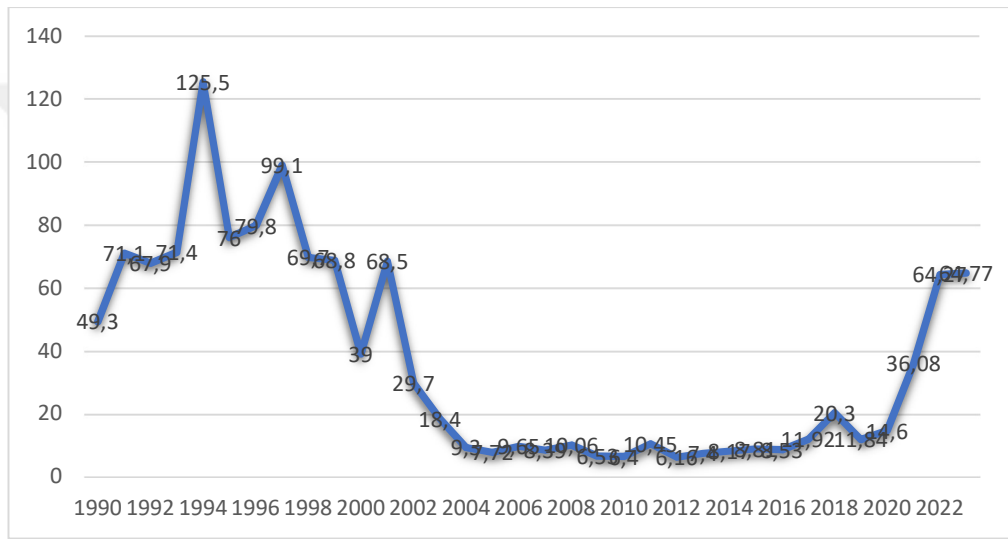
Türkiye’de 1990’lardan bu yana kadar olan dönemde sıkça finansal krizler yaşandığı, bu finansal krizler sonucunda da 100% oranını aşan hiperenflasyonun çok kez deneyimlendiği görülmüştür. Hiper düzeyde ve oldukça yüksek olan enflasyon oranlarının yaşandığı söz konusu dönemlerde işletmeler, zararlarını minimuma indirebilmek için istihdam artışını kısıtlamaya gider. Çünkü piyasada bir belirsizlik ortamı hâkimdir. Bu durum, üretimdeki yavaşlamaya da bağlı olarak yüksek enflasyon dönemlerinde yüksek işsizlik oranları görülmesine yol açar.

Öte yandan enflasyon sadece iktisadi açıdan değil, toplumların sosyal yapısı açısından da olumsuzluk yaratan bir kavramdır. Enflasyon, sahip olduğu yıpratıcı güç

nedeniyle özellikle düşük gelirli kesimleri hedef alan en acımasız ve adaletsiz vergidir (Yenisu, 2022: 722).

Türkiye’de 1990-2023 dönemi için açıklanmış yıllık veriler üzerinden enflasyon görünümü aşağıda, şekil 1’de gösterilmiştir. İlgili veriler TÜİK tarafından yüzdelik olarak hesaplanmış endeks değerlerinden gelmektedir. Grafik, endeks değerlerinin TÜİK web sayfasından alınmasıyla oluşturulmuştur.

Şekil 1: Türkiye’de 1990-2023 Dönemi Enflasyon Görünümü

Kaynak: TÜİK.

Grafikten görüldüğü üzere 1994-2001 dönemi Türkiye’de enflasyonun çok yüksek olduğu, ülke ekonomisi açısından kayıp olarak nitelenebilecek bir yedi yılı temsil eder. Dolayısıyla bu kayıp yedi yıl boyunca, işletmelerin mevcut sermayelerini korumak ve işletme yaşamını idame ettirebilmek açısından enflasyon muhasebesini uygulama gereği ön plana çıkmıştır. 2004-2017 dönemi, enflasyon oranlarının ılımlı olduğu, ekonomik açıdan istikrarlı bir dönemdir. Enflasyon muhasebesini Türkiye’nin yeniden gündemine alan ekonomik gelişmeler ise, özellikle 2020 yılı sonrasında meydana gelen iktisadi olaylardır (Yenisu, 2022: 723).

2021’den günümüze kadarki dönemde, enflasyon tekrar ciddi boyutlarda artış yaşamıştır. Bu durum Covid-19 pandemisinin etkisinden de kaynaklanmıştır. Türkiye, 2001 ve 2008 ekonomik krizleri sonucu oluşan iktisadi hasarların etkilerini tam olarak

toparlayamayıp, gerekli yapısal ekonomik geliştirmeleri tamamlayamadığı bir ortamda; Covid-19 kaynaklı küresel bir ekonomik çok sürecine yakalanmıştır. Döviz fiyatlarının artma eğiliminde olduğu, ekonomik açıdan dengesiz bir konjonktür içerisinde yapılan faiz indirimleri; döviz fiyatlarının iyice yükselmesine neden olmuş, bu durum da enflasyon artışına katkıda bulunmuştur (Çalıyurt, 2022: 50). Yapılan analizler sonucunda, salgının ülke ekonomisini negatif yönde etkilediğı kanısına varılmıştır (Yardımcı; 2021: 298).

Şekil 1 incelendiğinde, Türkiye’de her halükarda 2021 yılı itibariyle finansal tabloların enflasyon tahribatına uğradığı ve düzeltmeye tabi olması gereğı ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak işletme faaliyetlerinin devamlılığı açısından, gerçek olmayan fiktif kârlar oluşmasının engellenmesi ve öz kaynakların korunması adına tekrar enflasyon muhasebesi uygulamasına gidilmesinin gerektiğı bir döneme girilmiştir.

Enflasyon muhasebesi uygulamaları yoluyla enflasyonun muhasebe ve finansal tablolar üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kalkmaktadır. Bu sayede, muhasebe bilgi sistemlerince hazırlanan ve finansal tablolar aracılığıyla sunulan işletme finansalları gerçek değerlerine getirilir ve tekrar güvenilir bilgi kaynağı haline gelir.

TMS-29, yüksek enflasyon yaşanan ekonomilerde finansal tabloların enflasyondan arındırılmasına yönelik uygulamaları açıklayan muhasebe standardıdır (Bozdoğan ve diğerleri, 2023: 81). TMS-29, UMS-29 standardına uygun olarak hazırlanan, uluslararası düzenlemelerle uyumlu yerel enflasyon muhasebesi standardı olarak ta ifade edilir. Bu bakımdan gelişim süreci açısından UMS-29’un incelenmesi önemlidir. 29 Temmuz 1989’da Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından, “geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olan bir işletme tarafından hazırlanmış olan finansal raporların enflasyon etkisine göre nasıl düzeltilmesi gerektiğı” belirtilmiş ve bu hususta “UMS-29, Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı” yayımlanmıştır Bu standart 1 Ocak 1990 ve sonrasında geçerli olacak şekilde uygulamaya alınmıştır (Gökçen ve diğerleri, 2023, 505-506).

Türkiye’de muhasebe uygulamaları; 1, 2 ve 3 no’lu MSUGT’lerinin yürürlüğe girmesiyle 1994 yılı itibariyle standartlaştırılmıştır. Tablo 3, Türkiye’de enflasyon

muhasebesi standartlarının hazırlanmasına yönelik tarihsel gelişim aşamalarını göstermektedir.

Tablo 3: Enflasyon Muhasebesi Standartlarının Tarihsel Gelişimi

Kasım 1987	Yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal raporlama taslağı görüşe açılmıştır.
Temmuz 1989	UMS 29 - Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı” yayımlanmıştır.
1 Ocak 1990	UMS 29’un yürürlük tarihi 1 Ocak 1990 ve sonrasındaki raporlama dönemleri olarak belirlenmiştir.
1994	UMS 29 yeniden biçimlendirilmiştir.
22 Mayıs 2008	UMS 29, UFRS 2007’de belirtilen yıllık iyileştirmeler çerçevesinde değiştirilmiştir.
1 Ocak 2009	Mayıs 2008’de yapılan revizyonların yürürlük tarihi 1 Ocak 2009 ve sonrasındaki raporlama dönemleri olarak belirlenmiştir.
1 Ocak 2018	BOBİ/FRS’nin yayımlanan 25. bölümü, yüksek enflasyonlu ekonomi koşullarının oluşması durumunda BOBİ/FRS’ye uygun olarak hazırlanan finansal raporlarla ilgili enflasyon düzeltmelerinin nasıl yapılması gerektiğine yönelik ilkeler içermektedir.
30 Mart 2021	BOBİ/FRS metni 31439 Sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete’de yayımlanan Kurul Kararı ile güncellenmiştir. Bölüm 25’te yer alan bazı maddeler 05.03.2022 tarihli ve 31769 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişiklikler ile “BOBİ/FRS, Bölüm 25, Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” metni nihai halini almıştır. Buna göre; BOBİ/FRS raporlaması yapmakta olan bir işletmenin ağırlıklı olarak kullanılan para biriminin Türk Lirası olup olmadığına bakılmaksızın 25. bölüm hükümlerinin kapsam dâhilindeki tüm işletmeler tarafından uygulanabilir olması sağlanmış ve yüksek enflasyonun var olup olmadığı ile ilgili tespitin üretici fiyat endeksi (ÜFE) esas alınarak belirlenmesi yönündeki hüküm kaldırılmıştır.

Kaynak: Gökçen ve diğerleri, 2023: 506.

28 Şubat 2004 tarih ve 25387 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 328 Seri no’lu Vergi Usul Genel Tebliği’nde enflasyon düzeltmesi işlemleri ile ilgili olarak;

1. Enflasyon düzeltmesinin mahiyeti,
2. Düzeltme sırasında dikkate alınacak unsurlar,

3. Düzeltme yapılacak mali tablolar ve kapsamda olan mükellefler,
4. Parasal ve Parasal olmayan değerlerin tespitine yönelik bilgiler, detaylandırılmıştır.

Özetle, Türkiye’de enflasyon düzeltmesi şartları ilk defa 2003 yılı itibariyle oluşmuştur. Yeniden değerlendirme uygulaması 2003 yılında yerini enflasyon düzeltmesine bırakmış ve enflasyon muhasebesi ilk kez 1 Ocak 2004 tarihli finansal tablolara uygulanmıştır.

Bu süreçten sonra enflasyon düzeltmesi şartları oluşmadığı için, günümüze kadar altın işi ile uğraşan işletmeler dışındaki işletmelerde enflasyon düzeltmesi ve yeniden değerlendirme uygulaması gerçekleştirilmemiştir. Bununla birlikte 2003-2004 sonrasında enflasyon muhasebesinin uygulanmasına ilişkin şartlar tekraren 2021 yılında ortaya çıkmıştır (Söylemez, 2023: 245).

2.1.2. Yüksek Enflasyon Dönemlerinde İşletmeleri Korumaya Yönelik Tedbirler

Yüksek enflasyon oranı toplumların satın alma gücünü düşürmekte ve yoksulluğu artırmaktadır. Enflasyon artış hızının düşürülemediği ve yapısal reformlar aracılığıyla enflasyonla mücadele edilemediği takdirde, enflasyon; işletmelerin finansal tablolarında bozulmalara neden olmanın yanında gerçek mali durumlarını yansıtmasını da engeller. Bunun sonucunda işletmeler enflasyon nedeniyle olması gerekenden daha fazla kâr etmiş gibi gözüktür ve ilave vergi yüküne katlanır. Aynı zamanda orta ve uzun vadede öz sermayesini kaybetme riskiyle de karşı karşıya kalır.

Enflasyon muhasebesi uygulamaları, işletme yönetim ve karar süreçlerinde çok değerli bir işlev görür. Yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon muhasebesi uygulanmadığı ve finansal tablolar bu kapsamda düzeltilmediği takdirde, sunulan raporlar işletmenin gerçek durumunu yansıtmaz. Dolayısıyla işletmelerin yanıltıcı finansal bilgiler sunması kaçınılmaz olur.

Enflasyon muhasebesi, enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisini hesaplar, gösterir ve düzeltir. Bu sayede işletmeler gerçek ekonomik durumlarını daha doğru yansıtır. Ayrıca yöneticiler daha doğru kararlar alır. Enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi, işletmelerin satın alma güçlerini korumalarını

sağlar. Enflasyonun yol açtığı değer kaybı dikkate alındığında, işletmelerin mal ve hizmet alımlarını daha efektif bir şekilde planlayabilmeleri yönünden pozitif katkı sağlar. Yatırımcılar ve kredi kurumları enflasyon muhasebesi yoluyla düzenlenmiş finansal tablolar sayesinde işletme finansal yapılarını daha iyi anlar ve analiz eder. Böylelikle işletme kredibiliteleri yükselir (Bozdoğan ve diğerleri, 2023: 81).

Türkiye’de yüksek enflasyonun neden olduğu fiktif kârların vergilendirilmesini önleyici hükümler şu şekilde sıralanabilir (Yıldız, 2018: 210):

1. Yeniden değerlendirme modeli
2. Azalan amortisman yöntemi
3. Maddi duran varlık yenileme fonu
4. Senet iskontosu
5. Finansman fonu
6. Gayrimenkul ve iştirak satışlarından doğan kazanç istisnası
7. LIFO stok değerlendirme yöntemi
8. Araştırma-geliştirme fonu ve yatırım indirimi

Bu vergisel önlemlerin dışında aşağıdaki önlemler de yine yüksek enflasyon dönemlerinde işletmelerin enflasyondan korunmasına yönelik tedbirler olarak değerlendirilir (Yıldız, 2018: 2011):

1. Enflasyonist ortamda kâr dağıtmama
2. Finansman politikalarında etkinlik
3. Alacak tahsilinde etkinlik
4. Borç konsolidasyonu
5. Teşviklerden yararlanmak
6. Halka açılmak
7. Şirket birleşmeleri
8. Fason iş modelleri
9. Yeni teknolojilerin kullanımı
10. Ürün çeşitlendirme
11. Dış pazarlara açılma ya da yeni pazar arayışı
12. Yatırımları kısa sürede tamamlama
13. Stok devir hızını artırarak en az stok düzeyiyle çalışma
14. Etkin depo yönetimi

15. Etkili ve dinamik satın alma süreçleri
16. Pozitif döviz dengesi
17. Vergi indirimleri

2.1.3. Vergi Kanunları Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesi

Türkiye’de hem uygulama hem de yaygın bir kesimi kapsamına alması açısından hüküm oluşturan ana vergi kanunları; 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ve 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’dur.

Enflasyon muhasebesi vergisel açısından ağırlıklı 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’yla düzenlenmiştir.

Normlar hiyerarşisine göre vergilemede mevzuat hiyerarşisi, sırasıyla; kanun, tüzük, yönetmelik, bakanlar kurulu kararı, genel tebliğ, iç genelgeler ve sirkülerler şeklindedir. Öte yandan tüzüklerin uygulama alanı vergilemede oldukça sınırlıdır ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı mevzuat yönünden kanunların uygulamasını ağırlıklı olarak “genel tebliğ” ve “sirkülerler” ile detaylandırmaktadır (Alpaslan, 2018: 1).

Bu bakımdan ana vergi kanunlarında genel hükümlerle düzenlenen enflasyon muhasebesinin düzenleyici kurumlarca alt mevzuatta detaylandırılmasına yönelik yeterince bilgi sağlanması önemlidir. Özellikle VUK, bu kanunda değişiklik yapan diğer kanunlar ve bu kanunlarla ilgili çıkan genel tebliğler enflasyon düzeltmesine yön veren en önemli alt mevzuat olarak karşımıza çıkar.

2.1.3.1. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Kapsamındaki Düzenlemeler

VUK’da yer alan düzenlemelerden en önemlisi 5024 sayılı kanun kapsamında yapılan ve 1 Ocak 2004 itibariyle enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkisini gidermek amacıyla gerçekleştirilen düzenlemedir.

Kanunun genel gerekçesinde görüleceği üzere; Türkiye’nin uzun yıllardır süren yüksek enflasyonla mücadele ettiği, bu durumun finansal tabloları bozduğu ve gerçeği yansıtmaktan uzaklaştırdığı, vergi sistemi ve düzeltme işlemlerinin o günün

şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerektiğinin hâsıl olduğu, bu nedenle de finansal tabloların enflasyon düzeltmesine tabi tutularak enflasyonun etkilerinden arındırılması gerektiği ifade edilmiştir.

Yine kanun genel gerekçesinde belirtildiği üzere; vergi kanunlarında enflasyon etkisinin giderilmesine ilişkin çok sayıda hüküm olduğu, bunların birbirleriyle uyumsuz ve uluslararası kabul görmüş standartlardan uzak olduğu itiraf edilmiştir. Bu bakımdan yapılacak düzenlemelerin de bu standartlara yaklaştırılmasının zaruri olduğu dile getirilmiştir.

Kanun gerekçesinde ayrıca; öz sermayesi ile çalışan işletmeler için vergilendirmenin bir kazanç vergisi olmaktan çıkıp servet vergisine dönüştüğü, bunun da haksız vergilendirmeye yol açtığı, yine bu durumun yatırım ve istihdam politikalarını olumsuz etkileyerek genel ekonomiyi bozduğu, halkın refahını düşürdüğü belirtilmiştir.

5024 sayılı kanun aracılığıyla VUK kapsamındaki dağınık düzenlemelerin çoğu bir arada toplanmış, mevzuat derlenmiş ve kısmi düzeltme işlemlerinin birçoğu uygulamadan kaldırılmıştır.

Ancak 5024 sayılı kanun ikili bir yaklaşımla; “mükerrer madde 298/a” ve “geçici madde 25” ile ayrı hükümler düzenlemiştir. Şöyle ki; mükerrer 298/a maddesi ile düzeltmeye ilişkin ana esaslar belirlenmiş ve süreklilik arz eden hususlar düzenlenmişken, geçici 25. madde ile de 31 Aralık 2003 ve sonrası finansal tabloların düzeltme işlemlerine ilişkin hükümler ortaya konmuştur (Toroslu, 2024: 155).

Kanunun mükerrer 298/a maddesi ile; “kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin; fiyat endeksindeki artışın (içinde bulunulan dönem de dâhil) son üç hesap döneminde 100%’den, içinde bulunulan dönemde ise 10%’dan fazla olması halinde finansal tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutacağı” hüküm altına alınmıştır. Bu madde kapsamında Türkiye’de enflasyon düzeltmesi şartları ilk defa 2003 ve 2004 yılları için oluşmuş, sonraki sene 2005 yılında şartların oluşmaması nedeniyle enflasyon düzeltmesi uygulaması sona ermiştir.

İleriki dönemlerde mükerrer 298/a maddesindeki şartlar oluşmamakla beraber, işletme bilanço aktiflerindeki duran varlıkların ekonomik değerleri gerçek değerlerinden düşük kalmış, rayiç değerlerinden uzaklaşarak reel değerlerini yitirmiştir. Buradan hareketle 25 Mayıs 2018 tarih ve 30431 sayılı Resmi Gazete’de

yayımlanan 7144 sayılı kanun ile VUK’a “geçici 31. madde” eklenmiştir. Bu madde kapsamında işletmelerin aktife kayıtlı taşınmazlarını 2% vergi ödemek koşulu ile Yİ-ÜFE (yurtiçi üretici fiyatı endeksi) oranı ile güncel değerlerine getirebilecekleri, bunun karşılığında oluşacak söz konusu kârları da işletme pasifinde özel bir fon altında vergi ödemeksizin tutabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu uygulama 30 Eylül 2018 tarihinde sona ermiştir.

Enflasyonun yavaş yavaş etkisini artırmasıyla birlikte değerlendirme müessesisi zaman içinde tekrar uygulamaya alınmıştır. 9 Haziran 2021 tarih ve 31506 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7326 sayılı kanunun 11. maddesi kapsamında yukarıda belirtilen “geçici 31. madde” tekrar uygulamaya alınmıştır. Bu kanun kapsamındaki uygulama ise 31 Aralık 2021 tarihinde sona ermiştir.

Henüz 2021 yılı bitmeden yeniden değerlemeye ilişkin tekrar düzenleme yapma ihtiyacı hâsıl olmuştur. Şöyle ki; 26 Ekim 2021 tarih ve 31640 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7338 sayılı kanun çerçevesinde yeniden değerlendirme uygulaması “vergisiz ve süresiz olarak” yürürlüğe alınmıştır.

Zaman göstermiştir ki; yukarıda sayılan bu düzenlemeler yüksek enflasyonun verdiği acıları dindirmeye çalışan ve geçici rahatlama sağlayan bir ağırlı kesici işlevi görmekten başka işe yaramamıştır.

VUK kapsamında belirlenen enflasyon düzeltmesi yapılma gereği oluşturan nispi şartlar, 2021 yılı dönem sonu itibarıyla gerçekleşmiştir. Ancak, 29 Ocak 2022 tarih ve 31734 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 7352 sayılı kanun ile Gelir İdaresi enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi uygulamasını 2023 hesap dönemi sonuna kadar ertelemiştir.

2023 yılı için yapılacak enflasyon düzeltmesinin, en son düzeltme yapılan dönem olan 2004 yılından itibaren kümülatif olarak gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır. Düzeltme işlemlerinin Yİ-ÜFE endeks değeri ile yapılacağı kararlaştırılmıştır (Toroslu, 2024: 191).

Enflasyon düzeltmesi uygulamasının, 2023 yılı dönem sonu kapanış bakiyeleri üzerinden yapılacak düzeltme yoluyla gerçekleştirileceği ve bu yeni oluşan değerlerin 01.01.2024 tarihli açılış bilançosu değerlerini oluşturacağı ifade edilmiştir.

Bu bağlamda, 30 Aralık 2023 tarih ve 32415 sayılı mükerrer 2. Resmi Gazete’de yayımlanan 555 Sayılı VUK Genel Tebliği aracılığıyla uygulama yön

verilmiştir. Bu tebliğ, VUK kapsamında güncel enflasyon düzeltmesi uygulamalarına ilişkin en detaylı ve güncel mevzuat olma özelliği taşımıştır. Söz konusu tebliğ kapsamında aşağıdaki tanımlar yapılmıştır:

Enflasyon düzeltmesinin; “parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanması” olduğu,

Düzeltilme katsayısının; “malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayı” olduğu,

Ortalama düzeltme katsayısının; “malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayı” olduğu,

Fiyat endeksinin (ÜFE); “Türkiye İstatistik Kurumunca Türkiye geneli için hesaplanan Üretici Fiyatları Genel Endeksi ni ifade ettiği,

Taşıma işleminin; “malî tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanması işlemini” simgelediği,

Taşıma katsayısının; “malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (yıl içinde işe başlayanlarda, işe başlanılan aya ilişkin) fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıyı” belirttiği,

Enflasyon fark hesaplarının; “parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesapları” oluşturduğu,

Enflasyon düzeltme hesabının; “parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesabı (Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılmak suretiyle kapatılır.)” ifade ettiği,

Net parasal pozisyon kavramının; “parasal varlıklarla parasal yükümlülükler arasındaki farkı” ifade ettiği,

Yİ-ÜFE'nin: "Türkiye İstatistik Kurumunun her ay için belirlediği 2004 yılı Aralık ayı bakımından toptan eşya fiyat endeksi (TEFE) değerini, 01.01.2005 tarihinden itibaren üretici fiyatları endeksi (ÜFE) değerlerini, 01.01.2014 tarihinden itibaren yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) değerlerini" tanımladığı belirtilmiştir.

Tebliğ kapsamında anılan önemli bir hususta "tebliğ ekinde yer alan parasal ve parasal olmayan kıymetlerin gösterilmiş olduğu listelerin, işletmelerde para olarak yalnızca Türk Lirasının kullanıldığı prensibine dayanılarak hazırlandığının" belirtilmesidir. Bunun anlamı şirketlerin döviz cinsinden gerçekleştirmiş oldukları kayıtlarını mevcut değerleme hükümleri doğrultusunda değerlemeye devam edecekleri, yani dönem sonlarındaki döviz kurları üzerinden değerlemeye tabi tutacakları, bunlar için ayrıca enflasyon düzeltmesi yapmayacaklarıdır.

Enflasyon düzeltmesine ilişkin en son mevzuat ise 20 Şubat 2024 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığı'na yayımlanan 165 sayılı "Vergi Usul Kanunu Sirküleri"dir. Enflasyon düzeltmesine ilişkin karışıklıkların giderilmesi amacıyla yayımlanan sirkülerde, uygulamaya yönelik bazı hususlara ilişkin ilave açıklamalar getirilmiştir. Bu sayede 555 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'ndeki karışıklık yaratan unsurlar giderilmiş, havada kalan hususlar daha somut hale getirilmiştir.

Sonuç olarak en son 2004 yılında enflasyon düzeltmesi uygulanan finansal tabloların, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamında tam kapsamlı olarak tam 20 yıl sonra, 2024 yılında tekrar düzeltmeye tabi tutulacağı kararlaştırılmıştır.

2.1.3.2. 193 Sayılı Gelir Vergisi ve 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Kapsamındaki Düzenlemeler

Enflasyon muhasebesi vergi kanunlarımızda ağırlıklı olarak VUK ve bu kanuna bağlı alt mevzuat ile düzenlenmiştir. Bununla birlikte enflasyon muhasebesi yoluyla yapılan düzeltme işlemleri bir takım gelir ve gider yaratıcı unsurlar doğurduğundan, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu yönünden bazı özel düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin neler olduğunu bilmek ve yapılan düzeltme işlemlerini bu kapsamda gerçekleştirmek gelir veya kurumlar vergisi matrahını doğru tespit edebilmek için önemlidir. Çünkü VUK, söz konusu özel düzenlemeleri detaylandırmaktan daha ziyade ilgili kanun bünyesinde

yer alan hükümlere atıf yapmaktadır. Söz konusu özel düzenlemeler aşağıda beş başlık altında toplanabilir:

Finansman Gider Kısıtlaması: Finansman gider kısıtlaması uygulaması 5520 sayılı KVK madde 11/1-i’de düzenlendiği üzere, mevzuatta sayılan kurumlar dışındaki ticari işletmelerin; yabancı kaynakları öz kaynaklarını aştığı durumlarda, yatırımın maliyetine dâhil edilenler hariç olmak üzere, kullandıkları yabancı kaynaklara ilişkin ödedikleri her türlü faiz, komisyon, kur farkı vb. giderlerinin 10%’u aşmamak üzere kurum kazancında “kanunen kabul edilmeyen gider olarak” dikkate alınacağının belirtilmesini ifade eder. Bu bağlamda, daha önce sayılan mevzuat çerçevesinde ve 555 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nde belirtildiği şekliyle; 2023 yılı hesap dönemine ait vergi matrahı “düzeltme öncesi” finansal verilere göre tespit edilecektir. Bu bakımdan finansman gider kısıtlaması da işletmenin düzeltilmemiş mali tabloları üzerinden gerçekleştirilecektir. Öte yandan 2024 ve takip eden finansal dönemler için finansman gider kısıtlaması uygulamasının düzeltilmiş finansal tablolar üzerinden hesaplanacağı ve düzeltme sonrası öz kaynak kalemleri artacağı için; borç/öz kaynak dengesi öz kaynak lehine değişecektir. Bu bakımdan 2024 ve sonraki dönemler için daha az finansman gider kısıtlaması hesaplanacak, daha az kanunen kabul edilmeyen gider hesaplaması sayesinde daha az gelir/kurumlar vergisi ödenecektir (Toroslu, 2024: 495-497).

Örtülü Sermaye: Örtülü sermaye kavramı Kurumlar Vergisi Kanunu 11 ve 12’inci maddelerinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda kurumların ilişkili olduğu kişilerden doğrudan ya da dolaylı olarak temin edip işletmelerinde kullandığı borçların ilgili hesap dönemi içerisinde herhangi bir tarih aralığında öz sermayelerinin üç katını aşan tutarlarının örtülü sermaye sayılacağı belirtilmiştir. Şirketlerin örtülü sermaye olarak tanımlanan kısım için ödedikleri faiz, komisyon, kur farkı vb. giderleri kanunen kabul edilmeyen gider olarak dikkate alacakları hüküm altına alınmıştır. Buradan hareketle enflasyon muhasebesi yoluyla öz kaynaklarda meydana gelecek artış sayesinde finansman gider kısıtlamasına benzer olarak kullanılan borcun öz sermayeye oranı düşecek ve örtülü sermaye tutarı azalacaktır. Bu durum da işletmenin yine daha az kanunen kabul edilmeyen gider göstermesine, dolayısıyla daha az kurumlar vergisi ödemesine katkıda bulunacaktır (Ertaş, 2023: 24).

Birleşme Primleri: Birleşme primleri, bir ortaklık içerisinde bulunan kurumların birleşmesi sonucu oluşan olumlu ya da olumsuz farklardır. Bu farklar bilançoda düzenleyici hesap olarak yer alır. Bu bakımdan 555 sayılı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği madde 25’te düzenlendiği üzere, aktif ya da pasif herhangi bir niteliği olmayan birleşme primleri dengeleyici ve geçici bir hesap kalemi niteliğine haiz olduğundan enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacaktır.

İndirilemeyen Geçmiş Yıl Zararları: Bilanço esasına göre defter tutan ve enflasyon muhasebesi kapsamına giren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 2023 yılında verecekleri yıllık gelir ve kurumlar vergisi beyannamelerinde geçmiş yıllardan gelen indirebilecekleri geçmiş yıl zararları bulunması halinde; bu zararlarını mukayyet değerleriyle yani defter de kayıtlı ve enflasyon düzeltmesi uygulanmamış şekliyle dikkate alacakları hüküm altına alınmıştır.

Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler: Mükelleflerin, bilanço üzerinde düzeltmeye tabi tutulan parasal değerlerden kaynaklanan kanunen gider kabul edilmeyen giderlerini 2024 yılı geçici vergi dönemleri itibarıyla enflasyon düzeltmesine tutulmuş haliyle dikkate alacakları hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda verilecek yıllık ve geçici gelir/kurumlar vergisi beyannameleri üzerinde bu kalemler için enflasyon düzeltmesi yapıldığına dair ayrıca bir gösterimde bulunmayacakları ifade edilmiştir. Yani kanunen kabul edilmeyen giderler beyanname üzerinde sadece enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş halleriyle yer alacak ve ayrıca bir detaylandırma yapılmayacaktır.

2.1.3.3. Enflasyon Muhasebesinin Vergi Etkisi

Enflasyon düzeltmesi yoluyla enflasyon muhasebesi uygulamasının vergi etkisi her şirket için değişiklik gösterir. Enflasyon düzeltmesi, düzeltme yapılan şirketin bilanço yapısı, öz kaynak kalemleri, maddi duran varlıklarının finansman şekli, parasal ve parasal olmayan kalemlerinin yoğunluğu gibi birçok faktörden etkilenir. Dolayısıyla her işletme özelinde ayrı ayrı ele alınması gereken bu vergi etkisi; hem vergi tasarrufu hem de ilave vergi yüküne yol açabilen bir unsurdur.

Bununla birlikte yukarıda daha önce ifade edilen VUK ve ilgili mevzuat çerçevesinde, 2023 yılı yıllık beyannamelerde (gelir ve kurumlar) hesaplanacak

vergiler; her ne kadar enflasyon düzeltmesi yapılsa dahi, enflasyon düzeltmesi yapılmayan değerler üzerinden hesaplanacaktır. Ancak işletmeler beyannamelerini verirken enflasyon düzeltmesi yapılmış finansal verilerini de beyan edecek, bu sayede düzeltilmiş değerlerin sonraki dönemler için temel alınması ve gelir idaresi kayıtlarına intikal ettirilmesi sağlanacaktır.

İşletmelerin parasal olmayan varlıklar olarak tanımlanan stok, maddi duran varlıklar gibi varlık kalemlerini öz kaynaklar yerine parasal pasif kalemleri ile (kısa ve uzun vadeli borçlar) finanse etmiş olmaları durumunda, bu işletmeler takip eden dönemlerde ilave vergi yüküyle karşı karşıya kalacaklardır. Çünkü bilançonun pasifinde yer alan söz konusu borç kalemleri parasal değer olarak tanımlandığı ve değerlemeye tabi tutulmadıkları için, enflasyon düzeltmesi kaynaklı gelir yönünde bir dengesizlik oluşturacaktır.

Bu durumun tam tersi de mümkündür. Parasal olmayan varlıkları parasal varlıklarından daha az olan veya parasal olmayan varlıklarını yabancı kaynak yerine öz kaynaklarıyla finanse eden işletmelerde ise daha düşük vergi matrahı oluşacaktır. Çünkü bu kez de bilançonun pasifinde yer alan öz kaynak kalemleri değerlemeye tabi tutulduğu veya öz kaynak yoğunluğu daha yüksek olduğu için, bu defa da enflasyon düzeltmesi kaynaklı gider yönünde bir dengesizlik oluşacaktır.

Özetlemek gerekirse, enflasyon düzeltmesi sonucu; duran varlık ve stokları güçlü olan işletmeler ile yabancı kaynakları düşük fakat öz kaynakları yüksek olan işletmeler vergi yönünden avantajlıdır. Buna karşın; duran varlık ve stokları düşük olup, yabancı kaynakları yüksek fakat öz kaynakları düşük olan işletmeler ise, vergi yönünden dezavantajlı konumdadır (Keçelioğlu, 2024: 32).

2.1.4. Enflasyon Muhasebesinin Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Kamu Gözetimi Kurumu Açısından Uygulanmasına İlişkin Düzenlemeler

Enflasyon muhasebesi Türkiye’de 2000 yılı öncesi dönemler için daha çok “yeniden değerlendirme” kavramı olarak bilinir ve anılır idi. Bununla beraber 2003 yılı itibarıyla VUK’ta yapılan düzenlemeler, enflasyon muhasebesinin daha derli ve toplu olarak mevzuatta yer almasını sağlamıştır.

Her ne kadar Vergi Usul Kanunu’nda düzenlemeler yapılmış olsa da, farklı mevzuata tabi işletmeler için de standartların gözden geçirilmesi gerekmiştir.

2.1.4.1. Sermaye Piyasası Kurulu Açısından Enflasyon Muhasebesi

Türkiye’de halka açık olan şirketler Sermaye Piyasası Kanunu ve alt mevzuatı çerçevesinde ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) düzenlemeleri kapsamında faaliyet göstermektedir. Sermaye piyasası düzenlemeleri esas itibariyle bu mevzuata tabi olan tüm şirketlerin faaliyet sonuçlarını raporlarken yatırımcılara karşı doğru, açık, tam ve eksiksiz bilgi verilmesini amaçlar. Enflasyon muhasebesinin finansal tablolarda yarattığı tahribat ve faaliyetlere ilişkin finansal sonuçların tam ve doğru olarak sunulmasına engel olmasından hareketle, SPK’ya tabi işletmelerin de enflasyon muhasebesi düzeltmesi yapmaları zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye’de 1981 yılından bu yana yürürlükte olan “2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu” yerini, 30 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu”na bırakmıştır. Bu yeni kanunun amacı; “sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişinin ve gelişmesinin sağlanması, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunması için sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi” olarak nitelendirilmiştir. Kanunun en önemli bölümü “kamunun aydınlatılmasına ilişkin düzenlemeler”dir. Bu kısımda yer alan düzenlemeler; “finansal tabloların vaktinde, eksiksiz ve gerçeğe uygun bir şekilde hazırlanması ve raporlanması”na ilişkin hususları ifade eder (Atabay, 2023:133).

SPK, yüksek enflasyon döneminde enflasyon düzeltmesi uygulamasına ilişkin ilk düzenlemeleri; 28 Kasım 2001 tarih ve 24597 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri: XI, No: 20 seri ve sıra numaralı “Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” ile uygulamaya koymuştur (Doğan, 2023: 204). Tebliğ ile getirilen düzenleme kapsamında; yüksek enflasyonun şirket finansal tabloları üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin giderilmesinin amaçlandığı ve tarihi maliyetlerle ifade edilen işletme değerlerinin fiyat değişimlerine uygun olarak güncel değerlere getirilmesinin söz konusu tebliğin temel amacını oluşturduğu ifade edilmiştir.

Tebliğ'in yayımlanma tarihi ve içerdği bilgiler incelendiğinde; Vergi Usul Kanunu'nda ilerleyen dönemlerde yapılan düzenlemeler için temel oluşturduğu söylenebilir.

Tebliğ'de yer alan enflasyon düzeltmesine ilişkin uygulamalar esasen Uluslararası Muhasebe Standardı, UMS-29 kapsamında düzenlenmiştir. Bu bağlamda düzeltmede kullanılacak enflasyon düzeltmesi yönteminin “genel fiyat düzeyi” olarak kullanılacağı benimsenmiştir. Sonuç itibarıyla SPK'ya tabi kurum ve kuruluşlar 2003-2004 döneminde enflasyon düzeltmesi uygulamasına tabi olmuş ve düzeltme işlemlerini Türkiye Muhasebe Standardı, TMS-29 çerçevesinde gerçekleştirmiştir.

Yukarıda bilgilere ilave olarak SPK, 28 Aralık 2023 tarih ve 81/1820 sayılı Karar ile; SPK finansal raporlamalarına tabi ihraççılar ile diğer sermaye piyasası kurumlarının 31 Aralık 2023 tarihinde sona eren hesap dönemlerine ilişkin faaliyet sonuçlarından başlamak üzere TMS-29 hükümlerini uygulayacak şekilde enflasyon muhasebesi uygulamalarının tekrar zorunlu olduğunu bildirmiştir (Sermaye Piyasası Kurulu, 2023).

Kurul, 7 Mart 2024 tarih ve 14/382 sayılı Karar ile uygulamaya yönelik önemli açıklamalar getirmiştir. Bu bağlamda belirtilmesi gereken önemli husus; Kurul'un enflasyon düzeltmesine ilişkin bilgilerin tamamına ilişkin açıklama yapılmasının gerekli olmadığı, mahiyetleri itibarıyla daha önce sunulan beklenti ve bilgileri önemli derecede etkileyen bir değişim olduğu takdirde bu bilgilerin açıklanmasının gerekli olduğunu belirtmesidir.

Bu bağlamda, özetle, SPK'ya tabi kurum ve kuruluşların Vergi Usul Kanunu'nda yer alan düzenlemelerin uygulanacağı tarihlere paralel ancak TMS-29 kapsamında zorunlu olarak enflasyon düzeltmesi işlemlerini gerçekleştireceği hüküm altına alınmıştır.

2.1.4.2. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Açısından Enflasyon Muhasebesi

Türkiye'de faaliyet gösteren bankalardan faaliyetlerini halka açık olarak gerçekleştirenler, SPK kapsamında ve yukarıdaki bilgiler çerçevesinde enflasyon

düzeltilmesine tabi olmakla birlikte, SPK'ya tabi olmayıp BDDK'ya tabi tüm kurumlar BDDK mevzuatı çerçevesinde enflasyon düzeltmesine tabidir.

BDDK kapsamındaki enflasyon düzeltmesi işlemleri, kurumca 1 Temmuz 2002 tarihinde yayımlanan 14 sayılı Tebliğ ile “Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı” ile düzenlenmiştir. Türkiye Muhasebe Standardı, TMS-29 ile uyumlu bu tebliğ uyarınca BDDK'ya tabi kurumlar 2002, 2003 ve 2004 tarihli finansal tablolarında enflasyon düzeltmesi uygulamışlardır (Doğan, 2023: 204).

Düzeltilme işleminin kurumların dönem sonunda düzenlediği finansal tablolar üzerinde gerçekleştirileceği, kullanılacak endekslerin aylık olarak yayımlanmış olmasından kaynaklı olarak ay içindeki tüm işlemler için benzer katsayının kullanılmasının gerektiği, eğer aynı aya ait farklı günlerde gerçekleşen işlemler için farklı katsayılar kullanılacak ise, konuya ilişkin finansal tablo dipnotlarında bilgi paylaşılmasının zaruri olduğu ifade edilmiştir (Gülcemal, 2006: 41).

BDDK, güncel uygulamaya ise, 11 Ocak 2024 tarihinde yayımlanmış olduğu 10825 no'lu Kararı ile yön vermiştir. Bu bağlamda kurumun düzenlemelerine tabi olan şirketlerin enflasyon muhasebesi düzeltme uygulamasını 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla gerçekleştirecekleri hüküm altına alınmıştır (Toroslu, 2024: 152).

2.1.4.3. Kamu Gözetimi Kurumu Açısından Enflasyon Muhasebesi

Bilindiği üzere Kamu Gözetimi Kurumu (KGK), 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK) kapsamında uygulanması öngörülmüş olan bağımsız denetim faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumlu kurum olarak, 2 Kasım 2011 tarihinde 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Kurum, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkili, ancak idari özerkliğe sahiptir. KGK'nın kurulmasındaki temel amaç; TTK'da düzenlenen bağımsız denetim faaliyetlerinin yatırımcıların çıkarlarını koruyacak şekilde hazırlanması ve kontrol edilmesinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda KGK, TTK uyarınca belirlenen limitler kapsamında bağımsız denetime tabi işletmelerin hazırlayacağı finansal tabloların; bağımsız denetimden geçmiş, güvenilir, eksiksiz, tam ve doğru olarak kamu yararı çerçevesinde sunulmasını temin eder.

KGK kapsamında yapılacak bağımsız denetim faaliyetleri uluslararası muhasebe standartları ve denetim kuralları ile uyumlu olacak şekilde gerçekleştirilecektir. Bu kapsamda KGK'nın yüklendiği görev Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Denetim Standartları (TDS)'nin oluşturulması ve yayımlanmasıdır.

KGK, 6102 sayılı TTK öncesi var olmayan bir kurum olduğundan, enflasyon düzeltilmesine ilişkin gerçekleştirilecek işlemler kapsamındaki ilk düzenleyicilik sorumluluğu 2023 yılı itibarıyla başlamıştır. Bu bağlamda Kurum'ca 23 Kasım 2023 tarihinde kurum internet adresinde yayımlanan “Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Finansal Tablolarının Enflasyona Göre Düzeltilmesi Hakkında Duyuru” ile enflasyon muhasebesinin KGK kapsamındaki çerçevesi ilgililerle paylaşılmıştır.

Söz konusu karar çerçevesinde KGK, oluşabilecek ilave bir düzenleme ihtiyacını ortadan kaldırmış ve KGK kapsamında bağımsız denetime tabi şirketlerin enflasyon muhasebesi uygulamasını BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında gerçekleştirebileceklerini bildirmiştir.

KGK kapsamında değinilmesi gereken önemli bir hususta KÜMİ/FRS, yani “Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı” setidir. KÜMİ/FRS, 20 Aralık 2022 tarih ve 13755 Kurul Kararı ile; TTK'ya göre bağımsız denetime tabi olmayıp ihtiyari olarak TFRS veya BOBİ/FRS uygulayan, yeni TTK'nın 64 ilâ 88'inci madde hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin finansal tablolarının gerçeğe uygun, ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir bilgi sağlaması amacıyla uygulamaya alınmış standart setidir.

KÜMİ/FRS oluşturulma çalışmaları 2018 yılında başlamıştır. Bu süreçte; Avrupa Birliği (AB) Direktifi (2013/34/EU No'lu) ve diğer ülke uygulamaları (“KOBİ TFRS-IFRS for SMEs” ile “İngiltere FRS 105”) ile Türkiye'deki ulusal mevzuat (MSUGT ile Vergi Usul Kanunu-VUK) gözden geçirilmiş, muhtelif kesimlerden oluşturulan çalışma grupları ile komisyon çalışmaları yapılarak, standardın taslak metni kamuoyu görüşüne sunulmuştur. Standart seti, 2020 yılında yayımlanacak hale getirilip 2021 yılında uygulamaya alınması öngörüldüğü halde, Covid-19 pandemisi ve neden olduğu belirsizlik ortamı nedeniyle; yayımı ancak 2023 yılında gerçekleştirilmiştir (Ataman ve diğerleri: 2023: 228).

KÜMİ/FRS seti, BOBİ/FRS setine paralel olarak hazırlanmış olup, 29 Kasım 2022 tarih ve 6434 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan “Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” uyarınca bağımsız denetime tabi olmayan gerçek ve tüzel kişi tacirler tarafından uygulanmaktadır.

KÜMİ/FRS seti 1 Ocak 2023 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiş olup, Kurul kararında belirtildiği üzere, kapsam dışı kuruluşlar haricinde küçük ve mikro işletmelerin TTK uyarınca hazırlayacakları finansal tablolarda da ihtiyari olarak uygulanabilecektir.

KÜMİ/FRS seti hem ihtiyarilik hem de uygulaması zorunlu olan kapsam içi firmaların az sayıda olması nedeniyle hali hazırda yaygın olarak kullanılmamaktadır. Ancak, uygulama zorunluluğu gelmesi halinde kapsamın çok genişleyeceği açıktır. TFRS ve BOBİ/FRS ile karşılaştırıldığında, KÜMİ/FRS setinin uygulayıcılar açısından daha düşük maliyet oluşturacak şekilde tasarlandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte KÜMİ/FRS seti enflasyon düzeltmesi açısından BOBİ/FRS ve TFRS ile uyumlu olduğundan, enflasyon muhasebesi kapsamında özel bir hüküm ihtiva etmemektedir.

2.2. ENFLASYON MUHASEBESİ DÜZELTME İŞLEMLERİNİN BOBİ/FRS VE TMS-29 KAPSAMINDA İNCELENMESİ

Enflasyon muhasebesinin uygulanması ve düzeltme işlemlerinin gerçekleştirilmesi bakımından uygulamada bir çeşitlilik mevcuttur. Çünkü düzeltme işlemlerini sadece VUK’a göre yapacak olan bilanço esasına tabi kurumlar ve gelir vergisi mükellefi firmalar yanında, hem SPK, hem BDDK ve hem de KGK kapsamında bağımsız denetime tabi şirketlerin ayrıca BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında düzeltme yapmaları gerekmektedir.

Mevzuatlar oluşturulurken genel uygulama hükümlerinin birbirine uyumlu olmasına çalışılsa da, VUK ve BOBİ/FRS bölüm 25 & TMS-29 setleri arasında düzeltme sonrası sonuçları etkileyebilecek kayda değer farklılıklar mevcuttur. Örneğin, VUK ile BOBİ/FRS bölüm 25 & TMS-29 arasındaki en önemli fark endeks katsayılarının farklı değerler üzerinden dikkate alınmasıdır. 555 sayılı VUK Genel Tebliği’nde belirtildiği üzere bu kapsamda kullanılacak endeks değerleri Yİ-ÜFE

(Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi) iken, BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında kullanılacak endeks değerleri TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi)'dir.

VUK yönünden yapılması gereken düzeltme işlemleri ve bu işlemlerin mahiyeti “bölüm 2.1.”de detaylandırılmış olmakla birlikte, bu bölümde enflasyon düzeltmesi işlemlerinin uluslararası finansal raporlama standartları çerçevesinde oluşturulan BOBİ/FRS ve TMS-29 kapsamında incelemesi gerçekleştirilecektir.

BOBİ/FRS ve TMS-29, kapsam bakımından farklı düzenlemelere tabi farklı statüdeki işletmelere uygulanmakla beraber, enflasyon düzeltmesi yönünden birbiriyle neredeyse tamamen uyumlu standart setleridir. Bu bakımdan bu iki set arasındaki küçük nüans farkları da yine bu bölüm altında, “bölüm 2.2.3.”de ayrıca gösterilecektir.

KÜMİ/FRS standartlarına ilişkin olarak ise, bu setin BOBİ/FRS ile uyumlu olması ve daha küçük finansal ölçekli işletmelere uygulanması nedeniyle KÜMİ/FRS kapsamında ayrıca açıklama yapılmayacak olup, kapsam dışı bırakmamak adına KÜMİ/FRS ve BOBİ/FRS benzerliklerine de değinilmiştir.

6102 sayılı yeni TTK, finansal raporlamayı bağımsız denetim çerçevesinde incelemiştir. Bu kapsamda “kamu yararını ilgilendiren kuruluşlar (KAYİK)” tanımı getirilmiş ve bağımsız denetime tabi şirketlerin muhasebe standartları bu başlık altında gösterime konu edilmiştir (Karahan, 2019: 13).

Aşağıda, tablo 4’te, hangi işletmelerin hangi kapsamda bağımsız denetime tabi oldukları gösterilmiştir:

Tablo 4: KÜMİ FRS, BOBİ FRS, TFRS Uygulama Kapsamı

		UYGULAMA			
		Bağımsız Denetim	TFRS	BOBİ FRS	KÜMİ FRS
İŞLETME	KAYİK	✓	✓	X	X
	Büyük Ölçekli	✓	*	✓	X
	Orta Ölçekli	✓	*	✓	X
	Küçük Ölçekli	X	*	*	✓
	Mikro Ölçekli	X	*	*	✓

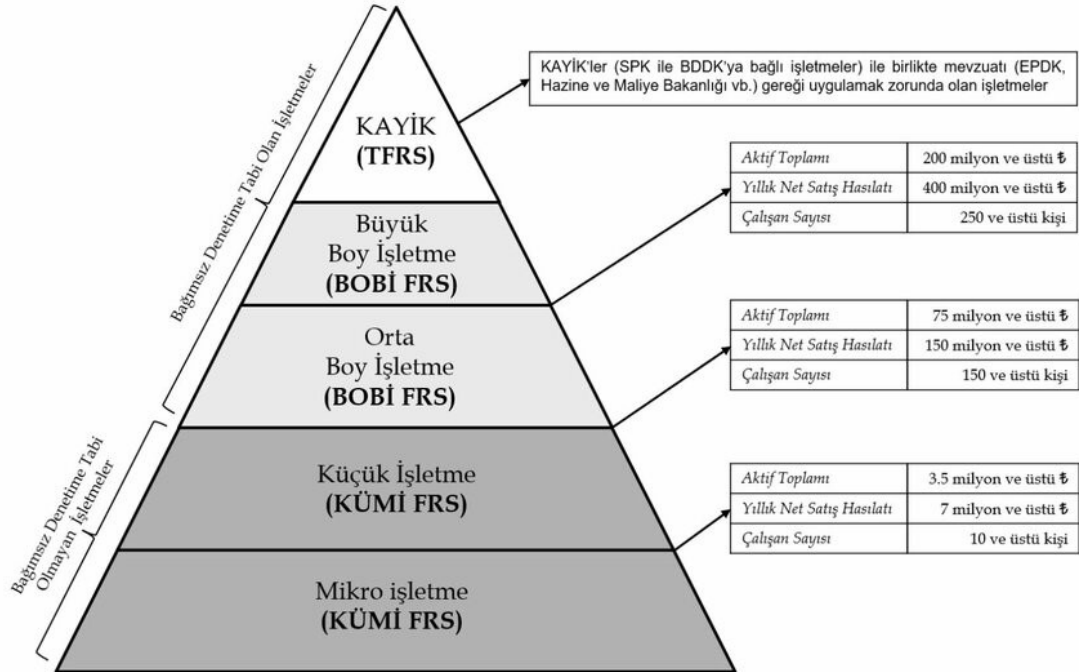
[✓: Tabi/Uygulamak zorunda, X: Tabi değil/Uygulayamaz, *: İhtiyari olarak uygulayabilir]

Kaynak: Cavlak ve diğerleri: 2023: 231.

Tablo üzerinden anlaşılaçağı üzere “küçük ve mikro ölçekli işletmeler” dışındaki “büyük ve orta boy işletmeler ile KAYİK’ler” bağımsız denetime tabi olan işletmelerdir. Ayrıca KAYİK’lerin TFRS’yi uygulaması zorunlu iken, diğer işletmelerin TFRS’yi uygulamaları ihtiyaridir. Bununla birlikte KAYİK’lerin BOBİ/FRS ve KÜMİ/FRS’yi, büyük ve orta boy işletmelerin ise KÜMİ/FRS’yi uygulamaları mümkün bulunmamaktadır.

Uygulamaya ilişkin olarak işletmelerin tabi olacakları denetim grubunu tespit etmek için, bu firmaların mevzuatta belirlenmiş finansal büyüklüklerden hangilerine uyduğunun ölçülmesi çok önemlidir. Yürürlükteki vergi mevzuatı çerçevesinde vergi dairelerine sunulan yıllık kurumlar vergisi beyannamesi ekinde yer alan bilanço ve gelir tablosu değerlerinin dikkate alındığı söz konusu hadler, kapsamın belirlenmesi noktasında önemli bir işlev görür. Söz konusu hadlerin toplulaştırılmış ve güncel şekilde bir araya getirilmiş hali aşağıda, şekil 2’de sunulmuştur:

Şekil 2: KÜMİ FRS, BOBİ FRS ve TFRS Kapsamındaki İşletmelere İlişkin Kriterler ve Eşik Değerler

Kaynak: Cavlak ve diğerleri: 2023: 231.

Bağımsız denetime tabi olmanın kapsamı yasal mevzuatla belirlenmiştir. Buna göre yukarıda her bir grup için belirlenen değerlerin en az ikisini (aktif toplamı, yıllık net satış hasılatı ve çalışan sayısı) birbirini izleyen iki hesap döneminde aşan işletmeler; takip eden dönemde bağımsız denetim kapsamına girmektedir.

Bununla birlikte şekil 2’deki “küçük ve mikro işletme” arasında yer alan eşik değerler; küçük ve mikro işletme ayrımını, “küçük ile orta boy işletme” arasında belirtilen eşik değerler bağımsız denetime tabi olma sınırını gösterirken; “orta boy ile büyük boy işletme” arasında belirtilen eşik değerler ise büyük boy ve orta boy işletme ayrımını gösterir.

Kriterlerdeki eşik değerlerin belirlenmesi aşamasında; KÜMİ/FRS ve BOBİ/FRS ile ilgili KGK kararları, 30 Kasım 2022 tarih ve 32029 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Karar” ve 16 Ocak 2023 tarih ve 32075 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan “Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Cumhurbaşkanı Kararına ilişkin Usul ve Esasların Yayımlanmasına Dair Karar” esas alınmıştır (Cavlak ve diğerleri: 2023:232).

2.2.1. BOBİ/FRS Kapsamında Enflasyon Düzeltmesi

BOBİ/FRS, “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı”nı ifade eder. BOBİ/FRS, bağımsız denetim zorunluluğuna tâbi olmakla birlikte Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarını (TMS/IFRS’yi) uygulamak zorunda bulunmayan işletmelerin finansal raporlama işlemlerinin çerçevesini oluşturur.

BOBİ/FRS, İngiltere’nin FRS-102 standardı ile Türkiye’nin kendi yerel muhasebe uygulamalarından esinlenilerek hazırlanmış Türkiye’ye özgü bir standarttır. Bu bakımdan BOBİ/FRS, bağımsız denetime tabi olmakla birlikte TFRS uygulamayan işletmeler için 1 Ocak 2018 itibariyle zorunlu hale gelmesiyle birlikte, Türkiye’de muhasebe çevreleri için yeni bir çizgi oluşmasına vesile olmuştur (Öztürk, 2023: 300).

BOBİ/FRS setinin güncel hali KGK tarafından 30 Mart 2021 tarih ve 31439 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kapsamda bu setin ortaya çıkmasındaki amaç; bağımsız denetime tabi olmakla birlikte TFRS’yi uygulamayan

işletmelerin gerçeğe uygun değerler içeren finansal bilgiler sunmasının temin edilerek, bu açıdan söz konusu işletmelerin uygulamaları gerekli olan finansal raporlama çerçevesinin belirlenmesidir (Toroslu, 2024: 777).

Yine BOBİ/FRS'nin uygulanmasındaki bir başka önemli amaç, finansal tabloların gerçeğe ve finansal bilgi ihtiyacına uygun olarak karşılaştırabilir şekilde düzenlenmesinin sağlanmasıdır (Tunçez, 2018: 1020).

BOBİ/FRS'de "kavramsal ereve finansal tabloların hazırlanması ve sunumu" ile ilgili bilgiler yer alır.

BOBİ/FRS'nin işletmelere sağlayacağı faydalar şu şekilde sıralanmıştır (Haberal, 2021: 331):

1. şeffaflığın artması ve finansal bilgilerin gerçeğe uygun sunumu.
2. Karşılaştırılabilirliğin sağlanması.
3. Sunulan finansal bilgilerinin kalitesinin artırılması.
4. Sunulan finansal bilgiler üzerinde güven sağlanması.
5. Sunulan finansal bilgilerin bu bilgilerin okuyucu ve faydalanıcılarının kullanımına uygun sunulması.
6. Sermaye maliyetlerinin azalması.

BOBİ/FRS, bölüm 25.1. uyarınca; işletmelerin finansal tablolarını yüksek enflasyon dönemlerinde bu enflasyonist etkilerden arındırılmış olarak sunmaları gerekir. Bölüm 25.5.'te ise; ağırlıklı para birimi olarak yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimini kullanan işletmelerin finansal tablolarında yer alan tüm tutarları raporlama dönemi sonundaki cari değerleri üzerinden (satın alma gücü) ifade edeceği belirtilmiştir. Kullanılacak endeks değerine ilişkin olarak ise, bölüm 25.6.'da; ağırlıklı kullandıkları para birimi Türk Lirası olan işletmelerin genel fiyat endeksi olarak TÜFE'yi kullanacakları ifade edilmiştir (Yükçü ve diğerleri, 2022: 478).

BOBİ/FRS kapsamında ağırlıkla para birimi olarak Türk Lirası kullanan işletmelerin finansal tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutması için gereken şart; TÜİK tarafından Türkiye geneli için hesaplanan Yİ-ÜFE'deki artışın içinde bulunan dönem de dâhil olmak üzere son üç raporlama döneminde 100%'den ve içinde bulunan raporlama döneminde de 10%'dan fazla olmasıdır.

BOBİ/FRS çerçevesinde bir ekonomide yüksek enflasyon emareleri bulunup bulunmadığına dair kanıya varılabilmesinde aşağıdaki unsurlar dikkate alınır (Gökçen ve diğerleri, 2023: 506):

1. Nüfusun büyük bir bölümü varlıklarını parasal olmayan değerlerde ya da buna kıyasla daha istikrarlı bir döviz cinsinde tutmayı tercih eder.
2. Yine nüfusun büyük bir bölümü parasal değerlerini yerel para cinsinden ziyade daha istikrarlı olduğunu düşündüğü bir döviz cinsinden değerlendirir.
3. Vadeli fiyatlar vade süresi kısa olsa bile; kredi süresi boyunca beklenen zararları karşılayacak şekilde belirlenir.
4. Faiz oranları, ücretler ve fiyatlar sabit olmayıp, bir fiyat endeksine bağlıdır.
5. Son üç yılın kümülatif enflasyon oranı 100'e yaklaşmakta veya bu oranı aşmaktadır.

2.2.2. TMS-29 Kapsamında Enflasyon Düzeltmesi

BOBİ/FRS'nin oluşturulmasında temel alınan ve geçmişi BOBİ/FRS öncesine dayanan TMS'ler, ihtiva ettiği TMS-29, "Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama" standardı bakımından enflasyon muhasebesi yoluyla enflasyon düzeltmesi uygulamasının uluslararası standartlarda gerçekleştirilmesine ilişkin en eski kaynaktır.

TMS-29, ilk olarak 31 Aralık 2005 tarih ve 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, 31 Aralık 2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte uluslararası standartlarda meydana gelen değişikliklere uyum sağlanması amacıyla, sırasıyla; 13 Ağustos 2008 tarih ve 26966 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 71 & 91 sayılı Tebliğ'ler ve 28 Kasım 2008 tarihinde yayımlanan 117 sayılı Tebliğ ile güncel halini almıştır.

TMS-29 standardının temel amacı; geçerli, yani kullanılan fonksiyonel para birimi yüksek enflasyonlu ekonominin para birimi olan işletmelerin, enflasyonist dönemlerde sundukları finansal raporlama işlemlerine rehberlik etmektir. Çünkü yüksek enflasyonlu ekonomilerin para birimleriyle hazırlanan finansal tablolar cari fiyatların çok dalgalı ve değişken olması nedeniyle "gerçeğe uygun sunum" ve "ihtiyaca uygunluk" niteliklerinden uzaktır (Toroslu, 2024: 663).

TMS-29 kapsamında raporlama zorunluluklarının belirlenmesinin temini için IPTF (Uluslararası Denetim Kalitesi Merkezi Uygulamalar Görev Gücü -The International Practices Task Forces of the Center for Audit Quality-) tarafından hazırlanıp 9 Kasım 2022 tarihinde yayımlanan “Bazı Ülkelerde Enflasyonun Takibi (Monitoring Inflation in Certain Countries)” isimli rapor kapsamında Türkiye, enflasyon muhasebesi uygulanması gerekli olan ülkeler arasında sıralanmıştır.

TMS-29, yüksek enflasyonlu ekonominin tespiti için kesin oranlar belirlenmesini öngörmez. TMS-29, bunu bir takdir ve yorum unsuru olarak niteler (TMS-29, 1). Bu bağlamda, bir ülke ekonomisinin aşağıda belirtilen özellikleri göstermesi durumunda yüksek enflasyonlu ekonomi olduğundan söz edilebilir:

1. Nüfusun çoğunluğu servetini parasal olmayan varlıklarda ya da nispeten istikrarlı bir döviz cinsinde tutmayı tercih eder. Öte yandan elde tutulan yerel para cinsinden kıymet mevcut ise bu kıymetlerin satın alma gücü korunmak amacıyla söz konusu tutarlar hemen yatırıma yönlendirilir.

2. Nüfusun çoğunluğu parasal değerlerini yine istikrarlı bir döviz cinsinden dikkate alır ve piyasa da fiyatlar bu döviz cinsinden belirlenir.

3. Kredili satış ve alış fiyatları kısa vadeli işlemlerde bile; kredi süresi boyunca satın alma gücünde beklenen zararları karşılayacak şekilde belirlenir.

4. Faiz oranları, ücretler ve fiyatlar bir fiyat endeksine bağlıdır.

5. Son üç yılın kümülatif enflasyon oranı 100%'e yaklaşmakta veya bu oranı aşmaktadır.

Yukarıda görüldüğü üzere TMS-29, bir ülkenin yüksek enflasyonlu ekonomiye sahip olup olmadığını kesin bir çerçeve ile tanımlayan bir rehber olmaktan ziyade, yol gösterici bir işleve sahiptir. Sadece son maddede 100%'e yaklaşan bir enflasyon oranı ifade edilmiş, ancak yine de bir ülke ekonomisinin yüksek enflasyon içinde olup olmadığına ilişkin kanaate varılması için belirli kriterler üzerinde gözlem ve ölçüm yapılması gereği ortaya konmuştur.

2.2.3. BOBİ/FRS ve TMS Kapsamında Enflasyon Düzeltme Farklılıkları

Yüksek enflasyonlu ekonomilerde finansal tabloların enflasyon düzeltmesi yoluyla sunulmasının amacı hem BOBİ/FRS hem de TMS/TFRS kapsamında genel

itibariyle ortaktır. Bu ortak amaç; enflasyonist bir ekonomik çevrede faaliyet gösteren işletmelere ait finansal tabloların uluslararası standartlara ve gerçeğe uygun değerlerle sunulmasının sağlanmasıdır.

BOBİ/FRS içeriği standartlar AB standartlarına uyumlu olması bakımından 27 bölüm ve 9 ekten oluşan tek bir standart seti olarak yayımlanmıştır. TMS/TFRS’de ise her bir standart ayrı olarak yayımlanır. TMS-29 bu hususta enflasyon muhasebesine ilişkin kapsamı düzenler.

Bununla birlikte BOBİ/FRS ve TMS/TFRS standart setleri birbiriyle yüksek benzerlik içerir ve uyumludur. Ayrıca BOBİ/FRS’nin TMS/TFRS’ye göre bu standartların sadeleştirilmiş şekli olduğu söylenebilir. BOBİ/FRS, TMS/TFRS’nin sadeleştirilmiş hali olarak yayımlandığı için bazı TMS/TFRS standartlarına BOBİ/FRS’de ayrı bir bölüm olarak yer verilmemiştir.

Aşağıda, tablo 5’te, BOBİ/FRS’de ayrı bir bölüm olarak bulunmayan ancak TMS/TFRS içerisinde yer alan standartlar gösterilmektedir:

Tablo 5: BOBİ/FRS’de Ayrı Bir Bölüm Olarak Yer Almayan TMS/TFRS Düzenlemeleri

TMS (5 Standart)		TFRS (7 Standart)	
TMS 19	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	TFRS 2	Hisse Bazlı Ödemeler
TMS 24	İlişkili Taraf Açıklamaları	TFRS 4	Sigorta Sözleşmeleri
TMS 26	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	TFRS 5	Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlık ve Durdurulan Faaliyetler
TMS 27	Bireysel Finansal Fonlar	TFRS 8	Faaliyet Bölümleri
TMS 33	Hisse Başlı Kazanç	TFRS 12	Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar
		TFRS 13	Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü
		TFRS 14	Düzenlemeye Dayalı Erteleme Hesapları

Kaynak: Tunçez, 2018: 1022.

BOBİ/FRS kapsamında yer alan bazı özellikli sektörler ve durumlar için kullanılanlar hariç olmak üzere, TMS/TFRS ile yapılan karşılaştırmada standartların birbiriyle eşgüdümlü olduğu görülür. Ancak, BOBİ/FRS kapsamına alınmayan standartlar ve tam set standartlara kıyasla yapılan sadeleştirmeler çerçevesinde bilanço (finansal durum tablosu) ve gelir tablosu (kâr/zarar tablosu) bağlamında bazı değişiklikler ortaya çıkar (Gençoğlu, 2007: 22).

BOBİ/FRS ve tam set TMS/TFRS üzerinde yapılan karşılaştırma sonucu bu iki set arasındaki uyumluluk düzeyleri ve bölüm sayıları aşağıda, tablo 7’de belirtildiği şekilde oluşur:

Tablo 6: BOBİ/FRS ve tam set TMS/TFRS Uyumluluk İlişkisi

Uyumluluk Düzeyi*	BOBİ FRS Bölümler (B)	Bölüm Sayısı
Yüksek	B2, B3, B4, B5, B7, B8, B10, B11, B13, B15, B16, B17, B18, B20, B23, B24, B27	17
Orta	B1, B6, B9, B12, B14, B19, B21, B22, B25	9
Düşük	B26	1

**Yüksek: En fazla bir; Orta: En az iki veya daha fazla; Düşük: Birçok konuda farklılık olması.*

Kaynak: Ataman ve diğerleri, 2017: 165.

Tablo 6’da görüldüğü üzere BOBİ/FRS’nin “17 bölümü” TMS/TFRS ile neredeyse tam olarak uyumludur. “9 bölüm” orta derecede, “1 bölüm” ise düşük düzeyde uyumludur. Bu “düşük” derecede uyum gösteren kısım “bölüm 26, dipnotlar” olup, BOBİ/FRS’de açıklamalara yönelik ayrı bir bölüm bulunmasından kaynaklanır.

BOBİ/FRS ve TMS/TFRS arası set farklarını daha iyi ifade edebilmek adına, yine aşağıda, tablo 7’de, BOBİ/FRS’nin tam set TMS/TFRS’den ayrıldığı noktalar özetlenmiştir:

Tablo 7: BOBİ/FRS ve Tam Set TMS/TFRS Farklılıkları (Özet)

BOBİ FRS	FARKLILIK ARZ EDEN KONULAR
B1 Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar	İhtiyatlılık kavramının eklenmesi, Finansal Durum Tablosunda "Satış Amaçlı Duran Varlıklar" kaleminin yer almaması, Kâr veya Zarar Tablosunun sadeleştirilmesi ve "Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu"nın çıkartılması.
B2 Nakit Akış Tablosu	İşletme faaliyetlerinin Esas Faaliyetler olarak isimlendirilmesi.
B3 Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Yanlışlıklar	Genel ilkelerde farklılık arz eden durum yok.
B4 Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	Genel ilkelerde farklılık arz eden durum yok.
B5 Hasılat	Vade farklarının ayrıştırılması.
B6 Stoklar	Vade farklarının ayrıştırılması, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi, tam maliyet yönteminin eklenmesi.
B7 Tarımsal Faaliyetler	Canlı varlıkların değerlemesinin maliyet bedeli ile de ölçülebilmesi.
B8 Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi	Sonraki ölçümde maliyet bedelinin yer alması.
B9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar	Finansal araçların sınıflandırılması, değer düşüklüğünde beklenen kredi zararı yaklaşımının bulunması, ticari ve diğer alacak ve borçların (sadece vadesi bir yıldan uzun olanlar) itfası, hisse senetlerinin hangi değer üzerinden izleneceği.
B10 İştiraklerdeki Yatırımlar	İştirak yatırımının ölçülmesinde gerçeğe uygun değer seçeneğinin yer almaması.
B11 Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar	Müşterek girişimlerdeki yatırımın ölçülmesinde gerçeğe uygun değer seçeneğinin yer almaması.
B12 Maddi Duran Varlıklar	Vade farklarının ayrıştırılması, borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesi, tam maliyet yönteminin eklenmesi.
B13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Genel ilkelerde farklılık arz eden durum yok.
B14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Varlığın sonraki dönemlerde sadece maliyet bedeli ile izlenebilmesi, sınırsız faydalı ömre sahip varlıkların itfası, şerefiyenin itfası ve değer düşüklüğünün testi.
B15 Kiralamalar	Faaliyet kiralamasının "Geleneksel Kiralama" olarak isimlendirilmesi.
B16 Devlet Teşvikleri	Devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi.
B17 Borçlanma Maliyetleri	Öncelikli varlık yerine "üretilmesi, inşası ya da oluşturulması normal şartlar altında bir yıldan daha uzun süren varlıklar" tanımının kullanılması.
B18 Varlıklarda Değer Düşüklüğü	Şerefiyenin değer düşüklüğü testine tabi tutulmaması.
B19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	Koşullu yerine "şarta bağlı" ifadesinin kullanılması, karşılık tutarının hesaplanmasında beklenen harcama tutarının kullanılabilmesi, kıdem tazminatının hesaplama yöntemi.
B20 Yabancı Para Çevrim İşlemleri	Genel ilkelerde farklılık arz eden durum yok.
B21 İş Birleşmeleri	Şerefiyenin hesaplanması ve itfası, pazarlık satın almadan kaynaklanan kazancın "negatif şerefiye" olarak isimlendirilmesi.
B22 Konsolide Finansal Tablolar	Hazırlamak zorunda olan işletme kapsamı. Bağlı ortaklıkların muhasebeleştirilmesinde gerçeğe uygun değer seçeneğinin yer almaması.
B23 Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	Hazırlamak zorunda olan işletme kapsamı.
B24 Ara Dönem Finansal Raporlama	Hazırlanmasının bağlı bulunan mevzuata göre zorunlu ya da ihtiyari olması.
B25 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	Ulusal para birimi olarak Türk Lirası'nın, genel fiyat endeksi olarak da Yİ-ÜFE'nin belirtilmesi.
B26 Dipnotlar	Ayrı bir bölüm olarak yer alması.
B27 Geçiş Hükümleri	Açıklanacak hususların içeriği.

Kaynak: Ataman ve diğerleri, 2017: 165-166.

Sonuç itibariyle BOBİ/FRS'ler TMS/TFRS setleri ile uyumlu, ancak TMS/TFRS'ye göre daha sadeleştirilmiş finansal raporlama setleridir. Enflasyon muhasebesi kapsamında uygulanmaları yönünden bir farklılık arz etmemekle birlikte, setler; uygulandıkları işletmeler bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır.

Bununla birlikte işletmelerin BOBİ/FRS kapsamında finansal tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutması için gereken şart; TÜİK tarafından Türkiye geneli için hesaplanan Yİ-ÜFE'deki artışın içinde bulunan dönem de dâhil olmak üzere son üç raporlama döneminde 100%'den ve içinde bulunan raporlama döneminde de 10%'dan fazla olması iken, TMS-29 kapsamında böyle bir şart bulunmamaktadır. Ancak, enflasyon düzeltmesi uygulanırken kullanılacak endeks değerleri her iki rapor seti için de TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON DÜZELTMESİ İLE İLGİLİ ÖZELLİKLİ HUSUSLAR VE FİNANSAL TABLOLARIN TMS-29 KAPSAMINDA DÜZELTİLMESİNE İLİŞKİN İŞLEMLER

3.1. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN NİTELİĞİ

Bilindiği üzere finansal tablolar genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri kapsamında hazırlanır ve sunulur. Hem yerel muhasebe uygulamaları hem de uluslararası muhasebe standartları çerçevesinde oluşmuş olan bu ilkeler, finansal tabloların sunulma aşamasına kadar tüm muhasebe süreçlerinde uygulanan veya uygulanması gereken önemli kavramlardır. Yüksek enflasyon dönemlerinde enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilmeyen finansal tablolar, bu standart ve ilkelerin gerektirdiği unsurları üzerinde barındırmaz. Çünkü enflasyon etkisinden arındırılmamış finansal tablolar, gerçeğe uygun değer içermeyip, güvenilirlikten uzaktır.

Enflasyon muhasebesinin uygulanması, finansal tablolar üzerinde bir takım düzeltme işlemleri yapılması yoluyla gerçekleşir. Bu düzeltme işlemleri gerek VUK kapsamında gerekse BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında farklılıklar gösterir. VUK, bilindiği üzere enflasyon düzeltmesi işlemlerini vergi temelli bir yaklaşım çerçevesinde şekillendirmiştir. Öte yandan BOBİ/FRS bölüm 25 & TMS-29 genel itibarıyla gerçeğe uygun bir yaklaşım üzerinden hareket eder.

Sonuç itibarıyla enflasyon düzeltmesi yapılmayan finansal tablolar gerek VUK, gerekse BOBİ/FRS ve TMS/IFRS uyarınca finansal tabloların okunması ve yorumlanması açısından bir yoksunluk hali doğurur. Bu yoksunluk hali finansal tablo okuyucularının bahse konu şirketlerin faaliyetleri üzerinde objektif yorum yapmalarına engel olarak, yanlış kararlar alınmasına neden olur.

Enflasyon muhasebesi ve buna bağlı düzeltme işlemleri hem VUK hem de BOBİ/FRS & TMS/IFRS kapsamında çalışmanın ilgili bölümlerinde detaylı şekilde ele alınmış ve açıklamalar ilgili kurumlar nezdinde mezkûr mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. İşletmeler tabi oldukları mevzuat çerçevesinde enflasyon düzeltmesi yapmak ve bu kapsamda enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuş finansallarını düzenleyip sunmak durumundadır.

Enflasyon düzeltmesi uygulayan işletmelerin bu düzeltmeler sonucu sundukları finansal durum tablosu (VUK’a göre; bilanço) ve kâr/zarar tablosundaki (VUK’a göre; gelir tablosu) değişimler okuyucular ve faydalanıcılar açısından önemlidir.

VUK’a göre sadece bilançonun enflasyon düzeltmesine tabi tutulması zorunlu iken, BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında finansal durum tablosu, kâr/zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu ile öz kaynak değişim tablosu dipnotlarıyla birlikte düzeltmeye konu edilir. Bununla birlikte nakit akış tablosu ve öz kaynak değişim tablosunda enflasyon muhasebesi kapsamında özel bir düzeltme yapılmaz. Çünkü finansal durum tablosu ve kâr/zarar tablosuna etki eden kalemler nakit akış ve öz kaynak değişim tablosunda da değişikliğe yol açtığından, sadece bu yeni ve enflasyon düzeltmesi yoluyla değişime uğramış finansal tabloların dipnotları ile birlikte sunumu gerçekleştirilir.

3.2. ENFLASYONUN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN GİDERİLMESİ

Ekonomide yüksek enflasyonun mevcut olduğu dönemlerde bu yüksek enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla (enflasyonun şiddetine de bağlı olarak); muhasebe kayıtları ve finansal tablolar üzerinde “kısmi düzeltme” ya da “genel düzeltme” işlemleri uygulanır.

Kısmi düzeltme işlemleri; finansal tablolardaki bir ya da birkaç grup bilanço kaleminin sınırlı olarak düzeltilmesini ifade eder. Bu yöntemde genel maliyet muhasebesi ilkelerine bağlı kalınır ve sadece maliyet muhasebesinin eksik kalan yönleri bu kapsamdaki işlemlerle tamamlanmaya çalışılır. Dolayısıyla kısmi düzeltme yöntemi enflasyonun tüm etkilerini gidermez ve özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların gerçeğe uygun hale getirilmesi için yeterli değişimi sağlamaz. Ancak kısa süreli ve düşük oranlı enflasyon oranının mevcut olduğu ekonomilerde bu yöntemin uygulanması makuldür. Örneğin; stoklarda ‘son giren ilk çıkar (lifo)’ yöntemi, maddi duran varlıklarda hızlandırılmış amortisman uygulaması ve yenilenme fonları; kısmi düzeltme yöntemlerinden birkaçıdır (Çelik, 2003; 18-19).

Yüksek enflasyonun mevcut olduğu dönemlerde kısmi düzeltme yöntemleri uygulanarak finansal tabloların gerçeğe uygun değerlere getirilmeye çalışılması, finansal tabloların enflasyon etkisinden arındırılması açısından yetersiz bir uygulamadır. Bu nedenle söz konusu dönemlerde finansal tabloların gerçeğe uygun olarak düzeltilmesi için fiyatlar genel seviyesi yöntemi, cari maliyet yöntemi ya da karma enflasyon muhasebesi yöntemlerinden birinin uygulanması gereği ortaya çıkar. Bunun sonucunda da işletmeler finansal tablolarını gerçek ve makul değerlere getirmek için tam düzeltme uygular (Göçen, 2023: 508).

Parasal olmayan kalemlere enflasyon düzeltmesi uygulanmasına ilişkin olarak belirlenmiş önemli hususlar aşağıdaki gibidir (Arzova ve diğerleri, 2022: 19-20):

1. Parasal olmayan kalemlerin enflasyon düzeltmesi uygulamasında, mevcut bir fiyat endeksinin bulunmaması durumunda; geçerli para birimi ile nispeten daha istikrarlı bir para birimi karşılaştırılarak düzeltme işlemi buna göre gerçekleştirilmelidir.

2. Parasal olmayan kalemlerin büyük bir bölümü elde etme ya da üretim günündeki değerleriyle raporlanmalıdır. Bu varlıklar elde edilme ya da üretim tarihi itibarıyla düzeltilmelidir.

3. Parasal olmayan kalemler yeniden değerlemeye tabi tutulmuşsa, enflasyon düzeltmesi bu kalemler için yeniden değerlendirme tarihinden itibaren uygulanmalıdır.

4. Parasal olmayan bir kalemin enflasyon düzeltmesi sonucunda ulaşılan değeri söz konusu kalemin geri kazanabilir tutarını aşarsa, enflasyon düzeltmesi sonucu ulaşılan bu tutar standartlara uygun olarak azaltılmalıdır.

5. Öz kaynak yöntemine göre gerçekleştirilen yatırımlar da standartlara uygun olarak düzeltilmelidir.

6. Enflasyon sebebiyle borçlanma maliyetlerinde gerçekleşen artış; gider olarak raporlanmalıdır.

7. Öz kaynak kalemleri; geçmiş yıl kâr/zararları ile yeniden değerlendirme artışları hariç olmak üzere, genel bir fiyat endeksine göre düzeltilmelidir.

8. Standart kâr/zarar ve kapsamlı gelir tablosu tüm kalemleri; genel bir fiyat endeksine göre düzeltilmelidir.

9. Enflasyon düzeltmesi sonucu ortaya çıkan vergi farkları “TMS-12, Gelir Vergileri Standardı”na uygun olarak raporlanmalı ve standart kapsamında enflasyon

düzeltilmesi işlemleri gerçekleştirilirken, sağlıklı ve makul bir karşılaştırma yapılabilmesi adına bir önceki dönemin finansal tabloları da enflasyon düzeltmesine tabi tutulmalıdır.

3.3. REEL OLMAYAN FİNANSMAN MALİYETİ

Enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tablolar düzeltilirken ayrı bir değerlendirme ve dikkat gerektiren bir diğer önemli husus; reel olmayan finansman maliyeti (ROFM)'dir.

ROFM, her çeşit borçlanma işleminde borcun kullanıldığı dönemdeki TEFE artış oranının ilgili borç tutarına uygulanması suretiyle hesaplanır. Döviz üzerinden borçlanmalarda ise, bu tutar borcun elde edildiği dönemdeki Türk Lirası karşılığı üzerinden hesaplanır. ROFM içeren parasal olmayan değerler; stoklar, maddi & mali duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklardan oluşur (Yükçü ve diğerleri, 2024: 55).

İşletmelerin ihtiyaç duydukları mal ve sabit kıymet alımlarını bu alımların finansmanı yönünden farklı şekilde temin etmesi, vergisel açıdan farklı sonuçlar doğurur. Çünkü öz kaynak yoluyla temin edilen mallar için bir faiz giderine katlanılmaz. Yabancı kaynak ile yapılan alımlarda ise faiz, vade farkı ve kur farkı gibi gider unsurları ortaya çıkar. Bu bağlamda söz konusu mal veya sabit kıymetlerin alımında ortaya çıkan faiz, vade farkı ve kur farkı gibi giderlerin uluslararası standartlara uyum çerçevesinde mal veya sabit kıymetlerin maliyetlerinden arındırılarak, bilanço değerlerinden düşülmesi gerekir. İşte söz konusu bu işlem mevzuatımızda ROFM olarak ifade edilmiştir.

ROFM uygulamasının temeli; mal veya iktisadi kıymetlerin satın alınması sırasında katlanılan finansman maliyetleri içerisindeki enflasyon etkisinin arındırılmasına dayanır (Toroslu, 2024: 250-251).

ROFM uygulamasında enflasyon muhasebesi kapsamında ayrıştırma işleminin temel mantığı; şirketlerin yapmış oldukları borçlanmalarda katlanmış oldukları ve parasal olmayan varlıkların maliyet veya alış bedeline ekledikleri finansman giderlerinin ayrı gösterilmesidir. Çünkü borç tutarında ilgili dönemdeki enflasyon nedeniyle oluşan değer kaybının telafisine yönelik bir değer de bulunur. Bu nedenle

maliyet veya alış bedeline eklenen finansman gideri içerisindeki anaparaya ait enflasyon kaybının ayrıştırılması gerekir. Bu bakımdan ROFM, yabancı para cinsinden olsun olmasın her türlü borçlanmada, borç tutarına borcun kullanıldığı döneme ait Yİ-ÜFE artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanan tutarı ifade eder.

ROFM hesaplamasında iki yöntem bulunur. Bu yöntemler aynı zamanda 555 sayılı VUK Genel Tebliği içerisinde de gösterilmiştir. Söz konusu hesaplama ile ROFM sayesinde parasal olmayan varlıklar, stoklar, maddi & maddi olmayan duran varlıklar ve özel tükenmeye tabi varlıklar VUK kapsamında gerçeğe daha uygun hallerine getirilir. Buna göre ROFM hesaplaması şu yöntemlere göre gerçekleştirilir:

a) Borç tutarının esas alınması yöntemi: Her türlü borçlanma için ilgili borçlara borcun kullanıldığı döneme ait Yİ-ÜFE artış oranı uygulanır.

$$\text{ROFM} = \text{Borç Tutarı} \times \frac{\text{Borcun Kapatıldığı Aya Ait Yİ-ÜFE} - \text{Borcun Alındığı Aya Ait Yİ-ÜFE}}{\text{Borcun Alındığı Aya Ait Yİ-ÜFE}}$$

b) Toplam finansman maliyetinin esas alınması yöntemi: Toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait Yİ-ÜFE artış oranının hesap dönemine ait ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanır.

$$\text{ROFM} = \frac{\text{Toplam Finansman Maliyeti}}{\text{Maliyeti}} \times \frac{\text{İlgili Hesap Dönemine Ait Yİ-ÜFE Artış Oranı}}{\text{İlgili Hesap Dönemine Ait Ortalama Ticari Kredi Faiz Oranı}}$$

555 sayılı VUK Genel Tebliği içerisinde ROFM ihtiva edebilecek hesap kalemleri aşağıdaki gibi düzenlenmiştir. Ancak, “260- Haklar” hesabına ilişkin olarak, finansal kiralamalardan kaynaklananlar da dâhil olmak üzere bu hesap altında takip edilen işlemlere ROFM ayrıştırması yapılmayacağı belirtilmiştir.

a) Stoklar Grubu

150- İlk Madde ve Malzeme hesabı

151- Yarı Mamuller

152- Mamuller

153- Ticari Mallar

157- Diğer Stoklar

b) Mali Duran Varlıklar Grubu

240- Bağlı Menkul Kıymetler

242- İştirakler

245- Bağlı Ortaklıklar

c) Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar Grubu

250- Arsa ve Araziler

251- Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri

252- Binalar

253- Tesis, Makine ve Cihazlar

254- Taşıtlar

255- Demirbaşlar

256- Diğer Maddi Duran Varlıklar

258- Yapılmakta Olan Yatırımlar

271- Arama Giderleri

272- Hazırlık ve Geliştirme Giderleri

Yukarıdaki bilgiler ışığında; ROFM uygulamasına yönelik BOBİ/FRS ve TMS-29 kapsamında özel bir uygulama bulunmamaktadır. Çünkü muhasebe kayıtları bu standart setleri çerçevesinde zaten gerçeğe uygun değerler üzerinden yapılmakta ve finansman maliyetleri stok & sabit kıymet değerleri içerisinde ayrıştırlmaktadır.

Ancak TMS-29, ismi ROFM olmasa da, finansal durum tablosunun düzeltilmesinde; borçlanma maliyetlerinin aktifleştirildiği parasal olmayan kalemler içerisindeki bu maliyetlerin enflasyon etkisine denk gelen kısmının ayrıştırlarak, cari ölçüm birimi cinsinden ifade edildiği şekliyle gider hesaplarına intikal ettirilmesini öngörmüştür. Bu işlem için kullanılacak reel faiz formülü ise; “ $((1 + \text{Nominal Faiz Oranı}) / (1 + \text{Beklenen/Gerçekleşen Enflasyon Değeri})) - 1$ ” şeklinde olacaktır.

Standart açıklamasından anlaşıldığı üzere, ismi reel olmayan finansman maliyeti olmasa da, benzer mahiyette bir uygulamanın TMS-29 kapsamında da uygulandığı görülür. Ayrıca, nominal faizin enflasyondan düşük olduğu durumlar olabilir. Yine bu durumda da negatif reel faizin ilgili varlığın maliyetine dâhil edilmemesi, kâr/zarar tablosuna intikal ettirilmesi sağlanır.

3.4. ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI/YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Ertelenmiş vergi kavramı (ertelenmiş vergi varlığı ya da yükümlülüğü) BOBİ/FRS ve TMS/TFRS’ye özgü bir kavramdır.

Ertelenmiş vergi, vergi mevzuatı kapsamında düzenlenen finansal tablolar çerçevesinde oluşan mali kâr üzerinden hesaplanan vergi ile BOBİ/FRS & TMS/IFRS kapsamında düzenlenen finansal tablolar çerçevesinde oluşan kâr üzerinden hesaplanan vergi tutarı arasındaki farklardır.

VUK çerçevesinde düzenlenen finansal tablolar BOBİ/FRS ve TMS/IFRS kapsamında düzenlenirken, söz konusu standart setleri kapsamında gerçeğe uygun değerlerine getirilmek için enflasyon düzeltmesinden bağımsız olarak bir takım düzeltme işlemlerine tabi tutulur. İşte bu düzeltme işlemleri sonucu “sürekli” ya da “geçici” farklar denilen farklar oluşur (Toroslu, 2024: 742).

İşletmeler bir mali yıla ilişkin vergilerini, ilgili ülke vergi mevzuatındaki ilke ve düzenlemeler kapsamında hesaplayarak öder. Diğer taraftan BOBİ/FRS & TMS/IFRS’ye göre hesaplanan vergi öncesi kâr (zarar) tutarı ise ticari kâr (zarar) olarak adlandırılır. Dönemin vergisi ise muhasebe (ticari) kârı üzerinden değil mali kâr üzerinden hesaplanır. Vergiye tabi kâr üzerinden hesaplanan vergi tutarı ile muhasebe kârı olan ticari kâr üzerinden hesaplanan vergi tutarı arasında ortaya çıkan sürekli olmayan fark, ertelenmiş vergiyi oluşturur. Vergi düzenlemeleri ile BOBİ/FRS & TMS/IFRS kapsamında bazı gelir ve giderler oluştukları dönemde değil de farklı dönemlerde finansal tablolarda yer alır. Sonraki finansal raporlama dönemlerinde ortadan kalkan ve ertelenmiş vergiyi doğuran bu farklar; geçici farklar veya zamanlama farkları olarak adlandırılır (Badem, 2012: 70).

Ertelenmiş vergi yükümlülüğü kavramını ortaya çıkaran olay; gelir yaratan bir işlem sonucunda yerel muhasebe uygulamalarına göre dönem içerisinde gelir olarak kaydedilmesine rağmen, o gelirin vergi mevzuatları gereği sonraki dönemlerde gelir olarak kabul edilmesinden kaynaklanır. Dolayısıyla ortada farklı dönem ve kapsamlarda bir vergileme söz konusudur. Ticari kâr ile mali kâr arasında vergilemede dönemsel olarak ortaya çıkan ve geçici olan bu farkın vergi etkisi, işletmenin bilançosunda uzun vadeli bir yabancı kaynak olarak “ertelenen vergi yükümlülükleri” şeklinde raporlanır. Vergilendirebilir geçici farkların ortaya çıkması için muhasebe kârının dönem kârından büyük olması gerekir (Özkan, 2009: 102-103).

Her ülkenin farklı vergi mevzuatına sahip olması nedeniyle sürekli farklara neden olan gelirler ve giderler ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Sürekli farklar; vergi mevzuatının hiçbir zaman gelir veya gider olarak kabul etmediği unsurlardır. Bu

farklar; muhasebe standartlarına göre hesaplanmış kâr ile vergi mevzuatına göre hesaplanmış kâr arasında tutar bakımından sürekli bir farklılaşma ortaya çıkmasına neden olur. Sürekli farklar, cari dönemde ve ileriki dönemlerde ertelenmiş vergi varlığı veya ertelenmiş vergi borcu yaratamaz. Çünkü bu farklar ileriki dönemlerde ortadan kalkmayan farklardır. Sürekli farklara neden olan gelir veya giderin olmaması durumunda, işletmenin yasal kârı ile BOBİ/FRS & TMS/TFRS kapsamında hesapladığı kâr eşit olur (Özcan, 2016: 145).

Geçici farklar ise; işletmelerin VUK veya yasal mevzuatlar çerçevesinde hesapladığı kâr ile BOBİ/FRS & TMS/TFRS kapsamında hesapladıkları kâr arasındaki farklardır. Bu farklar kalıcı olmaz ve gelecek dönemlerde etkisi ortadan kalkar (Özcan, 2016: 146).

TMS-12, paragraf 47'ye göre; ertelenmiş vergi varlıkları veya borçları, varlıkların gelire dönüştüğü veya borçların ödendiği dönemlerde raporlama dönemi sonu itibariyle yürürlükte olan veya yürürlüğe girmesi kesine yakın olan vergi oranlarına (ya da vergi kanunlarına) dayanılarak hesaplanır.

Ertelenmiş vergi varlıkları; gelecek dönemlerde indirim hakkı olması nedeniyle sonraki dönemlere taşınan, bu nedenle gelecek dönemlerde vergi matrahından indirim yapılabilecek kalemlere ait vergi tutarlarıdır. Ertelenmiş vergi yükümlülükleri ise; vergilendirilebilir geçici farklar sebebiyle takip eden dönemlerde ödenecek vergi tutarını simgeler. Ertelenmiş vergi yükümlülüklerine örnek olarak; tahakkuk esasına göre muhasebe karına dâhil edilen ancak nakit olarak tahsil edildiğinde mali kara dâhil edilecek faiz gelirleri, mali karın tespitinde kullanılan amortisman oranının ticari karın tespitinde kullanılan amortisman oranından yüksek olması durumu ve aktifleştirilerek gelecek dönemlerin ticari kârının tespitinde itfa edilecek olan fakat oluştuğu dönemdeki mali kârın tespitinde indirim konusu yapılan geliştirme giderleri verilebilir (Gücenme ve diğerleri, 2007: 7-11).

Ertelenmiş vergi çerçevesinde TMS/TFRS kapsamında enflasyon düzeltmesine ilişkin olarak aşağıda iki yöntem kullanılabilir (Toroslu, 2024: 744):

1. Enflasyon düzeltmesinin ilk olarak tüm finansal tablolara uygulanması ve sonrasında da geçici farkların enflasyon muhasebesi kapsamında tekrar değerlendirilmesi, ya da,

2. Enflasyon düzeltmesi öncesinde ortaya çıkan ertelenmiş vergi hesaplarına enflasyon düzeltmesi farklarının eklenmesi.

3.5. PARASAL POZİSYON KAYIP VEYA KAZANÇLARI

Enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilen finansal tablolar farklı ve yeni muhasebe değerleri ihtiva eder. Bu değerler işletmelerin parasal ve parasal olmayan varlık ve yükümlülüklerinin dengesi çerçevesinde şekillenir.

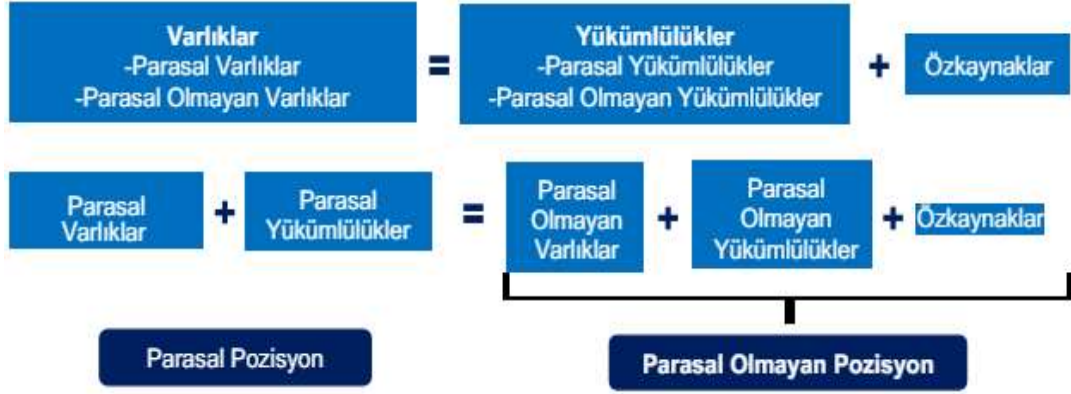
Yüksek enflasyon dönemlerinde nakit ve alacak kalemleri daha fazla olan işletmeler satın alma gücü kaybına uğrar. Buna karşılık alacakları yerine borçları daha fazla olanlar işletmeler ise satın alma gücü kazancı sağlar. Enflasyon ortamında elde nakit bulundurmaktan veya alacaklı olmaktan kaynaklı gerçek bir kayıp oluşup oluşmadığı, bu nakit ve alacaklardan sağlanan faiz geliri ile enflasyon oranı arasında oluşan fark tutarına göre belirlenir (Yücel, 2023: 4).

Enflasyonist bir dönemde parasal varlık ve borçların endekse bağlanmadığı durumlarda; elinde parasal borçlarından daha çok parasal varlık tutan işletmeler alım gücünü kaybeder. Tam tersi durumda ise; parasal varlıklarından daha fazla parasal borcu olan işletmelerin alım gücü artar (Toroslu: 2024: 281).

KGK tarafından yayımlanan uygulama rehberinde parasal pozisyon kayıp ve kazançlarının hesaplanmasının önemi üzerinde durulmuştur. Şöyle ki, rehberde; finansal tabloların enflasyonun etkisine göre düzeltilmesinin belirli bir prosedür ve muhakemeler silsilesine dayandığı ve bu bağlamda düzeltme işlemi sonucunda ulaşılan sonuçların makul ve güvenilir olup olmadığının doğrulanabilmesi açısından net parasal pozisyon kayıp ya da kazançlarının bir kanıt niteliği taşıdığı ifade edilmiştir.

Parasal ve parasal olmayan varlık ve yükümlülükler aşağıda, şekil 3’te özet bir formatla gösterilmiştir:

Şekil 3: Bilançonun Parasal Açıdan Sınıflandırılması

Kaynak: KGK, 2023: 7.

Sonuç itibariyle enflasyon düzeltmesi uygulanan finansal tablolar üzerinde ortaya çıkacak olumlu ya da olumsuz farklar, işletmelerin enflasyon muhasebesi kapsamındaki parasal kayıp ya da kazanç unsurlarını oluşturur.

TMS kapsamında hazırlanan örnek bir parasal pozisyon kâr/zarar tablosu aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 8: Parasal Pozisyon Kayıp/Kazanç Tablosu (TMS'ye göre)

Net Parasal Pozisyon Kârı / Zararı Hesaplaması	Düzeltilme öncesi	endeks	Düzeltilme sonrası
Dönem başı parasal varlıklar toplamı (01.01.20xx)	16.225.000	1,3608	22.078.980
Dönem içi parasal varlıklardaki artış	9.580.000	1,3608	13.036.464
-Satışlar	8.350.000		
-Yatırım amaçlı gayrimenkuller değer artışı	1.230.000		
Toplam	25.805.000	1,3608	35.115.444
Dönem içi parasal varlıklardaki azalış	7.980.000	1,3608	10.859.184
-Satışların maliyeti	7.309.550		
-Faaliyet gideri	650.000		
-Finansman gideri	20.450		
Toplam	7.980.000	1,3608	10.859.184
Dönem sonu endekslenmiş varlıklar	x		24.256.260
Dönem sonu parasal varlıklar toplamı (31.12.20xx)	x		16.643.884
Enflasyon kaybı	x		7.612.376
Dönem başı borç toplamı (01.01.20xx)	17.705.983	1,3608	24.094.302
Dönem içi borç değişimi	-1.135.655	1,3608	-1.545.399
Dönem sonu borç toplamı	16.570.328	1,3608	22.548.902
Dönem sonu parasal yükümlülükler toplamı (31.12.20xx)	x		16.570.328
Enflasyon kazancı	x		5.978.574
Net Parasal Pozisyon Kazanç ya da Kaybı	x		1.633.802

Kaynak: Şerifler, 2022: 1.

3.6. ENDEKSLER VE DÜZELTME KATSAYILARI

Tarihi maliyetlerle muhasebe kayıtlarına intikal etmiş olan değerler enflasyon muhasebesi kapsamında düzeltilir ve gerçek değerlerine getirilir. Düzeltme işlemlerinde kullanılacak endeks değerleri ise hem VUK hem de BOBİ/FRS & TMS/TFRS kapsamında farklı oranlar olarak öngörülmüştür.

VUK kapsamında yapılan düzeltme işlemlerinde TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından belirlenen Yİ-ÜFE (Üretici Fiyat Endeksi) oranlarının kullanılacağı, BOBİ/FRS ve TMS/TFRS kapsamında ise TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) oranlarının kullanılacağı hüküm altına alınmıştır.

Finansal tablolar endeks değerleri yardımı ile düzeltilmiş değerlerine getirilmeye çalışılırken iki önemli kavram karşımıza çıkar. Bunlar düzeltme katsayısı ve taşıma katsayısıdır (Toroslu, 2024: 240-246).

Düzeltilme katsayısı; finansal tablolarını ilk defa enflasyon düzeltilmesine tabi tutacak ve önceki yıllarda enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilmiş muhasebe değerleri kullanmayan işletmeler için geçerlidir. Buna göre bu yöntemdeki varsayım; 2023 yılı finansal tablolarında enflasyon düzeltilmesi uygulayacak olan işletmelerin, 2023 yılı finansal tablolarını oluşturan öğeler üzerinde 2023 yılı öncesinde bir enflasyon düzeltilmesi işlemi yapmadığı ve enflasyon düzeltilmesini ilk defa söz konusu dönemde uyguladığıdır. Düzeltme katsayısı; dönem sonu endeksinin ilgili hesap kaleminin finansal tablolara alındığı tarihteki endekse bölünmesiyle hesaplanır.

Taşıma katsayısı ise; enflasyon düzeltilmesi yoluyla yeniden düzenlenecek finansal tabloları oluşturan değerler bakımından daha önceki dönemlerde yapılan enflasyon düzeltilmelerini dikkate alır. Bu yöntemde göre uygulanan enflasyon düzeltilmesi; eğer finansal tabloları oluşturan öğeler arasında daha önceki dönemlerde enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmuş olanlar varsa, bu değerlerin düzeltme katsayısı ile değil, düzeltme yapılan dönem itibariyle, aradaki dönemde oluşan enflasyon değişimi kadar bir düzeltmeye tabi tutularak bugünkü değerlerine getirilmesi şeklinde gerçekleştirilir. Taşıma katsayısı; dönem sonu endeksinin bir önceki dönem sonu endekse bölünmesiyle hesaplanır.

Mevcut uygulama çerçevesinde, bir işletme ilk defa 2023 yılı için enflasyon düzeltilmesi yapıyor ve bu düzeltme uygulamasını sadece VUK kapsamında gerçekleştiriyor ise; sadece düzeltme katsayısı kullanarak enflasyon düzeltilmesi uygulaması gerçekleştirecektir. Çünkü VUK kapsamında önceki dönemler için enflasyon düzeltilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır ve karşılaştırmalı finansal tablolar sunma yükümlölüğü getirilmemiştir.

Bununla birlikte, eğer ki işletmeler BOBİ/FRS ve TMS/IFRS kapsamında enflasyon düzeltilmesi yapıyor ise, karşılaştırmalı iki dönem finansallarının sunulması gerekliliği açısından; hem 2021, hem 2022, hem de 2023 finansal durum tablolarının tümünü enflasyon düzeltilmesine tabi tutacaktır. Buradaki uygulamada ilk defa 2021 yılı finansal durum tablosuna enflasyon düzeltilmesi uygulanacağından, bu dönem için “düzeltme katsayısı” kullanılacaktır. Fakat sonraki dönemlerde ise; ilk olarak 2022

finansal tabloları üzerinde 2021 yılından gelen değerler için ve sonrasında da 2023 finansal tabloları üzerinde 2022 ve öncesinden düzeltmeye tabi tutularak gelen değerler için “taşıma katsayısı” kullanılacaktır.

Öte yandan özellikle vurgulamak gerekir ki; 2021 ve 2022 yılı finansal tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutan işletmeler, 2023 yılı finansal tablolarında yer almakla birlikte önceki dönem finansal tablolarından gelen, yani önceki dönemden son döneme taşınan değerler için; “taşıma katsayısı” kullanacaktır. Fakat ilk defa 2023 yılı içerisinde oluşan muhasebe değerleri için ise “düzeltme katsayısı” kullanacaktır. Yani son dönem düzeltilen finansal tablolar, hem taşıma katsayısı hem de düzeltme katsayısı içeren hibrit bir hesaplama yöntemiyle enflasyon düzeltmesini yansıtmış olacaktır.

Aşağıdaki tablolarda VUK ve BOBİ/FRS & TMS/TFRS kapsamında 2023 yılı defter değerleri ve finansal tablolarının düzeltilmesi için kullanılacak olan endeksler, düzeltme katsayıları ve taşıma katsayıları gösterilecektir.

Tablo 9: VUK Kapsamında Kullanılacak Yİ-ÜFE Endeks Değerleri

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	94	97	100	102	102	100	99	99	99	99	101	102
2004	104	106	108	111	111	110	108	109	111	115	116	116
2005	115	115	117	120	119	120	119	121	123	124	121	121
2006	124	124	124	127	130	135	136	135	135	136	135	135
2007	135	136	138	139	139	139	139	140	142	142	143	143
2008	144	147	152	159	162	163	165	161	160	161	160	155
2009	155	157	157	158	158	160	159	159	160	161	163	164
2010	165	168	171	175	173	172	172	174	175	177	176	179
2011	183	186	188	189	190	190	190	193	196	199	200	202
2012	203	203	204	204	205	202	201	202	204	204	208	207
2013	207	207	208	207	209	212	214	215	216	218	219	222
2014	229	232	234	234	233	233	235	236	238	240	238	236
2015	237	239	242	245	248	249	248	250	254	254	250	249
2016	251	250	251	252	256	257	258	258	259	261	266	274
2017	285	289	292	294	295	296	298	300	301	306	312	316
2018	320	328	333	342	355	366	372	397	440	444	433	423
2019	425	425	432	445	457	457	453	450	451	451	451	454
2020	462	465	469	475	482	485	490	502	515	533	555	568
2021	583	591	615	642	667	694	711	730	742	780	858	1.022
2022	1.129	1.211	1.322	1.423	1.548	1.653	1.738	1.780	1.865	2.011	2.026	2.021
2023	2.105	2.138	2.147	2.165	2.179	2.321	2.512	2.660	2.750	2.803	2.882	2.915

Kaynak: 165 sayılı VUK Sirküleri.

Tablo 10: VUK Kapsamında Kullanılacak Düzeltme Katsayıları

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	30,9061	29,9644	29,0340	28,5317	28,7099	29,2736	29,4313	29,4892	29,4731	29,3093	28,8187	28,6395
2004	27,9047	27,4550	26,8906	26,1966	26,2054	26,4847	26,8927	26,6826	26,1992	25,3802	25,1909	25,1576
2005	25,3853	25,3910	24,8624	24,3699	24,4482	24,3651	24,4273	24,0116	23,6217	23,4673	24,0108	24,0640
2006	23,6008	23,5404	23,4822	23,0355	22,4145	21,5480	21,3634	21,5243	21,5748	21,4772	21,5401	21,5669
2007	21,5780	21,3758	21,1698	21,0021	20,9200	20,9423	20,9289	20,7518	20,5432	20,5705	20,3881	20,3571
2008	20,2715	19,7651	19,1578	18,3332	17,9529	17,8951	17,6747	18,0975	18,2615	18,1578	18,1634	18,8305
2009	18,7872	18,5703	18,5166	18,3973	18,4065	18,2343	18,3640	18,2876	18,1758	18,1243	17,8929	17,7762
2010	17,6737	17,3845	17,0531	16,6611	16,8548	16,9402	16,9666	16,7732	16,6885	16,4894	16,5413	16,3274
2011	15,9505	15,6802	15,4912	15,3972	15,3739	15,3731	15,3771	15,1110	14,8810	14,6463	14,5521	14,4075
2012	14,3527	14,3660	14,3143	14,3025	14,2271	14,4429	14,4884	14,4514	14,3039	14,2789	14,0458	14,0626
2013	14,0882	14,1064	13,9924	14,0639	13,9249	13,7249	13,5899	13,5842	13,4655	13,3737	13,2916	13,1461
2014	12,7238	12,5501	12,4584	12,4478	12,5130	12,5060	12,4154	12,3633	12,2588	12,1474	12,2660	12,3602
2015	12,3199	12,1733	12,0470	11,8777	11,7470	11,7173	11,7546	11,6401	11,4652	11,4882	11,6540	11,6924
2016	11,6289	11,6526	11,6058	11,5460	11,3775	11,3306	11,3069	11,2981	11,2649	11,1712	10,9521	10,6353
2017	10,2285	10,1009	9,9973	9,9221	9,8711	9,8640	9,7934	9,7109	9,6877	9,5250	9,3367	9,2108
2018	9,1208	8,8827	8,7483	8,5264	8,2148	7,9732	7,8348	7,3497	6,6284	6,5686	6,7392	6,8923
2019	6,8611	6,8547	6,7480	6,5528	6,3822	6,3764	6,4402	6,4784	6,4699	6,4590	6,4639	6,4196
2020	6,3038	6,2737	6,2195	6,1409	6,0475	6,0058	5,9450	5,8085	5,6588	5,4646	5,2506	5,1296
2021	4,9968	4,9364	4,7404	4,5431	4,3717	4,2031	4,1021	3,9916	3,9308	3,7351	3,3958	2,8516
2022	2,5819	2,4079	2,2052	2,0481	1,8831	1,7637	1,6770	1,6376	1,5629	1,4494	1,4387	1,4422
2023	1,3847	1,3634	1,3574	1,3465	1,3378	1,2561	1,1606	1,0960	1,0600	1,0399	1,0114	1,0000

Kaynak: 165 sayılı VUK Sirküleri.

Yukarıda tablo 9 ve 10’da sunulan değerler VUK kapsamında kullanılacak Yİ-ÜFE enflasyon değerleri ve düzeltme katsayılarıdır.

Aşağıda ise BOBİ/FRS & TMS/TFRS kapsamında kullanılacak değerler sunulacaktır.

Karşılaştırılabilirlik ilkesi gereği BOBİ/FRS ve TMS/TFRS kapsamında yapılacak enflasyon düzeltmesi işlemleri 2021, 2022 ve 2023 finansal tablolarına uygulanacağından (üç dönem finansal durum tablosu, iki dönem kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu sunma zorunluluğu kapsamında); 2022 ve 2023 dönemleri için “düzeltme katsayısı” yanında “taşıma katsayısı” değerleri de gerekecektir. Bu bakımdan her dönem için gerekli taşıma katsayıları ayrı olarak gösterilmiştir. Sonuç itibarıyla bu kapsamdaki işletmeler ilk olarak 2021 yılı finansal durum tablosunu tamamen düzeltme katsayısıyla endeksledikten sonra 2022 yılında 2021’den gelen

değerler için, 2023 yılında ise 2022'den gelen değerler için taşıma katsayısı kullanılacaktır.

Aşağıda yer alan tablolardaki değerler TÜİK tarafından açıklanan endeks verileri üzerinden oluşturulmuştur.

Tablo 11: BOBİ/FRS & TMS/TFRS Kapsamında Kullanılacak TÜFE Endeks Değerleri

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	95	96	98	99	100	100	100	100	101	102	104	104
2004	105	105	106	107	107	107	108	109	110	112	114	114
2005	114	115	115	116	117	117	116	117	118	120	122	123
2006	124	124	124	126	128	129	130	129	131	132	134	134
2007	136	136	138	139	140	140	139	139	140	143	145	146
2008	147	149	150	153	155	155	155	155	156	160	161	160
2009	161	160	162	162	163	163	164	163	164	168	170	171
2010	174	177	178	179	178	177	176	177	179	182	182	182
2011	183	184	185	186	191	188	187	189	190	196	200	201
2012	202	203	204	207	207	208	204	205	208	212	212	213
2013	217	217	219	220	220	222	222	222	224	228	228	229
2014	234	235	237	240	241	242	243	243	244	248	249	248
2015	250	252	255	259	261	260	260	261	263	267	269	270
2016	274	274	274	276	278	279	283	282	282	286	288	293
2017	300	302	305	309	311	310	310	312	314	320	325	327
2018	331	333	336	343	348	357	359	368	391	401	395	394
2019	398	399	403	410	414	414	419	423	427	436	437	441
2020	446	448	451	454	461	466	469	473	477	487	499	505
2021	513	518	524	532	537	547	557	564	571	584	605	687
2022	763	800	844	905	932	978	1.001	1.016	1.047	1.084	1.115	1.128
2023	1.203	1.241	1.270	1.300	1.301	1.352	1.480	1.614	1.691	1.749	1.807	1.859

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12: TÜFE Düzeltme Katsayıları; 2021 Finansal Tabloları İçin

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	11,9072	11,7266	11,5007	11,3881	11,2800	11,2710	11,2924	11,2744	11,1243	11,0222	10,8840	10,8380
2004	10,7666	10,7114	10,6097	10,5571	10,5119	10,5256	10,4758	10,3966	10,2989	10,0727	9,9423	9,9109
2005	6,0001	5,9990	5,9834	5,9409	5,8870	5,8809	5,9148	5,8649	5,8054	5,7032	5,6243	5,6009
2006	5,5592	5,5471	5,5319	5,4589	5,3584	5,3405	5,2956	5,3190	5,2515	5,1857	5,1196	5,1078
2007	5,0571	5,0356	4,9898	4,9304	4,9057	4,9177	4,9538	4,9528	4,9022	4,8150	4,7229	4,7126
2008	4,6750	4,6154	4,5714	4,4960	4,4299	4,4460	4,4205	4,4314	4,4114	4,2996	4,2641	4,2817
2009	4,2694	4,2841	4,2373	4,2365	4,2095	4,2049	4,1943	4,2069	4,1905	4,0919	4,0406	4,0194
2010	3,9464	3,8901	3,8675	3,8446	3,8584	3,8802	3,8989	3,8833	3,8362	3,7672	3,7662	3,7776
2011	3,7620	3,7348	3,7193	3,6873	3,6002	3,6524	3,6674	3,6410	3,6138	3,4993	3,4399	3,4202
2012	3,4011	3,3820	3,3681	3,3178	3,3249	3,3549	3,3626	3,3440	3,3098	3,2461	3,2339	3,2216
2013	3,1695	3,1600	3,1392	3,1261	3,1215	3,0979	3,0882	3,0914	3,0680	3,0137	3,0135	2,9997
2014	2,9415	2,9289	2,8963	2,8579	2,8466	2,8378	2,8250	2,8223	2,8184	2,7658	2,7608	2,7731
2015	2,7429	2,7234	2,6915	2,6483	2,6335	2,6471	2,6448	2,6342	2,6109	2,5709	2,5539	2,5486
2016	2,5031	2,5036	2,5046	2,4852	2,4709	2,4593	2,4310	2,4381	2,4337	2,3992	2,3868	2,3482
2017	2,2918	2,2734	2,2505	2,2215	2,2116	2,2175	2,2143	2,2028	2,1886	2,1440	2,1125	2,0981
2018	2,0769	2,0619	2,0416	2,0041	1,9721	1,9219	1,9113	1,8684	1,7576	1,7119	1,7370	1,7441
2019	1,7257	1,7229	1,7054	1,6770	1,6612	1,6608	1,6386	1,6246	1,6086	1,5771	1,5711	1,5595
2020	1,5387	1,5333	1,5246	1,5117	1,4914	1,4746	1,4661	1,4535	1,4395	1,4095	1,3778	1,3608
2021	1,3383	1,3263	1,3122	1,2905	1,2791	1,2547	1,2325	1,2189	1,2038	1,1756	1,1358	1,0000

Kaynak: TÜİK.

Tablo 13: TÜFE Taşıma Katsayıları; 2022 Finansal Tabloları İçin

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	11,9072	11,7266	11,5007	11,3881	11,2800	11,2710	11,2924	11,2744	11,1243	11,0222	10,8840	10,8380
2004	10,7666	10,7114	10,6097	10,5571	10,5119	10,5256	10,4758	10,3966	10,2989	10,0727	9,9423	9,9109
2005	9,8563	9,8546	9,8288	9,7591	9,6705	9,6606	9,7163	9,6342	9,5365	9,3686	9,2390	9,2006
2006	9,1321	9,1122	9,0872	8,9673	8,8023	8,7728	8,6991	8,7375	8,6266	8,5185	8,4100	8,3906
2007	8,3072	8,2719	8,1968	8,0991	8,0586	8,0782	8,1377	8,1359	8,0529	7,9095	7,7583	7,7413
2008	7,6797	7,5816	7,5095	7,3856	7,2770	7,3034	7,2616	7,2794	7,2467	7,0630	7,0047	7,0335
2009	7,0134	7,0374	6,9606	6,9593	6,9149	6,9073	6,8900	6,9107	6,8837	6,7218	6,6376	6,6026
2010	6,4827	6,3902	6,3532	6,3155	6,3382	6,3740	6,4047	6,3790	6,3017	6,1884	6,1867	6,2054
2011	6,1799	6,1352	6,1096	6,0572	5,9140	5,9998	6,0245	5,9811	5,9364	5,7483	5,6507	5,6184
2012	5,5869	5,5556	5,5327	5,4501	5,4617	5,5111	5,5238	5,4931	5,4370	5,3324	5,3124	5,2922
2013	5,2065	5,1909	5,1567	5,1352	5,1277	5,0888	5,0731	5,0783	5,0397	4,9506	4,9502	4,9275
2014	4,8319	4,8113	4,7578	4,6946	4,6762	4,6617	4,6406	4,6362	4,6297	4,5434	4,5352	4,5553
2015	4,5057	4,4737	4,4213	4,3504	4,3260	4,3484	4,3445	4,3272	4,2889	4,2232	4,1953	4,1866
2016	4,1118	4,1127	4,1144	4,0824	4,0589	4,0398	3,9934	4,0050	3,9978	3,9411	3,9208	3,8574
2017	3,7648	3,7345	3,6969	3,6492	3,6330	3,6427	3,6373	3,6186	3,5952	3,5220	3,4702	3,4466
2018	3,4118	3,3870	3,3537	3,2921	3,2395	3,1570	3,1397	3,0693	2,8872	2,8122	2,8534	2,8650
2019	2,8348	2,8303	2,8014	2,7548	2,7289	2,7282	2,6917	2,6687	2,6425	2,5906	2,5808	2,5617
2020	2,5276	2,5187	2,5044	2,4832	2,4499	2,4224	2,4083	2,3877	2,3647	2,3153	2,2633	2,2354
2021	2,1984	2,1786	2,1555	2,1189	2,1012	2,0612	2,0246	2,0022	1,9774	1,9312	1,8657	1,6427
2022	1,4785	1,4107	1,3376	1,2472	1,2111	1,1540	1,1273	1,1111	1,0779	1,0410	1,0118	1,0000
2023												

Kaynak: TÜİK.

Tablo 14: TÜFE Taşıma Katsayıları; 2023 Finansal Tabloları İçin

Dönem	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2003	19,6199	19,3222	18,9501	18,7646	18,5864	18,5715	18,6068	18,5771	18,3299	18,1616	17,9338	17,8580
2004	17,7405	17,6495	17,4819	17,3953	17,3207	17,3433	17,2612	17,1308	16,9698	16,5972	16,3822	16,3304
2005	16,2405	16,2377	16,1953	16,0804	15,9344	15,9180	16,0098	15,8745	15,7135	15,4369	15,2234	15,1600
2006	15,0472	15,0144	14,9733	14,7757	14,5037	14,4553	14,3338	14,3971	14,2144	14,0362	13,8574	13,8254
2007	13,6880	13,6298	13,5061	13,3452	13,2784	13,3108	13,4087	13,4058	13,2690	13,0327	12,7836	12,7556
2008	12,6540	12,4925	12,3736	12,1695	11,9906	12,0340	11,9651	11,9945	11,9405	11,6379	11,5418	11,5893
2009	11,5561	11,5958	11,4692	11,4670	11,3940	11,3814	11,3529	11,3870	11,3425	11,0756	10,9369	10,8793
2010	10,6818	10,5294	10,4683	10,4062	10,4436	10,5026	10,5533	10,5109	10,3835	10,1968	10,1940	10,2248
2011	10,1828	10,1092	10,0670	9,9806	9,7447	9,8861	9,9268	9,8552	9,7816	9,4717	9,3109	9,2576
2012	9,2058	9,1541	9,1164	8,9803	8,9995	9,0808	9,1017	9,0512	8,9587	8,7864	8,7533	8,7201
2013	8,5789	8,5532	8,4969	8,4613	8,4490	8,3850	8,3590	8,3677	8,3041	8,1573	8,1566	8,1192
2014	7,9617	7,9278	7,8395	7,7355	7,7050	7,6812	7,6464	7,6392	7,6285	7,4863	7,4728	7,5060
2015	7,4242	7,3715	7,2851	7,1683	7,1282	7,1650	7,1586	7,1301	7,0669	6,9588	6,9127	6,8983
2016	6,7752	6,7767	6,7794	6,7266	6,6879	6,6566	6,5800	6,5992	6,5872	6,4938	6,4604	6,3560
2017	6,2033	6,1534	6,0915	6,0129	5,9862	6,0023	5,9934	5,9624	5,9239	5,8033	5,7180	5,6791
2018	5,6217	5,5809	5,5260	5,4244	5,3378	5,2019	5,1734	5,0573	4,7574	4,6337	4,7016	4,7207
2019	4,6710	4,6635	4,6160	4,5392	4,4965	4,4953	4,4351	4,3974	4,3541	4,2686	4,2524	4,2211
2020	4,1648	4,1502	4,1266	4,0917	4,0367	3,9915	3,9683	3,9343	3,8964	3,8151	3,7294	3,6833
2021	3,6224	3,5898	3,5516	3,4930	3,4622	3,3963	3,3360	3,2991	3,2583	3,1821	3,0742	2,7067
2022	2,4362	2,3244	2,2040	2,0550	1,9956	1,9014	1,8575	1,8307	1,7761	1,7153	1,6672	1,6477
2023	1,5450	1,4979	1,4644	1,4302	1,4296	1,3757	1,2565	1,1518	1,0995	1,0630	1,0293	1,0000

Kaynak: TÜİK.

3.7. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN KÂR DAĞITIMINA ETKİSİ

Enflasyon düzeltmesi sonucu gerek VUK gerekse BOBİ/FRS & TMS-29 kapsamında işletme dönem sonu kâr/zarar tutarlarının değişeceği açıktır. Bu kapsamda düzeltme işlemleri sonucu ortaya çıkacak yeni dönem kâr/zararı üzerinden yedek akçe ayrımı ile kâr dağıtımının hangi finansal tablolara göre nasıl yapılacağıın tespiti önem arz eder. SPK, 7 Mart 2024 tarih ve 14/382 sayılı Kurul Kararı uyarınca kendi mevzuatına tabi işletmeler için bu konuya açıklık getirmiştir. Şöyle ki; kurul kararı kapsamında;

1. Hazırlanan finansal tabloların ilk defa enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması sonucu oluşan geçmiş yıl zararları hesabının endekslenmiş tutarlarının enflasyona göre düzeltilmiş dağıtılabılır kâr rakamı bulunurken Kurul kâr dağıtımına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde indirim kalemi olarak dikkate alınması,

2. Yapılan enflasyon düzeltmesi sonrasında 2023 yılı kâr payı tespit edilirken; kâr dağıtım tablosunda karşılaştırma için sunulan 2023 yılı yasal kayıtları için yasal kayıtlarda yer alan enflasyona göre düzeltilmemiş dönem kârı ile geçmiş yıl zararları tutarının esas alınması, ancak her halükarda dağıtılacak kâr payı tutarının enflasyon düzeltmesi sonucunda yasal kayıtlarda yer alan ve dağıtımına konu edilebilecek kâr dağıtım kalemleri içinde karşılığının bulunduğu kontrolünün ilgili ihraççı ve yönetim kurulunun sorumluluğunda olduğu,

3. Kurul düzenlemeleri uyarınca kâr payı tespiti gerçekleştirilirken; TTK 519'uncu maddesi birinci ve üçüncü fıkraları uyarınca yasal yedeklere ilişkin yapılacak hesaplamalarda tescil edilmiş ödenmiş/çıkarılmış sermaye tutarının dikkate alınması gerektiği,

4. TMS/TFRS tablolarında enflasyona göre yapılan ilk düzeltme sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarının endekslenmiş tutarları ile varsa sırasıyla dönem kârı, dağıtılmamış geçmiş yıl kârları, olağanüstü yedek akçe, emisyon primi dahil yasal yedek akçelerin ve söz konusu kalemlerinin enflasyon muhasebesine göre düzeltilmesinden kaynaklanan tutarların (düzeltme farklarının toplu olarak veya ilgili kalem ile birlikte dikkate alınması ihraççının takdirinde olmak üzere) diğer ilgili düzenlemelere uymak suretiyle mahsup edilebilmesine ve söz konusu mahsup işleminin ilk yıl gerçekleştirilememesi durumunda sonraki hesap dönemlerinde de yapılma imkanı bulunduğu, mahsup işleminin yapılamaması veya yapılması durumlarında yönetim kurulunun gerekçesiyle birlikte bu durumu genel kurula sunacağı,

5. İlk defa yapılacak enflasyon düzeltmesinden kaynaklı geçmiş yıllar zarar mahsup işlemi gerçekleştirilmeden önce sonraki dönemlerde oluşan dönem zararlarının mahsup işlemine tabi tutulmaması gerektiği ve enflasyon düzeltmesinden kaynaklanan geçmiş yıllar zararları ile bunların endekslenmiş tutarları haricinde sermaye hesabına ilişkin düzeltme farklarının geçmiş yıllar zararlarının mahsubunda kullanılmayacağı,

6. İlgili düzenlemelere uymak kaydı ile yasal kayıtlarda mahsup işlemi yapılmasının ilgili ihraççı ve yönetim kurulunun sorumluluğunda olduğu ve bu kapsamda yapılan işlemler hakkında genel kurulun bilgilendirileceği,

7. Sermaye düzeltmesi olumlu farkları ile diğer öz sermaye kalemlerine ilişkin enflasyon farklarının ilgili düzenlemelere uymak suretiyle sermayeye ilave edilebileceği,

8. İlk defa enflasyon düzeltmesi yapılması sonucu ortaya çıkan yeni geçmiş yıl kârı tutarları ile üzerinde kâr dağıtımını engelleyici herhangi bir kayıt bulunmayan yedek kalemlerinden kaynaklı enflasyon düzeltme farklarının ise vergi düzenlemesi dâhil tüm hukuki düzenleme ve değerlendirmeler saklı kalmak kaydıyla sermayeye eklenebileceği ve kâr dağıtımına konu edilebileceği,

9. Şirketlerin 31.12.2023 tarihli finansal tablolarında yer alan iç kaynaklarının sermayeye ilave edilmesi durumlarında, “vii-128.1 sayılı Pay Tebliği, md.16/3”te belirtildiği üzere; yasal kayıtlarda yer alan geçmiş yıl zararları için enflasyona göre düzeltilmiş geçmiş yıl zararları tutarının esas alınacağı,

10. Belirlenen esaslar kapsamında kamuya açıklanmış kâr dağıtım tablolarında düzeltilmesi gerekli hususların bulunması halinde ise; belirlenen esaslara uyulmak suretiyle düzeltilmiş kâr dağıtım tablosunun yeniden yönetim kurulu kararı da alınarak tekrar ilan edileceği,

hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen açıklamalar SPK’ya tabi kurumların bu konu çerçevesinde izleyeceği yolu belirlemiş olmakla birlikte SPK’ya tabi olmayan TTK kapsamındaki diğer şirketlerin hangi yolu izleyeceği ve hangi hükümlere göre uygulama gerçekleştireceği Ticaret Bakanlığı’nca 15 Haziran 2024 tarih ve 32577 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Enflasyon Düzeltmesi Uygulayan Şirketlerde Esas Alınacak Finansal Tablolara İlişkin Tebliğ” ile aydınlığa kavuşturulmuştur. Tebliğ’in yayımlanma amacı; enflasyon düzeltmesi uygulaması çerçevesinde 2023 yılı ve sonrası hesap dönemlerinde genel kurul ve yönetim organlarınca hangi finansal tabloların esas alınacağını belirlenmesidir. Bu kapsamda tebliğ ile;

1. Finansal tablolarını KGK’nca belirlenen muhasebe standartlarına uygun hazırlamak zorunda olan şirketlerin esas alacağı finansal tabloların; kanunun 88’inci maddesine göre hazırlanmış enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tablolar alacağı,

2. KGK’nca belirlenen muhasebe standartlarına uygun şekilde finansal tablo hazırlamak zorunda olmayan şirketlerin ise; 555 sayılı VUK Genel Tebliği hükümleri

uyarınca 2023 yılı hesap dönemi ile sınırlı olmak kaydıyla enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tablolar ile enflasyon düzeltmesi uygulanmamış finansal tablolarını birlikte dikkate alacakları,

3. Yine KGK'nca belirlenen muhasebe standartlarına uygun şekilde finansal tablo hazırlamak zorunda olmayan şirketlerin 2024 yılı ve sonrası hesap dönemlerinde ise 555 sayılı VUK Genel Tebliği hükümleri uyarınca, bu kapsamda, sadece enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tabloları kullanacakları,

4. Bu tebliğ kapsamındaki şirketlerde dağıtılması öngörülen kâr payı tutarının; 213 sayılı kanun hükümleri çerçevesinde enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tablolarda bulunan kâr dağıtımına konu kaynakların toplamını aşamayacağı,

hüküm altına alınmıştır.

Öte yandan, KGK mevzuatına tabi olmayan şirketlerin 2023 yılı hesap döneminde hem enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamış hem de enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tablolarını birlikte kullanmasına yönelik ayrıma gidilmesi, yine tebliğde yer aldığı şekliyle aşağıdaki şekilde detaylandırılmıştır:

1. Enflasyon düzeltmesi uygulanmış finansal tablolar şu işlemler için kullanılacaktır: Serbest yedek akçelerden ve dağıtılabilir diğer kaynaklardan zarar mahsubu sonrasında kalan değerlerden kâr payı dağıtımı yapılması, sermaye artırımı ve azaltımı işlemleri ile birleşme, bölünme, tür değişikliği işlemleri, sermaye kaybı ve borca batık olma durumlarının tespiti.

2. Enflasyon düzeltmesi uygulanmamış finansal tablolar ise şu işlemler için esas alınacaktır: Tebliğin dördüncü maddesi üçüncü fıkra hükümleri saklı kalmak kaydıyla; ilgili kanun hükümleri veya şirket esas sözleşmesine göre net dönem kârının esas alındığı kâr ve kazanç payı dağıtımlarında, yedek akçe ayrılmasında ve intifa senedi sahiplerine ödeme yapılması ile dönem içerisinde dağıtılmış olan kâr payı avansına ilişkin hesaplamalarda.

Sonuç itibarıyla hem SPK, hem KGK hem de bu iki kurum kapsamı dışında kalıp TTK'ya tabi bulunan şirketlerin enflasyon muhasebesi uygulamaları sonucu oluşan yeni dönem kâr/zarar tutarlarını nasıl dağıtıma tabi tutacakları ya da mahsuplaştıracakları yukarıdaki düzenlemeler çerçevesinde belirtildiği şekliyle dikkate alınacaktır.

3.8. FİNANSAL TABLOLARIN TMS-29'A GÖRE DÜZELTİLMESİ

Enflasyon muhasebesi yoluyla düzeltilecek finansal tablolar gerek VUK gerekse BOBİ/FRS & TMS/IFRS kapsamında farklı olarak tanımlanmıştır. VUK kapsamında sadece bilançonun enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı düzenlenmişken, BOBİ/FRS ve TMS/IFRS kapsamında finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu ve öz kaynak değişim tablolarının tümünün enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı öngörülmüştür.

TMS-29, enflasyon düzeltmesine ilişkin en geniş çerçeveyi tanımlayan düzenlemedir. Kapsam ve içerik bakımından VUK'tan ayrılır. Bu açıdan VUK'ta yer alan enflasyon düzeltmesine ilişkin işlemler, içerik ve uygulama bakımından TMS-29'dan farklılaşır.

BOBİ/FRS ve TMS/IFRS kıyaslaması açısından; enflasyon düzeltmesi uygulaması birbirine yakın benzerlik gösterir. Bölüm 2.2.3.'te detaylandırıldığı üzere iki düzenleme kapsamında da enflasyon düzeltmesi işlemleri aynıdır ve sadece enflasyon düzeltmesine konu olacak işlemlerin enflasyon düzeltmesi öncesi mahiyetlerine ilişkin bir takım farklılıklar bulunmaktadır.

Bu bakımdan TMS-29'un uluslararası standartlarla uyumlu, en geniş ve en kapsayıcı enflasyon düzeltmesi uygulaması olmasından hareketle, bu bölüm altında; enflasyon düzeltmesi uygulamasının TMS-29 kapsamında finansal tablolar üzerinde nasıl gerçekleştirileceğine yönelik bilgiler aktarılacak ve mahiyeti itibarıyla önemli unsurlar ayrıca vurgulanacaktır.

3.8.1. Finansal Durum Tablosu Düzeltme İşlemleri

Finansal Durum Tablosunun enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasında izlenecek adımlar aşağıdaki gibi olacaktır (KGK, 2023: 8-11):

1. Öncelikle işletme finansal durum tablosu incelenir. Parasal ve parasal olmayan kalemler analiz edilerek, birbirinden ayrıştırılır.

2. Akabinde sözleşmelerle fiyat değişimlerine bağlanmış olan parasal varlık ve yükümlülükler sözleşme şartları çerçevesinde düzeltilir. Ancak diğer parasal kalemler sınıfındaki unsurlar için düzeltme işlemi uygulanmaz.

3. Tarihi muhasebe değerleriyle, yani maliyetleri üzerinden izlenen parasal olmayan kalemler; edinilme tarihinden itibaren dönem sonu değerlere endekslenerek raporlama dönemi sonundaki satın alma gücünü yansıtacak hale getirilir. Yeniden değerlemeye tabi tutulan parasal olmayan kalemler, yeniden değerlemenin yapıldığı tarih esas alınarak enflasyondan arındırılır, yani düzeltilir.

4. Borçlanma maliyetlerinin aktifleştirildiği parasal olmayan kalemler içerisinde yer alan borçlanma maliyetlerinin enflasyonun etkisine denk gelen kısmı (aktifleştirilen finansman maliyetleri) ayrıştırılarak, cari ölçüm birimi cinsinden ifade edildiği şekliyle gider hesaplarına intikal ettirilir. Söz konusu ayrıştırma işlemi gerçekleştirilirken reel faiz formülünden faydalanılır. Reel faiz formülü: $((1 + \text{Nominal Faiz Oranı}) / (1 + \text{Beklenen/Gerçekleşen Enflasyon Değeri})) - 1$.

5. Enflasyon düzeltmesine tabi tutulan parasal olmayan kalemlerin yeni değerlerinin bu kalemlerin geri kazanılabilir tutarını aşması halinde, bu kalemlerin yeni hesaplanan değerleri ilgili değerin tabi olduğu BOBİ/FRS ya da TMS/TFRS bölümü uyarınca uygun şekilde azaltılır.

6. Geçici farklar ile ertelenmiş vergiler enflasyonun etkisine göre düzeltilen tutarlar üzerinden belirlenerek TMS-12, Gelir Vergileri Standardı veya BOBİ/FRS Bölüm 23, Gelir Üzerinden Alınan Vergiler'e uygun olacak şekilde hesaplanır ve sunulur.

Yukarıdaki açıklamalar kapsamında raporlama dönemi sonu itibarıyla cari, yani o günkü satın alma gücü değerine göre ifade edilmemiş finansal durum tablosu öğeleri, genel bir fiyat endeksi kullanılarak düzeltilir. TMS-29 kapsamında kullanılacak genel endeks oranı TÜFE'dir.

Parasal kalemler; hâlihazırda raporlama dönemi sonundaki cari ölçüm birimine göre ifade edildiklerinden, yani finansal durum tablosunda gerçek değerleri ile sunulduklarından, düzeltmeye konu edilmez. Net gerçekleşebilir değeri veya gerçeğe uygun değeri ile değerlendirilen kalemler de, yine enflasyona düzeltmesine tabi tutulmaz. Ancak parasal olmayan kalemler tarihi muhasebe değerleriyle finansal durum tablosunda yer aldığından, enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.

İzleyen bölümde finansal durum tablosunu oluşturan kalemlerin nasıl düzeltmeye tabi tutulduğuna ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere TMS-29'un hem kapsayıcılık hem de uluslararası standartlara en yüksek

uyumu sağlaması nedeniyle, söz konusu düzeltme işlemleri bu minvalde, TMS-29 kapsamında aktarılacaktır.

Aşağıda, tablo 15'te, TMS kapsamında hazırlanan örnek bir finansal durum tablosu yer almaktadır:

Tablo 15: Örnek Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	KAYNAKLAR
Dönen Varlıklar - Nakit ve Nakit Benzerleri - Finansal Yatırımlar - Ticari Alacaklar - İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar - İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar - Diğer Alacaklar - İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar - İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar - Stoklar - Peşin Ödenmiş Giderler - Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar - Diğer Dönen Varlıklar ARA TOPLAM - Satış Amaçlı Sınıflandırılan Duran Varlıklar TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR*	Kısa Vadeli Yükümlülükler - Kısa Vadeli Borçlanmalar - Uzun Vadeli Borçlanmaların Kısa Vadeli Kısımları - Diğer Finansal Yükümlülükler - Ticari Borçlar - İlişkili Taraflara Ticari Borçlar - İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar - Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar - Diğer Borçlar - İlişkili Taraflara Diğer Borçlar - İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar - Ertelenmiş Gelirler - Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü - Kısa Vadeli Karşılıklar - Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa Vadeli Karşılıklar - Diğer Kısa Vadeli Karşılıklar - Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler ARA TOPLAM - Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler TOPLAM KISA VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER*
Duran Varlıklar - Ticari Alacaklar - İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar - İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacaklar - Diğer Alacaklar - İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar - İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacaklar - Finansal Yatırımlar - Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar - Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller - Maddi Duran Varlıklar - Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Şerefiye - Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar - Peşin Ödenmiş Giderler - Ertelenmiş Vergi Varlığı - Diğer Duran Varlıklar TOPLAM DURAN VARLIKLAR* TOPLAM VARLIKLAR*	Uzun Vadeli Yükümlülükler - Uzun Vadeli Borçlanmalar - Diğer Finansal Yükümlülükler - Ticari Borçlar - İlişkili Taraflara Ticari Borçlar - İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar - Diğer Borçlar - İlişkili Taraflara Diğer Borçlar - İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar - Ertelenmiş Gelirler - Uzun Vadeli Karşılıklar - Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uzun Vadeli Karşılıklar - Diğer Uzun Vadeli Karşılıklar - Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar - Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü - Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler TOPLAM UZUN VADELİ YÜKÜMLÜLÜKLER*
	ÖZKAYNAKLAR Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar - Ödenmiş Sermaye - Geri Alınmış Paylar (-) - Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-) - Paylara İlişkin Primler - Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler - Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler veya Giderler - Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler - Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları - Dönem Net Kârı/Zararı Kontrol Gücü Olmayan Paylar TOPLAM ÖZKAYNAKLAR* TOPLAM KAYNAKLAR*

Kaynak: KGG, 2013: 3-5.

Finansal durum tablosu içerisinde yer alan aktif ve pasif unsurlarını oluşturan alt muhasebe kalemlerinin TMS-29 kapsamında enflasyon muhasebesine yönelik tüm düzeltme işlemleri aşağıdaki gibidir:

Finansal Yatırımların Düzeltilmesine İlişkin Bilgiler: Bu grup altında muhasebeleştirilen kısa vadeli yatırımlar ile vadesi 3 ila 12 ay arasında olan vadeli mevduatlar, parasal varlık olarak kabul edildiğinden; enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz. Bununla birlikte diğer işletmeler ve kurumlar üzerinde ortaklık hakkı ve kontrol yetkisi verebilen hisse senedi yatırımları parasal olmayan varlık olarak kabul edilir ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulur. Öte yandan tahvil, bono gibi finansal araçlar da TFRS 9, “Finansal Araçlar Standardı”nda yer aldığı şekliyle “gerçeğe uygun değer” ya da “itfa edilmiş maliyet” seçeneklerinden birisiyle değerlendirilir. Bahse konu iki yöntemde de söz konusu finansal araçların gerçeğe uygun değerlerine getirilmesi sonucu bu değerler parasal varlık olarak kabul edilir ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz. Buna keza öz kaynak yatırımları ayrı bir özellik ihtiva eder. Bağlı ortaklık olarak yapılmış yatırımlar, söz konusu bağlı ortaklıkların düzeltilmiş finansal tablolarının konsolidasyon yoluyla işletme finansalları ile birleşeceğinden, ayrıca enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz (Toroslu, 2024: 698-699).

Stokların Düzeltilmesine İlişkin Bilgiler: Stoklar TMS-29 kapsamında parasal olmayan hesap grubu niteliği taşır. Bu nedenle hammadde ve ticari mal alışları bu malların satın alındıkları, yani aktife girdikleri tarih itibarıyla düzeltmeye tabi tutulurken, yarı mamul ve mamuller ise üretim maliyetlerinin oluştuğu tarih itibarıyla enflasyon düzeltmesine tabi tutulur (TMS-29, Paragraf 29).

Hammadde ve ticari mal alışlarının enflasyon düzeltmesine tabi tutulması nispeten daha kolaydır. Çünkü yarı mamul ve mamullerin bünyesinde işçilik ve genel üretim giderlerinin de ayrıştırılıp enflasyon düzeltmesine tabi tutulması gerekeceğinden, daha fazla işlem gerektirir.

Hammadde ve ticari mal alımları “ilk giren ilk çıkar (FIFO)” yöntemiyle değerlendirilebilir. Eğer işletme stok değerlendirme yöntemi olarak bu yöntemi kullanıyorsa, söz konusu dönem sonu stok değerlerinin hangi tarihten geldiğinin tespiti kolaydır ve uygulanacak endeks te buna göre belirlenir.

Eğer ki işletme stok değerlendirme yöntemi olarak FIFO kullanmıyor ise, bu durumda “stok devir hızı” yöntemi kullanılabilir. Bu yöntem, işletmenin dönem sonu

hammadde ve ticari mal stoklarının ne kadar önceki bir dönemden geldiğinin tespit edilmesine yardımcı olur. Stok devir hızı; satılan ticari mallar maliyetine, dönem başı ve dönem sonu stok tutarı toplamının 2'ye bölünmesi sonucu çıkan sonucun bölünmesi suretiyle bulunur. Stok devir hızının tek başına hesaplanması yetmez, akabinde söz konusu hammadde veya ticari malların “ortalama stokta kalma süresi” belirlenir. Bu süre; dönem gün sayısının, yani 365'in, söz konusu stok devir hızına bölünmesi ile hesaplanır. Ortaya çıkan değer ise hammadde ve ticari malların kaç gün önceden geldiğini ve buna göre hangi endeks değerinin dikkate alınacağını ifade eder.

TMS-29, işletme gelir tablosu kalemlerinin de düzeltilmesini öngördüğünden, yarı mamul ve mamul değerlerinin de düzeltilmesi gerekir. Çünkü bu hesaplar aracılığıyla satılan mamul maliyeti de etkilenir. Buradan hareketle yarı mamul ve mamuller içerisinde yer alan işçilik ve genel üretim giderleri oluştukları dönemler itibariyle enflasyon düzeltilmesine tabi tutulur. Bu işlem yapılırken yarı mamul ve mamul stok değerleri ilk olarak niteliğine göre hammadde, işçilik ve genel üretim gideri olarak ayrıştırılır. Ayrıştırılan değerler içerisinde hammaddeden gelen değerler üstteki açıklamalar çerçevesinde, işçilik ve genel üretim giderleri de niteliklerine göre, örneğin amortisman gibi, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulur ve yeni yarı mamul / mamul değerleri oluşur.

Canlı Varlıkların Düzeltilmesine İlişkin Bilgiler: Canlı varlıklara ilişkin işlemler TMS-41, “Canlı Varlıklar Standardı” altında düzenlenmiştir. Buna göre, eğer ki canlı varlıklar dönem sonlarında zaten cari değerleri ile sunuluyor ise, enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmaz. Çünkü canlı varlıkların standart kapsamındaki cari değerleri; gerçeğe uygun değerlerinden satış maliyetleri düşülmüş şekilde ölçülmesiyle oluşur. Ancak, bu şekilde cari değerleriyle ölçülmeyen canlı varlıklar, aktife alınış tarihleri itibariyle endekslenerek cari değerlerine getirilir.

Verilen & Alınan Avanslar ile Depozito ve Teminatların Düzeltilmesine İlişkin Bilgiler: Bu hesapta izlenen tutarlar nitelikleri bakımından birbirinde ayrılır. Şu kadar ki; bu hesap kapsamında verilen avans ve depozitolar ile teminatlar eğer ki satın alınacak bir mal veya hizmetin fiyatını sabitler nitelikte ise, parasal olmayan değer olarak dikkate alınacak ve enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacaktır. Şayet, verilen avanslar ya da depozito ve teminatlar söz konusu mal veya hizmetin fiyatını sabitleyici olmayan bir niteliğe haiz ise, parasal kıymet olarak nitelenecek ve düzeltmeye tabi

tutulmayacaktır. Benzer şekilde alınan bir avans veya alınmış depozito ile teminatlar varsa ve yine bu tutarlar satılacak olan bir mal veya hizmetin fiyatını sabitler nitelikte ise, bu tutarlar da parasal olmayan değer olarak nitelendirilecek ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulacaktır.

Gelecek Dönemlere Ait Giderler ve Gelirlere İlişkin Bilgiler: Gelecek dönemlere ait giderler, bedeli ödenmiş ancak dönemsellik itibariyle gelir tablosuna izleyen dönemlerde yansıyacak giderlerdir. Buna paralel olarak işletme finansal durum tablosu pasifinde yer alan gelecek dönemlere ait gelirler de yine izleyen dönemlerde gelir tablosuna yansıyacak gelir kalemleridir. Bu kıymetler parasal olmayan niteliktedir. Bu bakımdan gelecek dönemlere ait giderler ile gelirler, bu hesaplara kayıt edildikleri tarih itibariyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak ve izleyen senelerde gider ve gelir hesaplarına yeni değerleriyle intikal edeceklerdir.

Maddi Duran Varlıklar: Bu kapsamdaki varlıklar; maliyet modeli ya da yeniden değerlendirme modelinden uygun olan bir tanesi ile değerlendirilir. Bu varlıklar TMS-16, “Maddi Duran Varlık Standardı” paragraf 29, 30 ve 31’de açıklandığı üzere nitelikleri itibariyle parasal olmayan varlıklardır.

Maliyet modelinde; bir varlığın muhasebe değerinden yıpranma değerinin düşülmesi sonucunda oluşan hali gösterilir, ancak varlığın zaman içinde kazandığı değer gösterime konu edilmez.

Yeniden değerlendirme modelinde ise; bir varlığın gerçeğe uygun değerinin tespiti gerçekleştirilir ve yıpranma giderleri bu değer üzerinden düşülerek hesaplarda gösterilir. Öte yandan enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak maddi duran varlıklar, söz konusu maddi duran varlık için yeniden değerlendirme yapıp yapılmamasına göre farklı yöntemlerle endekslenir. Şöyle ki; bir maddi duran varlık enflasyon düzeltmesi tarihi itibariyle kayıtlarda maliyet modeli ile yer alıyorsa, bu durumda aktife giriş tarihi itibariyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulur. Bununla birlikte söz konusu varlığa dönem içinde herhangi bir tarihe kadar yeniden değerlendirme uygulanmış ise, enflasyon düzeltmesi en son yeniden değerlendirme yapılan tarih itibariyle gerçekleştirilir.

Ayrıca özellikle belirtilmelidir ki; TMS-29 kapsamında maddi duran varlıklara enflasyon düzeltmesi uygulaması yapılırken bu varlıkların maliyetlerine eklenmiş tüm finansman maliyetleri ile (ROFM), VUK kapsamında yapılan yeniden değerlendirme farklarının iptal edilmesi gereklidir (Küçükgergerli, 2023: 52).

Enflasyon düzeltilmesi yoluyla endekslenip cari değerlerine ulaştırılan maddi duran varlıklara ait birikmiş amortismanların da yeniden hesaplanacağı tabiidir. Bu bakımdan söz konusu maddi duran varlıklara ait yeni birikmiş amortisman tutarları; maddi duran varlıkların enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması sonucu ulaşılan yeni değerleri üzerinden hesaplanmak suretiyle gerçekleşir.

Maddi Olmayan Duran Varlıklar: Bu kapsamdaki varlıklar, maddi duran varlıklara benzer olarak kayıtlarda; elde etme maliyetlerinden birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararları düşülmüş olarak gösterilir. Ya da diğer bir seçenek olarak, yeniden değerlemeye tabi tutulmuş ise; yeniden değerlendirme tutarından yine birikmiş itfa ve değer düşüklüğü zararları düşüldükten sonra ortaya çıkacak gerçeğe uygun değeri üzerinden gösterilir. TMS-38, “Maddi Olmayan Duran Varlık Standardı” paragraf 74 ve 75 bu kapsamdaki varlıkların nasıl değerlendirileceğini belirlemiştir. Bu bağlamda, parasal olmayan kalem vassına haiz ve yeniden değerlemeye tabi tutulmamış olan maddi olmayan duran varlıklar; enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacak ve birikmiş amortismanları da buna göre yeni değerler üzerinden tekrar hesaplanacaktır.

Aktifleştirilen Borçlanma Maliyetleri: TMS-23, “Borçlanma Maliyetleri Standardı”na göre işletmeler tarafından bir özellikli varlığın satın alınması, inşa edilmesi ya da üretilmesi aşamasında bu kapsamda söz konusu varlık ile eşleştirilebilen borçlanma maliyetleri, söz konusu varlığın maliyetinde izlenmektedir. Özellikli varlık tanımı; amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma gelme bakımından sürecinin tamamlanması uzun bir süreyi gerektiren varlıkları ifade eder (Toroslu: 2024: 724).

Öte yandan TMS-29’a göre; yukarıda bahsedilen varlığın maliyetine eklenen her türlü finansman maliyetinin (VUK’a göre ROFM uygulaması benzerliğinde) enflasyon etkisine karşılık gelen kısmı; varlığın aktif değerinden ayrıştırılarak gider hesaplarına intikal ettirilecektir.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller: Bu kapsamdaki varlıklar; bu varlıkların bir mal veya hizmetin üretiminde ya da idari bir amaçla kullanılmasından ziyade, kira geliri ve değer artış kazancı elde etmek amacıyla işletme bünyesinde tutulduğu gayrimenkullerdir. TMS-40, “Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller Standardı” bu kapsamdaki varlıklara ilişkin kapsamı ihtiva eder.

Bu kapsamdaki gayrimenkuller, maddi duran varlıklar başlığı altında belirtilen “maliyet yöntemi” ya da “gerçeğe uygun değer yöntemi” ile değerlendirilir.

Maliyet yöntemi kapsamındaki düzeltmenin aktife giriş tarihi itibarıyla endekslenmesi şeklinde yapılacağı daha önce ifade edilmişti. Gerçeğe uygun değer kapsamında yapılacak düzeltme işlemine ilişkin olarak ise TMS-40, paragraf 33’te belirtildiği üzere; yatırım amaçlı elde tutulan bir gayrimenkul gerçeğe uygun değer yöntemi ile değerlendiriliyorsa, her raporlama dönemi sonunda gerçeğe uygun değerinin ölçülmesi ve bu şekilde raporlanması zorunludur. Bu kapsamda bu yöntemle gerçeğe uygun değeri ile gösterilen yatırım amaçlı gayrimenkuller TMS-29 kapsamında ayrıca enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz.

Öte yandan özellikle belirtmek gerekir ki, bir varlığın enflasyon düzeltmesi yapılmış yeni değeri söz konusu varlığın geri kazanılabilir değerini aştığı durumlarda, enflasyon düzeltmesi sonucu bulunacak yeni değer azaltılır ve varlığın geri kazanılabilir değerine indirgenir.

Kullanım Hakkı Varlıklar: TMS-16, “Kullanım Hakkı Varlıklar Standardı”na göre kiralama; bir bedel karşılığında bir değer kullanım hakkını belirli bir süreliğine “kiraya veren”den “kiracı”ya devreden bir sözleşme ya da sözleşmenin parçası olarak tanımlanır.

TMS-16, paragraf 22’de belirtildiği üzere kiracının söz konusu varlığı kiralaması sonucu fiilen kiralamanın başladığı tarihte ortaya çıkan “kullanım hakkı varlığı” ile sözleşmeden doğan “kira yükümlülüğü”nü finansal tablolarında, diğer varlık ve yükümlülüklerinden ayrı olacak şekilde göstermesi gerekir.

Kullanım hakkı varlıklar, TMS-16 uyarınca maliyet yöntemi, gerçeğe uygun değer ya da yeniden değerlendirilmiş değer yöntemlerinden birisi ile değerlendirilir.

Maliyet yöntemi kullanılarak izlenen bu varlıklar, maddi duran varlıklarda olduğu gibi aktife giriş tarihleri itibarıyla enflasyon düzeltmesine tabi tutulurlar.

Yeni değerlendirilmiş değer ile değerlendirilen varlıklar ise; en son yeniden değerlemeye tabi tutuldukları dönemden mali tablo dönemine kadar olan ki kısım sınırlı olmak üzere enflasyon düzeltmesine tabi tutulur. Öte yandan gerçeğe uygun değer yöntemi ile bu varlıkları değerleyen işletmeler söz konusu varlıklara enflasyon düzeltmesi uygulamaz. Kiralama işlemlerinden kaynaklanan kira yükümlülükleri ise parasal niteliğe haiz olduklarından enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz.

Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Varlıklar ve Yükümlülükler: Müşteri sözleşmelerinden doğan varlıklar yani “alacak hakları” parasal niteliğe haizdir. Şöyle ki; TMS-15, “Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat Standardı”na göre işletmelerin müşterilerine teslim ettikleri mallar ile ifa ettikleri hizmetlerin bedellerini ileriki bir dönemde tahsil edecek olmaları sonucu ortaya bir vade çıkması durumu, bir sözleşmenin varlığını gösterir. Bu bağlamda TMS-29 kapsamında enflasyon düzeltmesi uygulanmaz.

Müşteri sözleşmelerinden doğan yükümlülükler ise müşteri sözleşmelerinden doğan varlıklara kıyasla nitelik itibariyle farklılaşır. Şöyle ki; bu kapsamdaki yükümlülük müşteriye teslim edilecek mal veya ifa edilecek hizmetin belirli bir dönem sonunda teslim veya ifa edileceğine yönelik bir taahhüt oluşturur. Bu taahhütte, TMS-29 kapsamında bir parasal olmayan kıymet olarak nitelenir ve tahsilat tarihi itibariyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.

Sermaye: İşletmelerin sahip oldukları sermayeleri kuruluş aşamasından sonra çeşitli artış ya da azalışlara uğrayabilmektedir. Bu bakımdan sermayenin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasında bu hesabın dönem içinde geçirdiği değişimlerin niteliği enflasyon düzeltmesi uygulaması açısından önem taşır. Sermaye kalemi bir parasal olmayan kalem olup, enflasyon düzeltmesi uygulamasına tabidir.

İşletme sermayesinin sadece nakit oluşum ve artışlarla meydana gelmiş olduğu durumlarda; tüm nakit hareketler işletmeye konuldukları tarihten raporlama tarihine kadar ki döneme kadar enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.

İşletme sermayesinin aynı sermaye unsurları da barındırması durumunda, ilgili kısımlarla sınırlı olmak üzere, sermaye bu varlıkların işletme mülkiyetine geçtiği tarihten itibaren enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.

Bununla birlikte işletme sermayesi içerisinde “yeniden değerlendirme fonu” kaynaklı bir artış bulunması halinde; bu fonlar enflasyon düzeltmesinde dikkate alınmadıkları gibi, değerleri de sıfırlanır (Toroslu: 2024: 736).

Sermaye içerisinde geçmiş yıllara isabet eden kârlar bulunması durumunda, bu tutarların sermayeye ilave edildikleri tarih itibariyle düzeltmeye tutulmaları gerekir.

Sermayenin ayrılmaz bir parçasını oluşturan önceki dönemlerde hesaplanmış enflasyon düzeltmesi olumlu farkları da ayrı bir özellik ihtiva eder. Şöyle ki; sermayenin önceki dönemlerde enflasyon düzeltmesine tabi tutulması suretiyle ortaya

ıkan enflasyon düzeltmesi olumlu farkları, yeni enflasyon düzeltmesi hesaplamasının daha önce hiç enflasyon düzeltmesi yapılmamış gibi hesaplanmış olması durumunda dikkate alınmaz ve sıfırlanır. Ancak yeni enflasyon düzeltmesi, önceki enflasyon düzeltmesinin yapıldığı tarih itibariyle gerçekleştiriliyor ise, bu durumda yeni tutar bu eski tutarın üzerine eklenir.

Öte yandan işletmenin hali hazırda ödenmemiş sermayesi olması durumunda söz konusu tutarlar parasal kalem niteliğine haiz olduğundan enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz.

Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler: Bu hesap altında izlenen değەرler TTK kapsamında belirlenmiş olan yasal yedekleri ifade eder. Bu değەرler parasal olmayan kıymetlerdir ve genel kurul kararı ile ilgili hesaba aktarıldığı dönemden raporlama gününe kadar enflasyon düzeltmesine tabi tutulur.

Geçmiş Yıllar Kâr veya Zararları: Bu hesap grubu enflasyon düzeltmesi kapsamında özel bir nitelik taşır. TMS-29, paragraf 24'te; geçmiş yıl kâr veya zararları "ilk defa enflasyon düzeltmesi uygulanan dönemin başında enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz" şeklinde bir hüküm öngörülmüştür. Bu hesap kaleminin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş hali "düzeltilmiş finansal tablo değەرlerinin bu hesap altına taşınması" sonucu otomatik olarak oluşur.

Öte yandan bu hesap TMS-29'un ilk uygulamasında finansal durum tablosunu dengeleme amaçlı çalışır (Küçükgergerli, 2023: 57).

İlk dönemden sonraki dönemlerde ise taşıma katsayısı ile güncel yeni değęrini ifade edecek olan geçmiş yıllar kâr/zararları, finansal durum tablosunda gerçek değęrlerini bu şekilde ihtiva edecektir.

rnek üzerinden açıklarsak; TMS/TFRS kapsamında 2023 yılında ilk defa enflasyon düzeltmesine tabi tutulacak olan finansal tablolar düzeltilirken 2021 yılında bu hesap için düzeltme işlemi uygulanmayacaktır. Çünkü 2021 yılındaki düzeltme işlemlerinin tüm sonuçları zaten bu hesaba yansıyacaktır.

Ancak 2022 ve 2023 yıllarında bu hesapta 2021 yılı sonunda ortaya çıkan değەر, taşıma katsayısı ile yeni güncel değęrlerine getirilecek ve enflasyon düzeltmesi uygulaması bu şekilde gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak 2022 ve 2023 yılında tekrar düzeltme katsayısı işlemi ya da özel bir düzeltme işlemi uygulanmayacak, sadece taşıma katsayısı uygulanacaktır.

Dönem Net Kâr/Zararı: Enflasyon düzeltmesi yapılan ilk dönemde herhangi bir düzeltmeye tabi tutulmayan bu kalem, takip eden dönemlerde TMS-29 kapsamında şu unsurlardan oluşacaktır:

1. Dönemin normal gelir/giderleri nedeniyle elden edilen kâr/zararlar.
2. Enflasyon düzeltmesi nedeniyle parasal olmayan kalemlerin düzeltme işlemlerinden oluşan farklar.
3. Enflasyon düzeltmesinin ertelenmiş vergi etkisinden kaynaklanan nedenler.
4. Enflasyon düzeltmesinin kapsamlı gelir tablosuna uygulanması nedeniyle ortaya çıkan düzeltme farkları ve parasal kalemlerden kaynaklanan net parasal kayıp ve kazançlar.

Buna göre dönem net kâr/zararı üzerinde enflasyon düzeltmesi kapsamında yukarıda belirtilenler dışında özel bir düzeltme işlemi uygulanmaz.

Ertelenmiş Vergi: Ertelenmiş vergi en basit anlatımla; vergi mevzuatında hesaplanan finansal kâr ile TMS/TFRS kapsamında hazırlanan finansal tablolar üzerinde gösterilen kâr arasındaki fark üzerinden hesaplanan vergi farkıdır. Ertelenmiş verginin ne olduğu ve buna yönelik detaylı bilgiler, bölüm 3.4. altında detaylandırılmıştır.

Öte yandan, enflasyon düzeltmesi uygulamasında ertelenmiş vergi varlığı/yükümlülüğüne ilişkin olarak bir takım özellikli unsurlar bulunur.

Buna göre; TMS-29 kapsamında enflasyon muhasebesinin ilk defa uygulandığı durumlarda ertelenmiş verginin finansal durum tablosu için değeri hesaplanırken; parasal olmayan hesap kalemlerinin enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş değerleri ile vergiye esas değerleri arasındaki fark dikkate alınır.

İlerleyen dönemlerde ise dönem içerisinde meydana gelen değişimler üzerinden hesaplanan artış/azalışlarla izleyen dönem sonlarına ilişkin enflasyona tabi tutulmuş güncel haline getirilir (KGK, 2023: 5).

3.8.2. Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Düzeltme İşlemleri

TMS-29, VUK’a karşılık olarak finansal durum tablosunun yanında “Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu”nun da enflasyon düzeltmesine tabi

tutulacağını hüküm altına alır. Bu bağlamda kâr veya zarar tablosunu oluşturan tüm gelir ve gider kalemleri; işlem tarihinin ait olduğu aydan itibaren olacak şekilde endeks değerleri kullanılmak suretiyle çarpıma tabi tutularak dönem sonundaki gerçek ölçüm değerlerine getirilir.

Bahse konu hesaplamanın yapılması maliyetli ve zaman alıcı olacağından, uygulamada zorluk oluşturur. Ayrıca işletmelerin doğru bir enflasyon düzeltme işlemi yapabilmesi için kayıtlarını ne zaman gerçekleştirdiğine ve harcamalarını ne zaman yaptığına dair detaylara ayrıntılı olarak sahip olması gerekir. Öte yandan TÜİK, endeks değerlerini günlük değil, aylık olarak yayımlar. Bu nedenle gelir ve giderler enflasyon düzeltmesine konu edilirken işlem tarihine göre değil, işlemin ait olduğu aya ilişkin TÜFE'nin değerlerinin kullanılması vasıtasıyla düzeltilir. Ayrıca işlem hacminin çok büyük olduğu ve endeksin önemli ölçüde dalgalanma yaşamadığı durumlarda, aylık TÜFE ortalamasının kullanılması da mümkündür.

Diğer taraftan, bazı gelir ve gider kalemlerinin işlem tarihleri itibarıyla düzeltme uygulanarak güncel değerlerine getirilmesi bazen mümkün olmayabilir. Bu tür durumlara şu örnekler verilebilir (KGK, 2023: 10-11):

Satışların Maliyeti: Satışların maliyeti; dönem içi alımlarla birlikte stok kalemlerinin açılış ve kapanış hareketlerine bağlı olarak ta hesaplanır. Bu nedenle satılan mallara ait maliyetlerin cari ölçüm değerlerini yansıtabilmesi için, bu malların açılış ve kapanış hareketleri ile dönem içi alımlarının da enflasyon muhasebesi çerçevesinde düzeltilmiş olması gerekir. Bu sayede işletmenin satılan mallar maliyeti kalemi de doğru değerleri yansıtacaktır.

Amortisman ve İtfa Payları: Amortisman hesaplamaları parasal olmayan kalemlerin enflasyon etkisine karşı düzeltilmesi şeklinde gerçekleştirilir. Bununla birlikte bu tür varlıkların elden çıkarılması ya da satışından elde edilen kâr ya da zararlar hesaplanırken; varlığın satın alma bedeli ile elden çıkarılma ya da satış tarihindeki gerçek değeri (cari ölçüm değeri) arasındaki fark esas alınır.

Gerçeğe Uygun Değer Üzerinden Ölçülen Parasal Olmayan Kalemlerdeki Kazanç ve Kayıplar: Bu kazanç ve kayıp tutarları; açılış bakiyesi ya da varlık dönem içinde edinildiği takdirde ilgili elde etme değerinin düzeltilmeye tabi tutularak, hesaplanan değer ile raporlama dönemi sonundaki gerçeğe uygun değer arasındaki farkın hesaplanması sonucu ortaya çıkar.

Ertelenmiş Vergi Geliri/Gideri: Finansal tablolar üzerinde enflasyon düzeltmesi yapılması sonrası ortaya çıkan ertelenmiş vergi varlığı/yükümlülüğündeki hareketlerdir.

Net Parasal Pozisyon Kayıp/Kazançları: Bölüm 3.5. altında detaylıca açıklandığı üzere, net parasal pozisyon kayıp/kazançları; enflasyon düzeltmesi uygulanan finansal tablolar üzerinde ortaya çıkacak olumlu ya da olumsuz farkların net değeridir.

Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosuna ait tüm kalemlerin raporlama dönemi sonundaki cari ölçüm birimine göre ifade edilmesinin sağlanması için; tüm gelir ve gider öğelerinin kayıt edildikleri ay itibariyle TÜFE’de meydana gelen değişime göre endekslenerek düzeltilmesi sağlanır.

Kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunun düzeltilmesine ilişkin unsurlar her işletmen özelinde ayrı ayrı değerlendirilmekle birlikte uygulanacak yöntemler aşağıdaki gibidir (Toroslu, 2024: 747):

1. Aylık endeksler ile düzeltme işlemleri
2. Dönem ortalama endeksi ile düzeltme işlemleri
3. Üçer aylık periyotlara ait endeksler ile düzeltme işlemleri
4. Ay ortası endeksler ile düzeltme işlemleri

Aşağıda, tablo 16’da, yine TMS kapsamında hazırlanmış bir “kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu” örneği gösterilmektedir:

Tablo 16: Örnek Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

Hasılat Satışların Maliyeti (-) Brüt Kâr/Zarar Genel Yönetim Giderleri (-) Pazarlama Giderleri (-) Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-) Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-) Esas Faaliyet Kârı/Zararı Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-) Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kârlarından/Zararlarından Paylar FİNANSMAN GİDERİ ÖNCESİ FAALİYET KÂRI/ZARARI Finansman Giderleri (-) SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KÂRI/ZARARI Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri/Geliri - Dönem Vergi Gideri/Geliri - Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI DURDURULAN FAALİYETLER DÖNEM KÂRI/ZARARI DÖNEM KÂRI/ZARARI Dönem Kâr/Zararının Dağılımı Kontrol Gücü Olmayan Paylar Ana Ortaklık Payları Pay Başına Kazanç - Sürdürülen Faaliyetlerden Pay Başına Kazanç - Durdurulan Faaliyetlerden Pay Başına Kazanç Sulandırılmış Pay Başına Kazanç - Sürdürülen Faaliyetlerden Sulandırılmış Pay Başına Kazanç - Durdurulan Faaliyetlerden Sulandırılmış Pay Başına Kazanç	DÖNEM KÂRI/ZARARI Diğer Kapsamlı Gelirler <u>Kâr veya zararda yeniden sınıflandırılmayacaklar</u> - Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları/Azalışları - Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artış/Azalışları - Tanımlanmış Fayda Planları Yeniden Ölçüm Kazançları/Kayıpları - Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kâr/Zararda Sınıflandırılmayacak Paylarⁱⁱ - Diğer Kâr veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları - Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler^{iv} - Dönem Vergi Gideri/Geliri - Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri <u>Kâr veya zarar olarak yeniden sınıflandırılacaklar</u> - Yabancı Para Çevirim Farkları - Satılmaya Hazır Finansal Varlıkların Yeniden Değerleme Ve/Veya Sınıflandırma Kazançları/Kayıpları - Nakit Akış Riskinden Korunma Kazançları/Kayıpları - Yurtdışındaki İşletmeye İlişkin Yatırım Riskinden Korunma Kazançları/Kayıpları - Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Diğer Kapsamlı Gelirinden Kâr/Zararda Sınıflandırılacak Paylar - Diğer Kâr veya Zarar Olarak Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelir Unsurları - Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Diğer Kapsamlı Gelire İlişkin Vergiler^{vi} - Dönem Vergi Gideri/Geliri - Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri Diğer Kapsamlı Gelir <u>TOPLAM KAPSAMLI GELİR</u> <u>Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı</u> Kontrol gücü olmayan paylar Ana ortaklık payları
---	--

Kaynak: KGK, 2013: 8-9.

3.8.3. Nakit Akım Tablosu Düzeltme İşlemleri

Yukarıda belirtilen iki temel finansal tablo haricinde Nakit Akım Tablosu'nda sunulan değerlerin de raporlama dönemi sonundaki cari ölçüm birimine göre ifade edilerek, enflasyon muhasebesi yoluyla gerçeğe uygun değerleriyle gösterilmesi gerekir.

Zira BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29, nakit akış tablosunda yer alan tüm kalemlerin raporlama dönemi sonundaki cari değeriyle ifade edileceğini belirtir.

Finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu üzerinde yapılan enflasyon düzeltme işlemlerinin nakit akış tablosundaki çoğu kalemin de değişmesine yol açacağı tabiidir. Bununla birlikte BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29'un hazırlanmasında temel alınan UFRS, UMS ve muhasebe literatür kaynaklarında nakit akış tablosunun enflasyon düzeltilmesine tabi tutulmasına ilişkin yeterince ayrıntı yer almamaktadır.

Aşağıda, tablo 17'de örnek bir nakit akış tablosu gösterilmektedir:

Tablo 17: Örnek Nakit Akış Tablosu

BAĞIMSIZ DENETİMDEN GEÇMİŞ (GEÇMEMİŞ) ... TARİHLİ (KONSOLİDE) NAKİT AKIŞ TABLOSU A. İşletme Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit girişi sınıfları Satılan mallardan ve hizmetlerden elde edilen nakit girişleri Faiz, ücret, prim, komisyon ve diğer gelirlerden nakit girişleri Alım satım amaçlı elde bulundurulmuş sözleşmeler ile ilgili nakit girişleri İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan diğer nakit girişleri İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan nakit çıkışı sınıfları Mal ve hizmetler için tedarikçilere yapılan ödemeler Faiz, ücret, prim, komisyon ve diğer gelirlerden nakit çıkışları Alım satım amaçlı elde bulundurulmuş sözleşmelerle ilgili nakit çıkışları Çalışanlara ve çalışanlar adına yapılan ödemelerden kaynaklanan nakit çıkışları İşletme faaliyetlerinden kaynaklanan diğer nakit çıkışları Faaliyetlerden kaynaklanan net nakit akışları Ödenen temettüleri* Alınan temettüleri* Ödenen faiz* Alınan faiz* Vergi ödemeleri (iadeler) Diğer nakit girişleri (çıkışları) B. Yatırım Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları Bağlı ortaklıkların kontrolünün kaybı sonucunu doğuracak satışlara ilişkin nakit girişleri Bağlı ortaklıkların kontrolünün elde edilmesine yönelik alımlara ilişkin nakit çıkışları Başka işletmelerin veya fonların paylarının veya borçlanma araçlarının satılması sonucu elde edilen nakit girişleri Başka işletmelerin veya fonların paylarının veya borçlanma araçlarının edinimi için yapılan nakit çıkışları Maddi ve maddi olmayan duran varlıkların satışından kaynaklanan nakit girişleri Maddi ve maddi olmayan duran varlık alımından kaynaklanan nakit çıkışları Diğer uzun vadeli varlıkların satışından kaynaklanan nakit girişleri Diğer uzun vadeli varlık alımlarından nakit çıkışları	Verilen nakit avans ve borçlar Verilen nakit avans ve borçlardan geri ödemeler Türev araçlardan nakit çıkışları Türev araçlardan nakit girişleri Devlet teşviklerinden elde edilen nakit girişleri Alınan temettüleri* Ödenen faiz* Alınan faiz* Vergi ödemeleri (iadeler) Diğer nakit girişleri (çıkışları) C. Finansman Faaliyetlerinden Kaynaklanan Nakit Akışları Pay ve diğer özkaynağa dayalı araçların ihracından kaynaklanan nakit girişleri İşletmenin kendi paylarını ve diğer özkaynağa dayalı araçlarını almasıyla ilgili nakit çıkışları Borçlanmadan kaynaklanan nakit girişleri Borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları Finansal kiralama sözleşmelerinden kaynaklanan borç ödemelerine ilişkin nakit çıkışları Devlet teşviklerinden elde edilen nakit girişleri Ödenen temettüleri* Ödenen faiz* Vergi ödemeleri (iadeler) Diğer nakit girişleri (çıkışları) Yabancı Para Çevirim Farklarının Etkisinden Önce Nakit ve Nakit Benzerlerindeki Net Artış (Azalış) (A+B+C) D. Yabancı Para Çevirim Farklarının Nakit ve Nakit Benzerleri Üzerindeki Etkisi Nakit ve Nakit Benzerlerindeki Net Artış (Azalış) (A+B+C+D) E. Dönem Başı Nakit ve Nakit Benzerleri Dönem Sonu Nakit ve Nakit Benzerleri (A+B+C+D+E)
--	--

Kaynak: KKG, 2013: 13-14.

3.8.4. Öz Kaynak Değişim Tablosu Düzeltme İşlemleri

Öz kaynak değişim tablosu üzerindeki değişimler; işletme sermayesi ve işletmenin diğer öz kaynak grupları altında sıralanan kalemleri üzerinde meydana gelen enflasyon düzeltmesi kaynaklı hareketlerin işletme pasifindeki öz kaynak grubu üzerinde yarattığı etkilerin sonuçlarını göstermesi bakımından önemlidir.

Nakit akış tablosuna benzer paralellikte, finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu üzerinde gerçekleştirilen enflasyon düzeltmesi işlemlerinin öz kaynak değişim tablosuna da dönem kâr/zararı üzerinden yansıtacağı açıktır. Öz kaynak kalemlerini oluşturan alt hesapların düzeltme işlemlerine ilişkin olarak bölüm 3.7.1. altında detaylıca değinilmiş olmakla birlikte, öz kaynak kalemleri kendi alt kalemleri üzerinde yapılan enflasyon düzeltmesi işlemleri çerçevesinde farklı özellikli durumlara haizdir.

Finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu enflasyon düzeltmesine tabi tutulduktan sonra, öz kaynak değişim tablosu düzeltilmiş bu yeni değerler üzerinden tekrar oluşturulur. Bu sayede öz kaynak değişim tablosunun açılış değerleri, dönem içi değişimleri ile kendi içindeki transferler ve dönem sonu kapanış bakiyeleri de enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş, yani satın alma gücü ile yeniden gösterilmiş olur (Toroslu, 2024: 769).

İşletme öz kaynakları nitelik itibarıyla parasal olmayan unsurlardan oluşan bir bilanço grubudur. Buradan hareketle öz kaynak altında yer alan değerlerin işletme kayıtlarına intikal ettiği tarih itibarıyla enflasyon etkilerinden arındırılması gerekir. Ayrıca öz kaynaklarda dönem içinde meydana gelen değişiklikler TMS-1, Finansal Tabloların Sunuluşu veya BOBİ/FRS Bölüm 1, Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar Standartları'na uygun olarak açıklanır (KGK, 2023: 10-11).

Aşağıda, tablo 18'de, yine örnek bir öz kaynak değişim gösterilmektedir:

Tablo 18: Örnek Öz Kaynak Değişim Tablosu

					Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Birikmiş Kârlar					
	Ödenmiş Sermaye	Geri Alınmış Paylar	Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	Paylara İlişkin Primler	1	2	3	4	5	6	Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları	Net Dönem Kârı Zararı	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar Toplamı	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Özkaynaklar Toplamı
ÖNCEKİ DÖNEM																
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Başı)																
Muhasebe Politikalarındaki																
Değişikliklere İlişkin Düzeltmeler																
Hatalara İlişkin Düzeltmeler																
Transferler																
Toplam Kapsamlı Gelir																
Sermaye Artırımı																
Temettüler																
Payların Geri Alım İşlemleri																
Nedeniyle Meydana Gelen Artış (Azalış)																
Pay Bazlı İşlemler Nedeniyle Meydana Gelen Artış																
Bağlı Ortaklıklarda Kontrol Kaybı İle Sonuçlanmayan Pay Oranı																
Değişikliklerine Bağlı Artış (Azalış)																
Kontrol Gücü Olmayan Pay Sahipleri İle Yapılan İşlemler																
Diğer Değişiklikler Nedeniyle Artış (Azalış)																
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Sonu)																

					Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler			Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler ve Giderler					Birikmiş Kârlar				
Ödenmiş Sermaye	Geri Alınmış Paylar	Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	Paylara İlişkin Primler	1	2	3	4	5	6	Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları	Net Dönem Kârı Zararı	Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar Toplamı	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	Özkaynaklar Toplamı		

CARİ DÖNEM
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Başı)
Muhasebe Politikalarındaki Değişikliklere İlişkin Düzeltmeler
Hatalara İlişkin Düzeltmeler
Transferler
Toplam Kapsamlı Gelir
Sermaye Artırımı
Temettüleri
Payların Geri Alım İşlemleri
Nedeniyle Meydana Gelen Artış (Azalış)
Pay Bazlı İşlemler Nedeniyle Meydana Gelen Artış
Bağlı Ortaklıklarda Kontrol Kaybı İle Sonuçlanmayan Pay Oranı Değişikliklerine Bağlı Artış (azalış)
Kontrol Gücü Olmayan Pay Sahipleri İle Yapılan İşlemler
Diğer Değişiklikler Nedeniyle Artış (Azalış)
... itibarıyla bakiyeler (Dönem Sonu)

Kaynak: K GK, 2013: 10-11.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TOPTAN GIDA TİCARETİ ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN
MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş.’NİN TFRS KAPSAMINDA HAZIRLANMIŞ
2022-2023 DÖNEMİ FİNANSAL TABLOLARI ÜZERİNDE
ENFLASYON DÜZELTMESİNE TABİ TUTULMUŞ SONUÇLARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. DÜZELTME İŞLEMLERİNE İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Çalışmanın bu bölümüne kadar olan kısımlarda enflasyon muhasebesi, gelişimi, enflasyon düzeltmesinin niteliği ve finansal tablolar bazında uygulanması hakkında bilgiler verilmişti. Bu bölüm altında ise, önceki bölümlerde verilen bilgiler uygulamaya konu edilerek finansal tablo üzerindeki enflasyon kaynaklı değişimler ve enflasyon muhasebesinin finansal tablolar üzerindeki etkisi yorumlanacaktır.

Uygulama, finansal tablolarını TFRS kapsamında raporlamak zorunda olan ve toptan ticaret sektöründe faaliyet gösteren İzmir merkezli bir işletme üzerinde gerçekleştirilecektir.

Şirketin ismi gizli tutulması açısından firma unvanı bundan sonra kod olarak “MAVİ İNCİ A.Ş.” olarak anılacaktır.

MAVİ İNCİ A.Ş. faaliyetleri çerçevesinde TMS/TFRS kapsamında finansal raporlamaya tabi olup, finansal tabloları yine ilk olarak TFRS kapsamında hazırlanmış, sonrasında ise TMS-29 çerçevesinde enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuştur.

Bu bağlamda işletmenin ilk önce TFRS kapsamında hazırlanan enflasyon düzeltmesi öncesi finansal tabloları sunulmuş, sonrasında TMS-29 kapsamında enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş finansal tabloları paylaşılmış, akabinde ise düzeltme sonrası finansal tablolar üzerinden oluşan fark değerleri gösterilmiştir.

Karşılaştırma işlemi temel finansal tablolar olan “finansal durum tablosu” ve “kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu” üzerinden gösterilmekte olup, nakit akış ve öz kaynak değişim tablosu tezin uygulama kısmında yer almamaktadır.

Bilindiği üzere TMS-29 kapsamında enflasyon düzeltmesi yapacak işletmeler, ilk olarak yasal kayıtlar üzerinde VUK’a göre gerçekleştirilen enflasyon muhasebesi değerlerini iptal etmekte, sonrasında da TMS-29’un öngördüğü düzeltme işlemlerini

uygulamaktadır. Bu bağlamda işletme finansal tablolarına enflasyon düzeltmesi uygulanırken ilk olarak şirketin 2021 yılı finansal tabloları enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş, takiben 2021 yılındaki değerler taşıma katsayısı ile 2022 yılı ve 2023 yılı değerlerine getirilmiştir. 2023 yılı finansal tabloları ise, 2021 ve 2022 yıllarından taşınarak gelen değerlere ilave olarak cari dönem içerisinde oluşan muhasebe değerlerinin düzeltme katsayısı ile endekslenmesi suretiyle oluşturulmuştur.

Öte yandan bölüm 3.7.1. ve 3.7.2. altında açıklanan özel düzeltme ve değerlendirme işlemleri finansal tablolar üzerinde ilgili bölümlerde ayrıca uygulanmıştır. Bununla birlikte enflasyon düzeltmesi işlemleri için kullanılan endeks değerleri, düzeltme katsayıları ve taşıma katsayıları bölüm 2.6.'da gösterildiği halleriyle kullanılmıştır.

Sonuç itibarıyla aşağıda MAVİ İNCİ A.Ş.'nin "finansal durum tablosu" ve "kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu" TMS/TFRS kapsamında enflasyon düzeltmesi öncesi ve enflasyon düzeltmesi sonrası olacak şekilde iki haliyle de paylaşılmıştır. Akabinde aynı finansal tabloların enflasyon düzeltmesi kapsamında uğradığı değişimler tablo üzerinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Aksi belirtilmediği sürece aşağıdaki tablolarda yer alan tüm finansal tablo değerleri Türk Lirası cinsinden gösterilmiştir.

4.2. MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş. FİNANSAL TABLOLARI

Şirketin TFRS kapsamında hazırlanan düzeltme öncesi ve TMS-29 uygulanmış düzeltme sonrası "finansal durum tablosu" ile "kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu" ile bunlar üzerinden oluşan değişim değerleri tabloları aşağıdaki gibidir:

Tablo 19: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Öncesi TFRS Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	31.12.2023	31.12.2022	KAYNAKLAR	31.12.2023	31.12.2022
Dönen Varlıklar	455.037.922	351.693.324	Kısa Vadeli Yükümlülükler	366.536.953	223.629.981
Nakit ve Nakit Benzerleri	75.447.753	121.793.491	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	6.327.896	642.324
Ticari Alacaklar	154.826.915	105.548.596	Diğer Finansal Yükümlülükler	195.984.403	172.125.294
<i>İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar</i>	<i>5.246.823</i>	<i>24.432.840</i>	Ticari Borçlar	106.994.584	34.641.248
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacak</i>	<i>149.580.092</i>	<i>81.115.756</i>	<i>İlişkili Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>9.439.628</i>	<i>6.408.757</i>
Diğer Alacaklar	36.349	54.161	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>97.554.956</i>	<i>28.232.490</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacakl</i>	<i>36.349</i>	<i>54.161</i>	Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Bo	2.346.768	1.066.602
Stoklar	187.339.359	108.045.399	Diğer Borçlar	34.212.836	4.129.164
Peşin Ödenmiş Giderler	11.987.800	14.347.419	<i>İlişkili Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>27.504.866</i>	<i>195.159</i>
Diğer Dönen Varlıklar	25.399.746	1.904.258	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>6.707.970</i>	<i>3.934.005</i>
Toplam Dönen Varlıklar	455.037.922	351.693.324	Ertelenmiş Gelirler (Sözleşme Yükümlülükleri	13.556.909	3.707.763
			Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	2.792.114	4.412.072
Duran Varlıklar	128.489.749	39.912.610	Kısa Vadeli Karşılıklar	4.293.497	2.905.514
Diğer Alacaklar	173.780	164.671	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa</i>	<i>4.293.497</i>	<i>2.905.514</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacakl</i>	<i>173.780</i>	<i>164.671</i>	Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	27.946	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	3.791.813	3.927.931	Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	366.536.953	223.629.981
Maddi Duran Varlıklar	113.243.327	27.732.913			
Kullanım Hakkı Varlıkları	11.054.788	7.846.120	Uzun Vadeli Yükümlülükler	22.955.040	59.957.252
Şerefiye Dışındaki Maddi Olmayan Duran Varl	226.041	240.975	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	10.979.770	9.222.452
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	Uzun Vadeli Karşılıklar	10.712.786	9.494.848
Toplam Duran Varlıklar	128.489.749	39.912.610	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uz</i>	<i>10.712.786</i>	<i>9.494.848</i>
			Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	1.262.484	41.239.952
TOPLAM VARLIKLAR	583.527.671	391.605.934	Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	22.955.040	59.957.252
			ÖZKAYNAKLAR	194.035.678	108.018.701
			Ödenmiş Sermaye	58.092.150	7.000.000
			<i>Sermaye</i>	<i>58.092.150</i>	<i>7.000.000</i>
			<i>Sermaye Düzeltme Farkları</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
			Geri Alınmış Paylar (-)	0	-3.135.051
			Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir	-3.052.191	-1.421.046
			<i>Kar veya Zararda Yeniden Snfln.dırılmayacı</i>	<i>-3.052.191</i>	<i>-1.421.046</i>
			Kardan Ayrılmış Kısıtlanmış Yedekler	17.458.590	10.738.005
			Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları	52.220.901	73.924.813
			Dönem Net Kârı/Zararı	69.316.229	20.911.980
			Toplam Özkaynaklar	194.035.678	108.018.701
			TOPLAM KAYNAKLAR	583.527.671	391.605.934

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 20: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası TFRS Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	31.12.2023	31.12.2022	KAYNAKLAR	31.12.2023	31.12.2022
Dönen Varlıklar	460.518.686	581.600.877	Kısa Vadeli Yükümlülükler	366.536.953	368.481.647
Nakit ve Nakit Benzerleri	75.447.753	200.682.690	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	6.327.896	1.058.376
Ticari Alacaklar	154.826.915	173.915.506	Diğer Finansal Yükümlülükler	195.984.403	283.615.872
<i>İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar</i>	<i>5.246.823</i>	<i>40.258.707</i>	Ticari Borçlar	106.994.584	57.079.394
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacak</i>	<i>149.580.092</i>	<i>133.656.799</i>	<i>İlişkili Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>9.439.628</i>	<i>10.559.896</i>
Diğer Alacaklar	36.349	89.243	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>97.554.956</i>	<i>46.519.498</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacak</i>	<i>36.349</i>	<i>89.243</i>	Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Bo	2.346.768	1.757.472
Stoklar	192.820.123	180.135.076	Diğer Borçlar	34.212.836	6.803.744
Peşin Ödenmiş Giderler	11.987.800	23.640.661	<i>İlişkili Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>27.504.866</i>	<i>321.569</i>
Diğer Dönen Varlıklar	25.399.746	3.137.701	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>6.707.970</i>	<i>6.482.175</i>
Toplam Dönen Varlıklar	460.518.686	581.600.877	Ertelenmiş Gelirler (Sözleşme Yükümlülükleri)	13.556.909	6.109.389
			Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	2.792.114	7.269.900
Duran Varlıklar	316.748.599	239.727.077	Kısa Vadeli Karşılıklar	4.293.497	4.787.500
Diğer Alacaklar	173.780	271.333	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa</i>	<i>4.293.497</i>	<i>4.787.500</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacak</i>	<i>173.780</i>	<i>271.333</i>	Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	27.946	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	59.168.237	60.994.085	Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	366.536.953	368.481.647
Maddi Duran Varlıklar	244.623.678	163.690.248			
Kullanım Hakkı Varlıkları	11.054.788	12.928.280	Uzun Vadeli Yükümlülükler	30.061.475	98.793.305
Şerefiye Dışındaki Maddi Olmayan Duran Varl	1.728.116	1.843.131	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	10.979.770	15.196.102
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	Uzun Vadeli Karşılıklar	10.712.786	15.644.930
Toplam Duran Varlıklar	316.748.599	239.727.077	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uz</i>	<i>10.712.786</i>	<i>15.644.930</i>
			Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	8.368.919	67.952.273
TOPLAM VARLIKLAR	777.267.285	821.327.954	Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	30.061.475	98.793.305
			ÖZKAYNAKLAR	380.668.857	354.053.002
			Ödenmiş Sermaye	158.795.935	106.171.018
			<i>Sermaye</i>	<i>58.092.150</i>	<i>7.000.000</i>
			<i>Sermaye Düzeltme Farkları</i>	<i>100.703.785</i>	<i>99.171.018</i>
			Geri Alınmış Paylar (-)	0	-5.165.715
			Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelir	-2.209.877	-2.341.500
			<i>Kar veya Zararda Yeniden Sıfırlanmayacak</i>	<i>-2.209.877</i>	<i>-2.341.500</i>
			Kardan Ayrılmış Kısıtlanmış Yedekler	79.195.443	71.133.695
			Geçmiş Yıllar Kârları/Zararları	90.106.742	149.798.223
			Dönem Net Karı/Zararı	54.780.614	34.457.281
			Toplam Özkaynaklar	380.668.857	354.053.002
			TOPLAM KAYNAKLAR	777.267.285	821.327.954

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası TFRS Finansal Durum Tablosu Değişim Değerleri

VARLIKLAR	31.12.2023	31.12.2022	KAYNAKLAR	31.12.2023	31.12.2022
Dönen Varlıklar	5.480.764	229.907.553	Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	144.851.666
Nakit ve Nakit Benzerleri	0	78.889.199	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	0	416.052
Ticari Alacaklar	0	68.366.910	Diğer Finansal Yükümlülükler	0	111.490.578
<i>İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar</i>	<i>0</i>	<i>15.825.867</i>	Ticari Borçlar	0	22.438.146
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Ticari Alacak</i>	<i>0</i>	<i>52.541.043</i>	<i>İlişkili Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>0</i>	<i>4.151.139</i>
Diğer Alacaklar	0	35.082	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Ticari Borçlar</i>	<i>0</i>	<i>18.287.008</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacak</i>	<i>0</i>	<i>35.082</i>	Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Bo	0	690.870
Stoklar	5.480.764	72.089.677	Diğer Borçlar	0	2.674.580
Peşin Ödenmiş Giderler	0	9.293.242	<i>İlişkili Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>0</i>	<i>126.410</i>
Diğer Dönen Varlıklar	0	1.233.443	<i>İlişkili Olmayan Taraflara Diğer Borçlar</i>	<i>0</i>	<i>2.548.170</i>
Toplam Dönen Varlıklar	5.480.764	229.907.553	Ertelenmiş Gelirler (Sözleşme Yükümlülükleri)	0	2.401.626
			Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0	2.857.828
Duran Varlıklar	188.258.850	199.814.467	Kısa Vadeli Karşılıklar	0	1.881.986
Diğer Alacaklar	0	106.662	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Kısa</i>	<i>0</i>	<i>1.881.986</i>
<i>İlişkili Olmayan Taraflardan Diğer Alacak</i>	<i>0</i>	<i>106.662</i>	Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	0
Yatırım Anaçlı Gayrimenkuller	55.376.424	57.066.154	Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler	0	144.851.666
Maddi Duran Varlıklar	131.380.351	135.957.335			
Kullanım Hakkı Varlıkları	0	5.082.160	Uzun Vadeli Yükümlülükler	7.106.435	38.836.053
Şerefiye Dışındaki Maddi Olmayan Duran Varl	1.502.075	1.602.156	Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlü	0	5.973.650
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0	Uzun Vadeli Karşılıklar	0	6.150.082
Toplam Duran Varlıklar	188.258.850	199.814.467	<i>Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Uz</i>	<i>0</i>	<i>6.150.082</i>
			Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	7.106.435	26.712.321
TOPLAM VARLIKLAR	193.739.614	429.722.020	Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler	7.106.435	38.836.053
			ÖZKAYNAKLAR	186.633.179	246.034.301
			Ödenmiş Sermaye	100.703.785	99.171.018
			<i>Sermaye</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
			<i>Sermaye Düzeltme Farkları</i>	<i>100.703.785</i>	<i>99.171.018</i>
			Geri Alınmış Paylar (-)	0	-2.030.664
			Birlikmiş Diğer Kapsamlı Gelir	842.314	-920.454
			<i>Kar veya Zararda Yeniden Sıfırlanmış</i>	<i>842.314</i>	<i>-920.454</i>
			Kardan Ayrılmış Kısıtlanmış Yedekler	61.736.853	60.395.690
			Geçmiş Yıllar Karları/Zararları	37.885.841	75.873.410
			Dönem Net Karı/Zararı	-14.535.615	13.545.301
			Toplam Özkaynaklar	186.633.179	246.034.301
			TOPLAM KAYNAKLAR	193.739.614	429.722.020

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 22: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Öncesi TFRS Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

KÂR VEYA ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU	CARİ DÖNEM 31.12.2023	ÖNCEKİ DÖNEM 31.12.2022
Hasılat	1.705.338.261	1.015.805.928
Satışların Maliyeti (-)	(1.445.789.443)	(855.950.188)
Brüt Kâr/Zarar	259.548.818	159.855.740
Genel Yönetim Giderleri (-)	(75.827.093)	(37.842.323)
Pazarlama Giderleri (-)	(104.389.507)	(49.775.243)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	35.271.096	8.028.007
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(14.037.585)	(3.959.234)
Esas Faaliyet Kârı/Zararı	100.565.729	76.306.947
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	12.736.996	11.530.241
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	-	-
Finansman Geliri / Gideri Öncesi Faaliyet Kârı (Zararı)	113.302.725	87.837.188
Finansman Gelirleri	1.610.082	524.061
Finansman Giderleri (-)	(22.217.250)	(3.808.224)
Net Parasal Pozisyon Kazançları (Kayıpları)	-	-
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı (Zararı)	92.695.557	84.553.025
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri / Geliri	(23.379.328)	(63.641.045)
Dönem Vergi Gideri/Geliri	(21.552.182)	(19.414.309)
Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri	(1.827.146)	(44.226.736)
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	69.316.229	20.911.980
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	-	-
Dönem Net Kârı veya Zararı	69.316.229	20.911.980

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 23: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası TFRS Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

KÂR VEYA ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU	CARİ DÖNEM 31.12.2023	ÖNCEKİ DÖNEM 31.12.2022
Hasılat	2.124.777.774	1.940.223.118
Satışların Maliyeti (-)	(1.848.561.162)	(1.432.001.160)
Brüt Kâr/Zarar	276.216.612	508.221.958
Genel Yönetim Giderleri (-)	(93.534.489)	(73.496.365)
Pazarlama Giderleri (-)	(126.848.394)	(99.448.084)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	40.722.084	14.940.441
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(15.874.386)	(7.330.902)
Esas Faaliyet Kârı/Zararı	80.681.427	342.887.048
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	16.295.981	22.966.102
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	-	-
Finansman Geliri / Gideri Öncesi Faaliyet Kârı (Zararı)	96.977.408	365.853.150
Finansman Gelirleri	-	1.005.239
Finansman Giderleri (-)	(24.991.120)	(6.783.972)
Net Parasal Pozisyon Kazançları (Kayıpları)	(54.955.893)	(322.241.506)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı (Zararı)	17.030.395	37.832.911
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri / Geliri	37.750.219	(3.375.630)
Dönem Vergi Gideri/Geliri	(21.552.182)	(19.414.309)
Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri	59.302.401	16.038.679
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	54.780.614	34.457.281
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	-	-
Dönem Net Kârı veya Zararı	54.780.614	34.457.281

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 24: MAVİ İNCİ A.Ş. Enflasyon Düzeltmesi Sonrası TFRS Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu Değişim Değerleri

KÂR VEYA ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU	CARİ DÖNEM 31.12.2023	ÖNCEKİ DÖNEM 31.12.2022
Hasılat	419.439.513	924.417.190
Satışların Maliyeti (-)	(402.771.719)	(576.050.972)
Brüt Kâr/Zarar	16.667.794	348.366.218
Genel Yönetim Giderleri (-)	(17.707.396)	(35.654.042)
Pazarlama Giderleri (-)	(22.458.887)	(49.672.841)
Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler	5.450.988	6.912.434
Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler (-)	(1.836.801)	(3.371.668)
Esas Faaliyet Kârı/Zararı	(19.884.302)	266.580.101
Yatırım Faaliyetlerinden Gelirler	3.558.985	11.435.861
Yatırım Faaliyetlerinden Giderler (-)	-	-
Finansman Geliri / Gideri Öncesi Faaliyet Kârı (Zararı)	(16.325.317)	278.015.962
Finansman Gelirleri	(1.610.082)	481.178
Finansman Giderleri (-)	(2.773.870)	(2.975.748)
Net Parasal Pozisyon Kazançları (Kayıpları)	(54.955.893)	(322.241.506)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı (Zararı)	(75.665.162)	(46.720.114)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri / Geliri	61.129.547	60.265.415
Dönem Vergi Gideri/Geliri	-	-
Ertelenmiş Vergi Gideri/Geliri	61.129.547	60.265.415
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	(14.535.615)	13.545.301
Durdurulan Faaliyetler Dönem Net Karı (Zararı)	-	-
Dönem Net Kârı veya Zararı	(14.535.615)	13.545.301

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4.3. MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş. FİNANSAL TABLO DÜZELTME İŞLEMLERİ

MAVİ İNCİ A.Ş. temel finansal tabloları üzerinde enflasyon muhasebesi yoluyla oluşan değişim değerleri yukarıda tablo 25 ve 26’da gösterilmiştir. Bu değişim değerlerinin TMS-29 kapsamında nasıl oluştuğu aşağıda detaylandırılmıştır.

KGK tarafından enflasyon muhasebesi işlemlerine ilişkin olarak yayımlanan uygulama rehberinde düzeltme işlemlerinin mahiyetine ilişkin açıklamalar anlatılmış, özellik arz eden hususların anlaşılabilirliği de çeşitli örnekler üzerinden kolaylaştırılmaya çalışılmıştır. 2004 yılından sonra enflasyon düzeltmesinin ilk defa 2023 yılı finansal tablolarına uygulanacak olmasından hareketle, TFRS kapsamında karşılaştırılabilirlik çerçevesinde en az üç dönem finansal durum tablosu ve iki dönem kâr/zarar tablosu sunulacaktır. Buradan hareketle işletmelerin hem 2021, hem 2022, hem de 2023 finansal tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutması gerekmektedir.

İlk defa 2021 yılı finansal durum tablosuna enflasyon düzeltmesi uygulanması, yani bu değerlerin endekslenmiş olması nedeniyle, 2022 ve 2023 dönemlerinde 2021 yılından gelen değerler bulunduğu durumda; bu değerler taşıma katsayısı ile 2023’ün güncel değerlerine getirilmektedir. Kullanılan tüm endeks değerleri TFRS kapsamında TÜFE değerleri üzerinden oluşturulmuştur. Enflasyon düzeltme süreci aşağıdaki tablo üzerinde gösterilmektedir:

Tablo 25: Enflasyon Düzeltmesi Süreci

1 Ocak 2022	2022	2023
Karşılaştırmalı Döneme Ait Açılış Bakiyeleri	Karşılaştırmalı Dönem	Cari Raporlama Dönemi
2021- Karşılaştırmalı Dönemlerin Açılış Bakiyeleri	2022- Karşılaştırmalı Finansal Durum ve K/Z Tablosu	2023- Cari Finansal Durum ve K/Z Tablosu
Tarihi tüm tutarlar 2022’nin başlangıcına getirilir.	2021 dönemine ilişkin tutarlar düzeltme katsayısı ile 2022 yılına taşınır.	2022 dönemine ilişkin tutarlar düzeltme katsayısı ile 2023 yılına taşınır.
Öz kaynak tutarları ve geçmiş yıl kârları düzeltilir, yeniden değerlendirme artışları elimine edilir.	2022’de oluşan tutarlara TMS-29, BOBİ/FRS bölüm 25 uygulanır.	2023’de oluşan tutarlara TMS-29, BOBİ/FRS bölüm 25 uygulanır ve sonuçlar karşılaştırmalı olarak sunulur.

Kaynak: KGK, 2023: 14.

Düzeltilme işlemleri gerçekleştirilmeden önce işletme finansal durum tablosu öğeleri aşağıda gösterilen ayırım çerçevesinde parasal ve parasal olmayan kalemler olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 26: Parasal ve Parasal Olmayan Kalemlerin Sınıflandırılması

	Parasal Kalem	Parasal Olmayan Kalem
Varlıklar		
Nakit ve Nakit Benzerleri	□	
Finansal Yatırımlar	□	
Gelir Tahakkukları	□	
Özkaynak Araçlarına Yapılan Finansal Yatırımlar		□
Ticari ve Diğer Alacaklar	□	
Sözleşme Varlıkları	□	
Stoklar		□
Canlı Varlıklar		□
Peşin Ödenmiş Giderler**		□
Verilen Avanslar**		□
İştirakler, İş Ortaklıkları ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar		□
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller		□
Maddi Duran Varlıklar		□
Kullanım Hakkı Varlıkları		□
Şerefiye		□
Maddi Olmayan Duran Varlıklar		□
Yükümlülükler		
Finansal Yükümlülükler	□	
Gider Tahakkukları	□	
Kiralama İşlemlerinden Kaynaklanan Yükümlülükler	□	
Ticari ve Diğer Borçlar	□	
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar	□	
Sözleşme Yükümlülükleri		□
Devlet Teşvik ve Yardımları*		□
Ertelenmiş Gelirler		□
Alınan Avanslar**		□
Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü	□	
Karşılıklar***	□	

Kaynak: KGG, 2023: 4.

4.3.1. Finansal Durum Tablosu Değişimlerine İlişkin Bilgiler

Finansal durum tablosunda yer alan “parasal değerler” için enflasyon düzeltmesi uygulanmaz. Ancak karşılaştırılabilirlik kapsamında 2023 yılı ile birlikte sunulan 2022 yılı finansal değerlerinin taşıma katsayısı ile 2023 yılı satın alma gücü değerine getirilmesi gerekir. Bu kapsamda kullanılan taşıma katsayısı 1,6477’dir. Bu değer; 2023 yılı sonu TÜFE endeks değeri olan 1.859,38’in 2022 sonu TÜFE endeks değeri 1.128,45’e bölünmesiyle elde edilmiştir.

Enflasyon düzeltmesi uygulanmamakla birlikte 2023 yılı raporlama döneminde gösterilmesi gereken 2022 yılına ait tüm değerler, 1,6477 katsayı değeri ile taşımaya konu edilmiş ve finansal tablolarda bu halleriyle yer almıştır.

Nakit ve Nakit Benzerleri: Nakit değerler parasal değerlerdir ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaz. Değişim değerleri tablosunda görüldüğü üzere 2023 yılına ait değişim öncesi ve sonrası değerler “sıfır”dır. Ancak 2022 yılına ait olup 2023 yılında gösterilen nakdi değerler 1,6477 taşıma katsayısı ile güncel değerlerine taşınmıştır.

Ticari Alacaklar: Şirket ticari alacaklar kalemi altında yer alan değerlerin hiçbirisi enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamıştır. Çünkü bu değerlerin tamamı nakdi niteliğinden ötürü parasal sınıflama içerisinde yer alır. Sonuç olarak değişim değerlerinin 2023 yılında bu grup için de sıfır olduğu görülmektedir. Öte yandan yukarıda (a) maddesindeki açıklamalara benzer olarak, 2022 yılına ait olup 2023 yılında gösterime konu edilen değerler 1,6477 taşıma katsayısı aracılığıyla güncel satın alma gücüne getirilmiştir.

Diğer Alacaklar: Ticari alacaklar için yapılan açıklama bu grup için de geçerlidir. 2022 yılına ait olup 2023 yılında gösterilen değerler 1,6477 taşıma katsayısı ile güncel değere taşınmıştır.

Stoklar: Bu grup altında yer alan stokların tamamı ticari mallardan oluşmaktadır. Stoklar, TMS-29 uyarınca parasal olmayan varlıklardır ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulur. Bu bağlamda 2022 ve 2023 yılı stok değerleri düzeltme katsayısı ile endekslemeye konu edilmiştir. 2022 yılı içerisinde endekslenmiş olan tutarlar yine ayrıca 2023 yılında 1,6477 oranıyla taşınarak finansal durum tablosunda bu şekilde karşılaştırılabilir olarak gösterilmiştir.

Ticari mal stoklarının endekslenmesi öncelikle ilgili stok değerinin ne kadar önceki bir zamandan geldiğinin bulunmasıyla ilgilidir. Bu şekilde hesaplanan stok devir hızı, kullanılacak endeks değerinin tespit edilmesini sağlar.

Şirket stoklarına ait olarak 2023 yılı için gerçekleştirilen enflasyon düzeltmesi hesaplaması aşağıda gösterilmiştir.

(a) 2022 dönem sonu stok tutarı: 108.045.399 TL

(b) 2022 dönem içi maliyet: 1.445.789.443 TL

(c) 2023 dönem sonu stok tutarı: 187.339.359 TL

(d) Stok devir hızı: $365 / (b/(a+c))/2 = 37$ gün (~ 1,23 ay)

(e) Kullanılacak endeks değeri: 1,0293

(f) Endekslenmiş stok tutarı: $(c \times e) = 192.820.123$ TL

Hesaplamadan da görüldüğü üzere önce şirketin stok devir hızı hesaplanmış ve “37 gün” olarak çıkan sonuca istinaden (yaklaşık 1,2 ay) kullanılacak endeks değerinin tespiti sağlanmıştır. Aralık/2023 döneminden yaklaşık 1,2 ay geriye gidilerek, düzeltme endeksinin Kasım/2023 değeri şeklinde dikkate alınacağı belirlenmiştir. Bu sayede Kasım/2023 endeks değeri olan 1,0293 ile 2023 dönem sonu stok tutarı olan 187.339.359 TL çarpıma konu edilmiş ve endekslenmiş dönem sonu stok tutarı olan 192.820.123 TL değerine ulaşılmıştır.

Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlıklar: Bu grup altında yer alan varlıklar TMS-16 standardı uyarınca maliyet bedeli ya da yeniden değerlendirme modeli seçeneklerinden birisi ile güncel değerlerine getirilir. Bu iki değerden hangisinin seçileceği şirket takdirine bırakılmıştır. Maliyet modelinde kullanılacak düzeltme katsayısı; ilgili varlığın satın alındığı tarih ile enflasyon düzeltmesi yapıldığı tarihteki endeksin birbirine oranlamasıyla bulunur. Yeniden değerlendirme modelinde kullanılacak düzeltme katsayısı ise ilgili varlığın en son yeniden değerlemeye tâbi tutulduğu tarih ile enflasyon düzeltmesi yapılacak raporlama dönemindeki endeksin birbirine oranlamasıyla bulunur. İlaveten 2022 yılına ait değerlerin yine 2023 yılı taşıma katsayısı olan 1,6477 ile çarpılması sonucu bu değerler cari değerlerine getirilmiş ve karşılaştırılabilirliği sağlanmıştır.

Örneğimizde şirket, “maliyet modeli”ni kullanarak endeksleme işlemi gerçekleştirmiştir. Bu durumda bu başlık altındaki tüm kalemler satın alma tarihlerine göre endekslenmek suretiyle güncel değerlerine ulaştırılmıştır. Şirketin bu kapsamda

sınıflanan çok fazla sayıda varlığı bulunduğundan tüm hesaplamayı göstermek mümkün olmamakla birlikte, aşağıda bazı kalemler için yapılan hesaplamanın detayı paylaşılmıştır.

Tablo 27: Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller ile Duran Varlıklara İlişkin Örnek Hesaplama

Sr. No	Grup Kodu	Satın Alma Tarihi	Enfl. Düz. Katsayı Dönemi	Düz. Kats. Değeri	Taşıma Kats. Değeri	End. Esas Tutar (Net Değer)	End. ve Taş. Güncel Değer
1	Arazi ve Arsalar	31.12.1997	2004-12	113,86	1,6477	337.484	556.082
2	Yatırım Amaçlı Gayr.	25.04.1985	2004-12	113,86	1,6477	266.956	439.872
3	Yeraltı& Yerüstü Düzenleri	31.12.1997	2004-12	113,86	1,6477	394.100	649.370
4	Binalar	03.12.2020	2020-12	3,6833	1,6477	22.134	36.470
5	Yatırım Amaçlı Binalar	24.12.1998	2004-12	113,86	1,6477	8.226.351	13.554.799
6	Tesis, Makine, Cihazlar	13.05.2008	2008-05	11,991	1,6477	61.856	101.921
7	Taşıtlar	30.04.2001	2004-12	113,86	1,6477	4.410	7.267
8	Demirbaş	27.10.2005	2005-10	15,437	1,6477	11.117	18.318
9	Haklar	30.07.2004	2004-12	113,86	1,6477	703.479	1.159.143
10	Özel Maliyetler	08.07.2020	2020-07	3,9683	1,6477	40.845	67.301

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kısa ve Uzun Vadeli Yükümlülükler: Bu grup altında yer alan yükümlülük kalemlerinin tümü (ertelenmiş vergi yükümlülüğü dışında) parasal sınıftadır, bu nedenle enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamıştır. Ancak 1,6477 taşıma katsayısı bu değerlere de uygulanarak 2022 yılına ait tüm tutarlar 2023 güncel satın alma gücü rakamlarına getirilmiştir.

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü: Ertelenmiş vergi yükümlülüğü kapsamında özel bir enflasyon düzeltmesi uygulaması bulunmaz. Ancak enflasyon düzeltmesine tabi tutulan tüm unsurlar üzerinden ertelenmiş vergi varlığı veya yükümlülüğünün tekrar hesaplanması gerekir. Bu bağlamda enflasyon düzeltmesinin şirket finansal tablolarına uygulanması akabinde ortaya çıkan değişimler sonucu ertelenmiş vergi yaratan tutarlar tekrar hesaplanarak, bu kalem altında raporlanmıştır. Şirketin enflasyon düzeltmesi sonucu 2023 yılında oluşan ertelenmiş vergi yükümlülüğü artışı 7.106.435 TL'dir. Öte yandan 2022 yılına ait ertelenmiş vergi yükümlülüğü yine 1,6477 oranıyla 2023'e taşınmış ve buradaki fark değeri de 26.712.321 TL olmuştur.

Ödenmiş Sermaye: İşletme sermayesinin içerdiği tüm hareketlerin enflasyon düzeltmesine tâbi tutulması şarttır. Bu kapsamda sermayeyi oluşturan tüm hareketlerin tek tek tespit edilmesi ve işletme kayıtlarına alındığı tarih itibariyle endekslenerek önce 2021 yılı güncel değerine, sonrasında da sırasıyla 1,6427 ve 1,6477 katsayısı ile taşınarak 2022 & 2023 değerlerine getirilmesi gerekir. Sadece 2023 içerisinde gerçekleşen hareketlerin ise 2023 yılında ilgili aya ait endeks değeriyle düzeltme katsayısı uygulanarak endekslenmesi gerekir.

Aşağıda, tablo 28'de işletmenin sermaye hareketleri ve bu hareketler üzerinden uygulanan düzeltme endeks ve taşıma katsayıları gösterilmektedir.

Tablo 28: Sermaye Düzeltmesi Detayı

Sr. No	Açıklama	Kayıt Tarihi	Enf. Düz. Katsayı Dönemi	Düz. Kats. Değeri	Taşıma Kats. -2022-	Taşıma Kats. -2023-	Endeks. Esas Tutar	Endeks. ve Taşınmış Güncel Değer
1	Kuruluş Sermayesi	02.01.2005	2005-01	6,001	1,6427	1,6477	4.400.000	71.469.267
2	Sermaye Artırımı	30.04.2007	2007-04	4,931	1,6427	1,6477	2.600.000	34.701.750
3	Sermaye Artırımı	14.11.2023	2023-11	1,030	0,0000	0,0000	51.092.150	52.624.915
TOPLAM							58.092.150	158.795.932

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 28’den görüldüğü üzere işletmenin kuruluş sermayesi olan 4.400.000 TL ve 2007 yılındaki sermaye artış tutarı olan 2.600.000 TL öncelikle 2021 yılına kadar düzeltme katsayısı ile endekslenmiştir. Sonrasında ise önce 2022 yılı taşıma katsayısı olan 1,6427 ile, takiben de 2023 yılı taşıma katsayısı olan 1,6477 ile güncel değerine yani 2023’e ait değerine getirilmiştir. Öte yandan, dikkate edileceği üzere; şirket 2023 yılı Kasım ayı içerisinde 51.092.150 TL’lik yeni bir sermaye artırımına gitmiştir. Söz konusu sermaye artışı dönem içerisinde gerçekleştirilmiş olduğundan herhangi bir taşıma katsayısı uygulanmamış, sadece dönem içerisindeki endeks değeri olan 1,03 ile güncel değerine getirilmiştir. Sonuç itibarıyla işletmenin 2023 yılı sonu enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş dönem sonu öz sermaye tutarı 158.795.932 TL olarak gerçekleşmiştir.

Diğer Öz Kaynak Kalemleri: Öz kaynaklar altında yer alan ve sermaye ile dönem net kârı/zararı dışında kalan; Geri Alınmış Paylar, Kâr veya zararda Yeniden Sınıflandırılmayacaklar, Kardan Ayrılmış Kısıtlanmış Yedekler ile Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları kalemlerinin enflasyon düzeltmesi kapsamındaki işlemleri sermaye düzeltmesi ile aynıdır. Bu sınıf altında yer alan tüm değerler yine önce kayıt edildiği dönem tespit edilerek ilk olarak 2021 yılına endekslenmiş, sonrasında taşıma katsayıları olan 1,6427 ve 1,6477 oranları ile 2023 değerlerine getirilmiştir.

Dönem Net Kârı/Zararı: Dönem net kâr/zararı için özel bir enflasyon düzeltmesi uygulanmaz. Ancak bu kalem gelir tablosu kalemlerini etkileyen enflasyon düzeltmesi işlemleri sonucunda gelir tablosunda meydana gelen değişimler aracılığıyla dolaylı olarak etkilenir. İşletmenin enflasyon düzeltmesi sonucu net dönem kâr/zararı 2022 yılında 13.545.301 TL artış gösterirken, 2023 yılında 14.535.615 TL düşüş göstermiştir.

4.3.2. Kâr/Zarar Tablosu Değişimlerine İlişkin Bilgiler

Kâr/zarar tablosu enflasyon düzeltmesine konu edilirken tüm gelir ve gider hareketlerinin ilgili işlem tarihine ait endeks oranı ile çarpılarak cari ölçü birimine getirilmesi sağlanır. Bununla birlikte bölüm 3.7.2. altında detaylandırıldığı üzere stoklarla bağlantılı olarak satışların maliyeti, maddi duran varlık alımları içinde yer alan finansman gideri ve amortismanlar gibi unsurlar özel durum ihtiva eder. Bu özellikli hususlar için TMS-29'un öngördüğü düzeltmeler ayrıca uygulanır ve kâr/zarar tablosuna yansıtılır.

Kâr/zarar tablosuna ait değerlerin endekslenmesi; raporlama ayına ait endeks değerinin, işlemin gerçekleştiği aya ait endeks değerine bölünmesi sonucu bulunacak düzeltme katsayısının; ilgili gelir tablosu hareketiyle çarpıma tâbi tutulması yoluyla gerçekleştirilir. Örneğimizde işletme, tüm gelir tablosu kalemlerini yukarıda bahsedilen formül vasıtasıyla ve kayıt tarihini baz alarak endekslemiştir. Öte yandan enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan farklar kâr/zarar tablosunun “Net Parasal Pozisyon Kazançları (Kayıpları)” bölümü altında raporlanmıştır. Sonuç itibarıyla işletmenin net dönem kârı enflasyon düzeltmesi sonrası 2022 yılında yaklaşık 13,5 milyon TL artış gösterirken, 2023 yılında 14,5 milyon TL düşüş göstermiştir.

4.4. ENFLASYON DÜZELTMESİNİN İŞLETME FİNANSAL TABLOLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

MAVİ İNCİ A.Ş.’nin TFRS’ye göre hazırlanan düzeltme öncesi ve düzeltme sonrası finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu ile bu

tablolar üzerinden enflasyon düzeltmesi sonucu oluşan değişim değerleri yukarıda, bölüm 4.2. ve 4.3.'te paylaşılmıştır.

Bu bağlamda, enflasyon düzeltmesi sonuçları incelendiğinde her iki finansal tablonun da önemli değişime uğradığı görülmektedir. İşletme finansal durum tablosunda görülen aktif büyüklük; 2023 yılında 193,7 milyon TL (33,2%), 2022 yılında ise 429,7 milyon TL (109,7%) artış yönünde değişime uğramıştır.

Buna keza kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda yer alan değerler üzerinden bakıldığında; parasal pozisyon kayıplarının da etkisiyle, dönem net kârının enflasyon düzeltmesinden etkilendiği görülür. Enflasyon düzeltmesi sonrası işletme dönem net kârında 2023 yılında 14,5 milyon TL (21,0%) düşüş, 2022 yılında ise 13,5 milyon TL'lik (64,8%) bir artış meydana gelmiştir.

İşletmenin parasal olmayan varlıkları (stoklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar) 2023 yılında işletme aktif büyüklüğünün (düzeltme öncesi) 53,4%'ünü, 2022 yılında 36,7%'sini oluşturmaktadır. Buradan hareketle bu kalemlerin işletme kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu bakımından satışların maliyeti üzerindeki etkisi 2023 yılında 402,7 milyon TL, 2022 yılında ise 576,1 milyon TL olmuştur.

İşletme hasılat kaleminde ise 2023 yılında 419,4 milyon TL, 2022 yılında 924,4 milyon TL enflasyon düzeltmesi kaynaklı artış gerçekleşmiştir. Bu bakımdan bu iki kalemin, "hasılat ve satışların maliyeti" kalemlerinin etkisi birlikte değerlendirildiğinde; işletme brüt kâr/zararı 2023 yılında 16,7 milyon TL, 2022 yılında ise 348,4 milyon TL artış göstermiştir. 2022 yılındaki etkinin 2023 yılındaki etkiden daha büyük olmasının sebebi; yıllar itibariyle oluşan enflasyon aşınımının 2022 yılına kadar olan kısmının 2022 yılı finansal tablolarına yansımaları ve 2023 yılında sadece cari değerler üzerinden enflasyon düzeltmesi etkisinin görülmesidir. İşletme pasifi altında yer alan kısa ve uzun vadeli yükümlülük kalemlerinin 2023 yılı değişim değişimleri incelendiğinde bu durum daha iyi anlaşılmaktadır.

Öz kaynak kalemlerine bakıldığında ise, işletme öz sermayesinin enflasyon karşısında ne kadar eridiği açıkça ortaya çıkmaktadır. Sermaye düzeltmesi olumlu farkları 2023 yılında 100,7 milyon TL, 2022 yılında ise 99,2 milyon TL artış göstermiştir. Öte yandan özellikle vurgulamak gerekir ki işletme 2023 yılı Kasım ayı içerisinde 51,1 milyon TL sermaye artışı gerçekleştirmesine rağmen, 2023 yılındaki enflasyon düzeltmesi olumlu farkı etkisi 1,53 milyon TL'dir. Bu husus; sadece yıl

içindeki enflasyon değişiminin bile finansal tabloları ne kadar etkilediğinin anlaşılması bakımından önemlidir.

İşletme parasal pozisyon kayıp/kazançları 2023 yılında 54,9 milyon TL iken 2022 yılında 322,2 milyon TL gerçekleştirmiştir. Yani işletme elinde bulundurduğu parasal varlıklardan enflasyon nedeniyle ciddi kayıplar yaşamıştır. İşletmenin parasal varlıkları elde tutma maliyeti enflasyon nedeniyle yüksek tutarlara ulaşmıştır. Bu durum diğer gelir tablosu kalemleri ile birlikte her iki finansal dönem için de işletme dönem net kârını önemli ölçüde etkilemiştir.

Tablo 29: Önemli Değişim Kalemleri

Önemli Değişikliğe Uğrayan Kalemler	Değişim Değerleri		Değişim Yüzdeleri	
	2023	2022	2023	2022
FDT Kalemleri				
Stoklar	5.480.764	72.089.677	2,9%	66,7%
Maddi Duran Varlıklar	131.380.351	135.957.335	116,0%	490,2%
Sermaye	100.703.785	99.171.018	173,4%	1416,7%
Aktif Büyüklük	193.739.614	429.722.020	33,2%	109,7%
KZT Kalemleri				
Has ılat	419.439.513	924.417.190	24,6%	91,0%
Satışların Maliyeti	402.771.719	576.050.972	27,9%	67,3%
Brüt Kâr/Zarar	16.667.794	348.366.218	6,4%	217,9%
Dönem Net K/Z	-14.535.615	13.545.301	-21,0%	64,8%

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda, tablo 29’da, işletme finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu kalemleri içerisinde en yüksek değişime uğrayan değerler özet olarak ayrıca sunulmaktadır. Tablodan görüldüğü üzere işletme 2022 yılı finansal tablo değerlerinin enflasyon düzeltilmesi öncesi finansal tablolara kıyasla çok büyük değişim yaşadığı ortadadır. 2022 yılı değerlerinin nispeten büyük olması işletme finansal tablolarının uzun yıllardır süregelen enflasyon etkisinin ilk defa bu dönem finansal tablolarında arındırılmasından ileri gelmekle birlikte, 2023 yılındaki değişimler de ciddi boyutlardadır. Özellikle işletme sermayesinin 2022 yılında

enflasyon düzeltmesi öncesine kıyasla 1416,7% artış göstermesi, enflasyon düzeltmesi uygulamasının anlamlılığı ve gerekliliğinin anlaşılması bakımından iyi bir örnek teşkil etmektedir. Kâr/zarar tablosu kalemleri de enflasyon düzeltmesi kapsamında büyük değişimler göstermiş olup, işletme dönem sonu kârı 2022 yılında 64,8% artış gösterirken, 2023 yılında 21,0% düşüş yaşamıştır.

Öte yandan işletme stoklarının işletme aktif büyüklüğüne oranının yüksek olmasına karşın işletme stok devir hızının düşük olması; şirketin stoklar yönünden yüksek enflasyon karşısında daha düşük enflasyonist etkiye maruz kalmasını sağladığı anlaşılmıştır.

En nihayetinde, özetle, MAVİ İNCİ A.Ş. işletmesinin enflasyon düzeltmesi öncesi ve sonrası finansal tabloları birlikte değerlendirildiğinde; işletme finansal tablolarının enflasyon karşısında ciddi değişim yaşadığı görülmektedir. Parasal olmayan kalemlerinin işletme satış maliyetinde büyük etkiler meydana getirdiği ve parasal varlıklar nedeniyle elde tutma kaynaklı ciddi parasal kayıp yaşandığı anlaşılmaktadır. Bakıldığında enflasyon düzeltmesi uygulanmasa idi, şirketin finansal tabloları üzerinde yer alması gereken önemli değişimlere ilişkin sonuçlar bu finansal tablolar üzerinde gösterilmemiş olacaktı. Bunun sonucu olarak şirket yöneticileri ve şirket finansal verileri üzerinde bilgi ihtiyacı olan kesimler, gerçek olmayan veriler üzerinden şirket performansını değerlendirecek ve bu veriler üzerinden karar alıyor olacaktı. Her ne kadar işletme finansal tablolarını TFRS kapsamında zorunlu olarak enflasyon muhasebesi kapsamında düzeltmeye tabi tutmuş ise de, enflasyon düzeltme sonuçlarının gösterdiği etkiye dayanarak; zorunlu olunmasaydı dahi işletme finansal tablolarının ihtiyari olarak enflasyon düzeltmesi uygulanmış şekilde özel bir raporlamayla işletme ilgililerine bilgi amaçlı sunmuş olmasının önemli olduğu kanısına varılmıştır.

Ayrıca, Türkiye ekonomisinde yüksek enflasyonun devam ettiğine yönelik emarelerin varlığının gözlem ile tespiti sabit olduğu durumlarda; enflasyon muhasebesi uygulaması için gerekli yasal oranlar aşılmasa dahi, MAVİ İNCİ TİCARET A.Ş.'nin takip eden finansal dönemler için de enflasyon düzeltmesi uygulamasına devam ederek finansal tablolarını enflasyon etkisinden arındırılmış halleriyle sunmaya devam etmesinin önemli olduğu değerlendirilmiştir.

SONUÇ

Geleneksel muhasebe yöntemleriyle oluşmuş finansal tablolar paranın satın alma gücünde meydana gelen yıpranmaları dikkate almadığından, bu finansal tabloların sunduğu veri ve bunlar üzerinden ulaşılabilecek yorumlar makul, gerçekçi ve adil sonuçlar içermez. Halbuki yüksek enflasyon dönemlerinde ve yüksek enflasyonun görüldüğü ekonomilerde finansal tabloların ilgili işletmelere ait gerçek durumu yansıtması; hem işletme yöneticileri, hem yatırımcılar hem de diğer üçüncü taraf faydalanıcıları açısından çok önemlidir. Çünkü oluşturulacak stratejiler, belirlenecek hedefler ve uygulanacak yatırım planları söz konusu finansal tablolar üzerinden gerçekleşir.

İşte tam da böyle bir ortamda enflasyon muhasebesi yoluyla finansal tabloların düzeltilmesi, işletmelerin buna bağlı olarak gerçek, makul, karşılaştırılabilir finansal sonuçlar sunması açısından büyük önem arz eder. Aksi takdirde finansal sonuçların bir karar verme aracı olması özelliği işlevini yitirecek, yanlış öngörülere yol açacaktır. Bu bakımdan finansal tablolara enflasyon düzeltmesi uygulamasının seçimlik değil, zorunlu olarak uygulanması gereken bir işlemler bütünü olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’de enflasyon muhasebesi uygulaması 2004 yılından sonra ilk defa, tekrar, 2023 yılı finansal tablolarına uygulanmak üzere 2024 yılı itibariyle yürürlüğe alınmıştır. VUK kapsamında sadece bilançonun enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasının (2023 yılı ile sınırlı olmak üzere) yeterli olduğu öngörülmüşken, BOBİ/FRS bölüm 25 ve TMS-29 kapsamında ise finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, nakit akış tablosu ile öz kaynaklar değişim tablosunun tümünün enflasyon düzeltmesine tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca BOBİ/FRS ve TMS-29 kapsamında enflasyon düzeltmesi uygulayacak işletmelerin 2021 finansal durum tablolarını da düzelterek, 2022 ve 2023 finansal tablolarını karşılaştırmalı olarak sunmaları gerekmiştir.

Enflasyon muhasebesi ve finansal tabloların enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasına ilişkin hükümler Türkiye’de çeşitli mevzuatlar altında düzenlenmekle birlikte, genel kabul görmüş en kapsamlı, makul ve kapsayıcı düzenlemeler uluslararası muhasebe standartları ile uyumlu olan TMS-29 altında yer almıştır. Bu

bakımdan TFRS çerçevesinde raporlama yapan işletmeler 2022 ve 2023 finansal tablolarını TMS-29 kapsamında enflasyon düzeltmesine tabi tutmuşlardır.

Yüksek enflasyonun işletme finansal tabloları üzerinde oluşturduğu etkiler ve bunların sonuçları önemlidir. Bu bakımdan bu etkilerin daha iyi anlaşılabilmesi için “dördüncü bölüm” altında bir uygulama örneği gerçekleştirilmiştir. Uygulama kapsamında finansal durum tablosu ile kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda oluşan değişim değerleri; yüksek enflasyonun finansal tablolar üzerinde yarattığı tahribata kanıt olmuştur. Çünkü işletme aktif ve pasif yapısı enflasyon düzeltmesi sonrası çok ciddi bir değişime uğramış, hasılat ve satışların maliyeti yoluyla kâr/zarar tablosu da bu değişimden kendine düşen payı almıştır.

Her işletmenin finansal yapısı, parasal ve parasal olmayan kalemlerinin niteliği ve yoğunluğu, o işletmenin enflasyondan etkilenme derecesini aynı oranda etkiler. İncelendiği üzere, MAVİ İNCİ A.Ş. işletmesinin parasal kalemlerinin yoğunluğu yüksek enflasyonun işletme finansal durum tablosu ve parasal pozisyon kaybı üzerinde önemli etki oluşturmaya neden olmuş ve ciddi bir parasal pozisyon kaybı meydana gelmesine, yani işletmenin enflasyon karşısında ciddi bir satın alma gücü kaybı yaşamasına neden olmuştur.

Enflasyon muhasebesi yoluyla işletme finansal tablolarının düzeltilmesi ve şirkete ilişkin finansal bilgilerin şirket finansal tablo okuyucularına doğru ve makul şekilde sunulması, işletme geleceğine yönelik belirsizliklerin ortadan kaldırılması açısından önemlidir. Çünkü enflasyonun finansal tablolar üzerinde yarattığı etkiler her işletmenin kendi varlık ve kaynak yapısına göre değişkenlik gösterdiğinden, enflasyonun sonuçları ile ilgili olarak detaylı bir çalışma yapılmadan o şirketin etkilenme derecesine ait bir yorumda bulunulamaz. Şirket finansal tabloları üzerinde yapılacak enflasyon düzeltmesinin şirkete yaptığı olumlu ya da olumsuz etkinin dikkate alınması suretiyle; şirket finansman yöntemleri ile öz kaynak yapısında bir değişikliğe gidilebilme şansı doğar. Yani işletme strateji değiştirme fırsatı yakalar. Bu sayede işletme yöneticileri ve ortakları şirketin devam eden yüksek enflasyon ortamında enflasyon karşısında yaşayacağı olumsuz etkileri azaltma imkânına sahip olur.

Enflasyon düzeltmesi sonrası yapılacak karşılaştırmalı finansal tablo sunumlarına ilişkin olarak, kâr/zarar tablosu yani diğer bir deyişle gelir tablosunun

2022 yılı değerlerinin 2023 yılı değerleri ile karşılaştırılmasında dikkat edilmesi gereken önemli bir husus ta; 2022 yılı ara dönem kâr/zarar tablosu değerlerinin de enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasıdır. Ara dönemler için yapılan karşılaştırmalarda 2022 yılı çeyreklik dönem değerlerinin, ya da 2024 yılı içerisinde yapılacak karşılaştırmalarda 2023 yılı çeyrek dönem değerlerinin de enflasyon düzeltmesi uygulanmış hallerinin karşılaştırmaya konu edilmesi muhasebenin tam açıklama ve tutarlılık ilkelerinin bir gereğidir. Aksi takdirde bahse konu karşılaştırmalı finansal tablolar üzerinden yapılacak çıkarımlar yeterince anlamlı olmayacak, makul bir değerlendirmeye varılmasına engel olacaktır. Bu durum takip eden dönemlerde de dikkate alınarak enflasyon düzeltmesi uygulanacak her mali yılda göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç itibariyle; yüksek enflasyonun işletme finansal tabloları üzerinde önemli etkileri olduğu kanısına varılmıştır. Aynı zamanda işletme finansal yapılarının, parasal pozisyonlarının, aktif ve pasif homojenliğinin bu etkinin derecesine katkıda bulunduğu ve yüksek enflasyon dönemlerinde işletme finansal tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile uluslararası standartlar doğrultusunda enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasının ihtiyari değil zaruri bir uygulama olmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. İlaveten, yüksek enflasyonun neden olduğu etkilerin finansal tablolar üzerinde enflasyon düzeltmesi yoluyla giderilmiş olmasının ilgili finansal tablolarının makul ve gerçekçi değerler sunması bakımından önemli olduğu, sunulan finansal değerlerin yüksek enflasyon ortamında ancak bu sayede genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine sadık kalmaya devam edebileceği anlaşılmıştır.

Ayrıca, ülke merkez bankalarının faiz artışını yüksek enflasyon dönemlerinde bir enflasyonla mücadele aracı olarak kullanması dolayısıyla, söz konusu yüksek enflasyon dönemlerinde şirketlerin alışılmış yöntemlerle finans kurumları üzerinden finansmana erişimlerinin kısıtlandığı gözlemlenmiştir. Çünkü işletmeler çok zorunlu kalmadıkça enflasyon oranlarının da üzerine çıkan yüksek faiz girdabına kapılmak istememektedir. Bu bakımdan, işletmelerin yüksek enflasyon ortamlarında sübvansiyonlu krediler ile indirimli ihracat reeskont kredilerine yöneldiği, krediye ulaşımın kısıtlı olduğu bu konjonktürel ortamlarda hem çalışma sermayesi ihtiyacı hem de kısmi yatırım finansmanı doğrultusunda -enflasyonist etkiye maruz kalacak olma pahasına- öz sermaye kullanımını da alternatif bir finansman politikası olarak

yürüttüğü görülmüştür. Öte yandan, Türkiye özelinde deneyimlendiği üzere, belirli büyüklükteki işletmelerin halka arz yoluyla da yüksek enflasyon dönemlerinde finansman ihtiyaçlarını karşıladıkları, bu bakımdan yüksek enflasyonun beraberinde getirdiği yüksek faiz oranlarının işletmeleri geleneksel finansman modeli çizgisinden çıkartarak, uygulanabilecek alternatif finansman modelleri arayışına yönelttiği anlaşılmıştır.

Bununla beraber, gerçek enflasyon değerlerinin doğru tespit edilemediği veya çeşitli nedenlerle daha düşük gösterildiği ekonomilerde, yapılacak enflasyon düzeltmesinden beklenen sonuçlar sınırlı olacaktır. Bu bakımdan işletme karar alma ve yönetim mekanizmalarında kullanılmak üzere, gerektiğinde, bağımsız yada uluslararası kuruluşlardan işletmelere özel enflasyon gözlem ve araştırmaları talep edilerek, bu oranlar üzerinden ayrı bir enflasyon düzeltmesi uygulaması yapılması faydalı olabilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akdoğan, N. (2004). *Enflasyon Muhasebesi* (2. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Dikmen, B. B. (2021). *Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarının Türkiye'deki Düzenlemeler Kapsamında İncelenmesi*. (Ed. Hasan Selçuk Eti, Yıldırım Onur Erdiren) İşletme ve İktisat Alanında Akademik Çalışmalar, İstanbul: Artikel Akademi.

Küçükgergerli, N. (2023). *Enflasyon Muhasebesi ve İşletmelerin Finansal Tablolarına Etkisi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Toroslu, V. M. (2024). *VUK - TMS 29 - BOBİ/FRS Bölüm 25 Kapsamında Enflasyon Muhasebesi*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Whittington, G. (2007). *Profitability, Accounting Theory and Methodology; The Selected Essays of Geoffrey Whittington*. Abingdon: Routledge Yayınevi.

Yıldırım, H. A., Yıldırım, Ç. Ö. (2007). *Enflasyon Muhasebesi*. Ankara: Nobel Yayın.

Yükçü, S., Alkan, G. İ., Kaplanoğlu, E. ve İçerli, Y. (2022). *BOBİ/FRS Uygulamaları* (2. Baskı). İstanbul: İstanbul Yeminli Müşavirler Odası Yayını-8. KitapAna Yayınevi.

Yükçü, S. ve Özkan, S. (2004). *Enflasyon Muhasebesi* (2. Baskı). İstanbul: Yaklaşım Yayıncılık.

Yükçü, S., İçerli, M. Y., Söylemez, S. Y. & Korga, S. (2024). *Enflasyon Düzeltmesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Yüksel, A. (2004). *Enflasyon Muhasebesi* (2. Baskı). İstanbul: Literatür Yayınevi.

Tezler

Ateş, A. (1989). *Enflasyon Muhasebesi Uygulaması ve Bir Düzeltme Katsayısı Önerisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Azizağaoğlu, K. (1997). *Inflation Accounting*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bişit, S. (2023). *Enflasyon Muhasebesi ve Enflasyonun Finansal Tablolara Etkisinin Tms-29 Kapsamında Değerlendirilmesi: Örnek Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Can, B. (2006). *Enflasyon Muhasebesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, A. (2003). *Fiyatlar Seviyesindeki Değişmelerin Finansal tablolara Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinden Fiyatlar Genel Seviyesi Modeli Uygulaması*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İstatistik Genel Müdürlüğü.

Civak, S. A. (2003). *Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkileri ve Leasing Sektöründe Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dursun, Ö. (2010). *Türkiye’de Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Meydana Gelen Aksaklıklar ve Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülcemal, T. (2006). *5024 Sayılı Yasa Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılınçvuran, S. (2004). *Çokuluslu İşletmelerde Enflasyon Muhasebesine Göre Finansal tabloların Hazırlanması Ve Türkiye Uygulaması İle Karşılaştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kırıtöglü, C. (2006). *Enflasyon Muhasebesi Uygulaması ve Mersin İlindeki Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öğüt, R. E. (2004). *Enflasyon Muhasebesi ve Bir Örnek Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, V. (2006). *Enflasyon Muhasebesi ve Banka Kârlarına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tolga, B. (2004). *Enflasyon Muhasebesi ve Tekdüzen Hesap Planındaki Hesaplar İle Uyumlaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, D. (2006). *İktisadi Ve Mali Etkileriyle Türkiye’de Enflasyon Muhasebesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, G. (2007). *Enflasyon Muhasebesi ve Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dergi ve Makaleler

Abitter, Ö. (2002). Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkisinin Giderilmesinde Kullanılan Otofinsman Yöntemleri ve Enflasyon Muhasebesi

Üzerine Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(4), 1.

Açık, S. (2006). Enflasyonun Finansal Tablolar Üzerindeki Etkilerini Giderici Bir Tedbir Olarak Enflasyon Muhasebesi ve Türkiye’deki Yasal Düzenlemeler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 345-360.

Aktaş, R. (2015). Enflasyon Muhasebesi Uygulamasının KOBİ’ler ile SPK’ya Tabi İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerindeki Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 239-258.

Alpaslan, N. G. (13 Mayıs 2018). *Vergide İkincil Mevzuat ve Normlar Hiyerarşisi*. <https://www.ozdogrular.com/v1/content/view/39267/178/>, 01.05.2024.

Arzova, S. B. ve Şahin, B. Ş. (2022). Financial reporting processes in high inflation economies and the effect of inflation accounting on financial statements. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(170), 13-31.

Atabay, İ. (2023). Cumhuriyet Döneminde Muhasebenin Gelişimine Kronolojik Bir Bakış. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(49-1), 121-135.

Ataman, B. ve Cavlak, H. (2017). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ/FRS) İle Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (Tms/Tfrs) Karşılaştırılması. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153-168.

Bach, G. L. (1975). The Economic Effects of Inflation. *Proceedings of the Academy of Political Science*, 31(4), 20-33.

Badem, A. C. (2012). Tms 18 Hasılat Standardı Kapsamında Senetsiz Vadeli Satışlar ve Ertelenmiş Vergi Etkisi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 36, 61-82.

Bozdoğan, T. ve Çetin, Ö. O. (2023). Enflasyon Muhasebesine Geri Dönüş: Enflasyon Muhasebesi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12, 78-89.

Cavlak, H. ve Ataman, B. (2023). Türkiye'deki Finansal Raporlama Standartlarının Son Parçası Kümi/FRS (Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı): Genel Değerlendirme Ve Bobi/FRS / TFRS ile Karşılaştırma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (1), 225-260.

Çalıyurt, H. B. (2022). Bir Sağlık Krizi Olan Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Performansa Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, 3(2), 25-56.

Doğan, Ö. (2023). Enflasyon Muhasebesi İle İlgili Düzenlemelerin Finansal Raporlama Çerçeveleri Kapsamında Değerlendirilmesi. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 190-209.

Erdoğan, S., Yıldırım, D. Ç. & Güneş, H. (2010). Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi Makro Ekonomi Üzerinde Etkili midir?. *Maliye Dergisi*, 159, 103-118.

Ertaş, B. E. (2023). Enflasyon Düzeltmesinin Örtülü Sermaye ve Finansman Gider Kısıtlamasına Etkisi. *Nazalı Gündem*, 5(25), 23-25.

Gençoğlu, Ü. G. (2017). Temel Konularda BOBİ/FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 76, 1-24.

Gökçen, G. ve Öztürk, E. (2023). Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Kapsamında Özellik Arz Eden Konular. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 504-515.

Gökten, S., Gökten, P. O. ve Mollaoğulları, B. F. (2023). Stoklar ve Enflasyon Muhasebesi Uygulaması: BIST30 İmalat İşletmeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 718-731.

Gücenme, Ü. ve Arsoy, A. P. (2007). Vergilerin Muhasebeleştirilmesi, Ertelenen Vergi Varlık ve Yükümlülükleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 21, 1-16.

Günce, N. (2018). BOBİ/FRS ve Tms/Tfrs Arasındaki Farkların Bilanço Ve Gelir Tablosu Düzenlenmesi Açısından Karşılaştırılması. *Atlas Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (3), 23-32.

Haberal, Z. (2021). Büyük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ/FRS), Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ/FRS) Taslak Metni ile Vergi Usul Kanunu'nun Değerleme Hükümlerinin Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 20 (62), 329-344.

Karacan, S. ve Uygun, R. (2018). Büyük Ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (Bobi Frs) İle Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının (Tms/Tfrs) Karşılaştırılması. *Journal of International Social Research*, 11(56), 799-813.

Karasioğlu, F. ve Erdemir, N. K. (2005). Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Temel İşlemler Üzerine Bir Çalışma. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (Aralık), 145-167.

Keçelioğlu, Ç. (2024). 2024 Enflasyon Düzeltmesinde Özellik ve Farklılık Arz Eden Hususlar: Nasıl Hazırlanalım? *Centrum Time, Enflasyon Düzeltmesi Özel Sayısı*, 16, 32-36.

Kurt, A. (2022). TMS 7 Nakit Akış Tablosu Ve Uygulama Örneği. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, 8 (48), 1035-1041.

Lafçı, E. (02 Mayıs 2024). *Finansal tabloları yanlış okuyoruz!*
<https://www.dunya.com/kose-yazisi/finansal-tablolar-yanlis-okuyoruz/725046>,
04.06.2024.

Mallick, S. K. ve Mohsin, M. (2010). On the Real Effects of Inflation in Open Economies: Theory and Empirics. *Empirical Economics*, 39(3), 643-673.

Özcan, A. (2016). UMS 12 Gelir Vergileri Standardı Çerçevesinde Ertelenmiş Verginin Muhasebeleştirilmesi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 4 (4), 144-150.

Özdemir, S. F. & Arslan, S. (2007). Enflasyon Muhasebesinde Kullanılan Yöntemlerin Karşılaştırmalı Analizi. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 87-104.

Özkan, A. (2009). Tms-12 Gelir Vergileri Standardına Göre Ertelenmiş Vergiler ve Muhasebe Uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 97-112.

Öztürk, C. (2023). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ/FRS): Literatür İncelemesi (2018-2021). *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 25(2), 296-329.

Peker, A. A. (2023). Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesi; Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksekokulu Dergisi*, 1(1), 31-48.

Söylemez, S. Y. (2023). İnşaat Sektöründe Enflasyon Muhasebesinin Tamamlanan İnşaat Maliyetine Etkisi. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 3(2), 242-262.

Şerifler, Ü. (14 Nisan 2022). *Güncel Ekonomik Gelişmelerin Finansal Raporlamaya Etkisi ve TMS 29 Kapsamında Örnek Bir Uygulama*.
<https://www.accafin.com/muhasebe/ifrs-ias-ufrs-tms-usgaap/tms-29-yuksek-enflasyonlu-ekonomilerde-finansal-raporlama-ornek-uygulama>, 07.05.2024.

Tunçez, H. A. (2018). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (Bobi Frs) ile Türkiye Muhasebe Standartları (Tms) Arasındaki Temel Farklılıklar. *Journal of International Social Research*, 11(61), 1018-1024.

Ünal, N. G. (10 Ocak 2022). *Finansman çıkmazına alternatif çözüm*. <https://www.capital.com.tr/is-dunyasi/arastirmalar/finansman-cikmazina-alternatif-cozum>, 01.08.2024.

Yardımcı, M. C. (2021). Covid-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkilerinin Kantil Regresyon Yöntemiyle İncelenmesi. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 292-300.

Yenisu, E. (2022). Enflasyonun Finansal Tablolara Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 717-741.

Yıldıran, M. (27 Aralık 2022). *Türkiye İçin Enflasyon Düzeltmesi Örneği*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4292641, 26.04.2024.

Yıldız, F. (2018). Türkiye’de Muhasebe Bilgi Sisteminde Sağlanan Bilginin Yeterliliği ve Enflasyon Muhasebesi Uygulanması Gereği. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2018(14), 202-217.

Yüce, M. (1998). Enflasyon Muhasebesi. *Sayıştay Dergisi*, 31, 103-113.

Yücel, G. (2023). Parasal Kazanç (Monetary Gain) Kavramı Anlaşılmadan Enflasyona Göre Düzeltilmiş Finansal Tablolar Anlaşılamaz. *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 2023, 3(1), 1-10.

Kanunlar ve Alt Mevzuat

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (1961). 06/01/1961 tarihli Resmi Gazete, sayı 10700.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu (1961). 10-11-12/01/1961 tarihli Resmi Gazeteler, sayılar 10703-4 ve 10705.

5024 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2003). 30.12.2003 tarihli Resmi Gazete, sayı 25332.

5520 Kurumlar Vergisi Kanunu (2006), 21/06/2006 tarihli Resmi Gazete, sayı 26205.
7326 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (2021). 09.06.2021 tarihli Resmi Gazete, sayı 31506.

7440 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2023). 12.03.2023 tarihli Resmi Gazete, sayı 32130.

555 Sıra No'lu Enflasyon Düzeltmesi Hakkında Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (2023). Gelir İdaresi Başkanlığı.

165 Sayılı Enflasyon Düzeltmesi Uygulaması Hakkında Vergi Usul Kanunu Sirküleri (2024). Gelir İdaresi Başkanlığı.

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Hakkında Tebliğ (Sıra No: 56), (2017). 29.07.2017 tarihli Resmi Gazete, sayı 30138 (Mükerrer).

Enflasyon Düzeltmesi Uygulayan Şirketlerde Esas Alınacak Finansal Tablolara İlişkin Tebliğ (2024). Ticaret Bakanlığı. 15.06.2024 tarihli Resmi Gazete, sayı 32577.

Güncellenmiş Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (2021). Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Karar No: 75935942-050.01.04 - [1755].

Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (2022). Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Karar No: 75935942-050.01.04 – [01/13755].

Sermaye Piyasası Kurulu 81/1820 Sayılı Kurul Kararı (2023), Sermaye Piyasası Kurulu.

Sermaye Piyasası Kurulu 14/382 Sayılı Kurul Kararı (2024), Sermaye Piyasası Kurulu.

TFRS Yorum 7, TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı Kapsamında Düzeltme Yaklaşımının Uygulanması İlgili Yorumu (2018). Kamu Gözetimi Kurumu.

TMS-29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı (2005). Kamu Gözetimi Kurumu.

Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulanmasına Yönelik İlke Kararı (2013). Kamu Gözetimi Kurumu, 2013-1.

Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Hakkında Uygulama Rehberi (2023). Kamu Gözetimi Kurumu.